

krásné nové knihovny

knihovnick jako vládce dat / existuje vážná hudba?

esej Jana Sterna o Karamazovch

Gottfried Helnwein v Rudolfinu

Krajská vědecká knihovna v Liberci. Foto Linda Skolková

ISSN 1801-4542

Víc veřejného prostoru!

S řediteli knihoven v Brémách, Londýně, Praze a Taipei

Pohled zvenku umožní na chvíli opustit konkrétní české spory a uchopit prostor moderní knihovny a kulturní politiku jinak, s jinými nároky. Po konferenci Sekce metropolitních knihoven při Mezinárodní knihovnické asociaci (IFLA), která se konala letos v červnu v Praze, jsme požádali o rozhovor čtyři vlivné osobnosti ze světa knihovnictví.

JIŘÍ G. RŮŽIČKA

David Bradbury, ředitel knihoven, archivů a Guildhall Art Gallery – City of London

Barbara Lisonová, ředitelka Městské knihovny v Brémách a prezidentka Bibliothek & Information Deutschland (německá knihovnická organizace)

Tomáš Řehák, ředitel Městské knihovny v Praze

Shu-Hsien Tseng, ředitelka Veřejné knihovny v Taipei

Jaká je dnes pozice knihoven ve společnosti?

B. LISONOVÁ: Společnost potřebuje místa, kde by se lidé mohli – bez finančních výdajů – potkávat. Kromě železničních stanic je takových míst málo. V knihovně nemusíte nic platit ani konzumovat, nejste nuceni naprosto k ničemu a můžete si dělat, co chcete. V budoucnu budou podobná místa stále důležitější. Musíme knihovny přizpůsobovat této funkci.

S. TSENG: Knihovny na Tchaj-wanu mimo jiné pomáhají lidem ve vzdělávání. Nabízíme knihy z různých zemí, snažíme se tak učit lidi multikulturalismu, mají tu možnost povídat si, poslouchat hudbu nebo sledovat filmy. Tráví u nás volný čas. Podle mne je to pro ně důležité a rozhodně lepší než zabíjet čas u televize nebo počítače.

D. BRADBURY: Doplnil bych ještě čtyři body: gramotnost, vzdělávání, rovnost a demokracii. Gramotnost je důležitá dokonce i ve Vel-

ké Británii, kde má asi dvacet procent populace problémy se čtením. Pro vzdělávání měly knihovny vždy velký význam a myslím, že je těžko může nahradit televize nebo internet. Rovnost znamená, že knihovny jsou místo, kde se střetávají lidé z různých tříd, sociálních a etnických skupin. Poskytujeme informace všem bez rozdílu, demokraticky. Ne každý si je dokáže najít na internetu. Knihovny mají tyto body zabezpečovat.

T. ŘEHÁK: K tomu jen poznámka. Každá úspěšná velká firma má oddělení, jež sleduje konkurenci. Pracují v něm lidé, kteří dokážou najít a využít správné informace ve správnou chvíli a pomáhají svým šéfům při rozhodování. Veřejné knihovny nabízejí podobné služby celé společnosti. Můžete tu hledat práci, radu, když se cítíte nemocný a stydíte se zeptat svého lékaře, najít řešení pro svůj soukromý život, třeba když máte problémy v manželství, nebo si vybrat, kam pojedete na dovolenou.

Paní Tseng zmínila knihy v cizích jazycích. Starají se vaše knihovny o minority žijící v jejím okolí? Zdá se mi, že třeba v českých knihovnách chybí literatura ve vietnamštině nebo ukrajinštině.

D. BRADBURY: V Londýně mluví lidé asi dvě stě čtyřiceti jazyky a knihovny musejí nabízet cizojazyčné knihy. Existuje tam třeba velká knihovna, která má knihy převážně v čínštině, najdete i knihovnu pro menšinu z Pákistánu. Liší se to podle situace v konkrétním místě.

B. LISONOVÁ: Dobrá knihovna samozřejmě má takovou literaturu nabízet, alespoň nějakou. Ale nezapomeňte, a teď mluvím o turecké komunitě v Německu, že mnoho přistěhovalců se chce stát součástí německé společnosti a nechce číst literaturu ve svém jazyce. Turecké dívky často nechtějí číst knihy v turečtině, protože potom jejich rodiče vědí, co čtou.

Pokračování na s. 14

obsah téma čísla: krásné nové knihovny

- 1 **Víc veřejného prostoru! S řediteli knihoven v Brémách, Londýně, Praze a Taipei / Jiří G. Růžička**
- 6 **Tahle země není pro chobotnice. Jak dál s Národní knihovnou v Praze? / Jiří G. Růžička**
- 18 **Knihovník jako vládce dat? Nechtěná redukce a selekce informací / Jan Lukavec**
- 19 **Lidé, čtěte jedničky a nuly. Knihovna jako virtuální prostor / Richard Papík**
- 22 **Čtenářská krajina. Třicet let berlínské velryby / Blahoslav Hruška**

komentář

- 5 Angažovanost už se moc nenosí. Jsou letní festivaly jen pro zábavu? / Miroslav Patrik

báseň

- 5 Atlantický den / Patrizia Cavalli

literatura

- 7 V hlubinách starého domu. Debut Anky Marie Mosory / Jarmila Novotná
- 7 O mrtvých jen dobře? Literatura, internet a smrt / literární zápisník Petra A. Bílka

fotografie

- 9 Příběh plný paradoxů. Cesta Miroslava Tichého do Centre Pompidou / Václav Janoščík

divadlo

- 10 Havelka v kostce. Vznik dramatu na klíč – od hraní k hře a zpět / Petr Vydra
- 10 Zpráva o cestě do Butrintu a zase zpět / depeše Evy Stehlíkové

film

- 11 Kovový obal lásky. WALL-I od Pixar Animation Studios / Lukáš Gregor
- 11 Záchvěv v srdci spícího obra. Dokumentární cyklus Burianův den žen / Petr Pláteník

hudba

- 12 Jazz ve skleníku. Boskovické rozkvétání jazzu popáté / Vladimír Kouřil

- 13 Soudobá a strašně vážná. Jak vážným hudebníkem je v současnosti třeba být? / Lukáš Sommer
- 13 Hudba v čase ropné krize / hudební zápisník Karla Veselého

esej

- 16 Všichni nejsme Karamazovi. Dostojevskij, Zelenka a opium lidstva / Jan Stern

společnost

- 21 Alžírán, který v Praze uspěl. Alžírské obchodní kvality a česká korupce / Felix Xaver
- 23 Zamilovanost, nebo realismus? Obamovi voliči i Evropa mají stejnou volbu / Štěpán Steiger

současní světoví spisovatelé

- 25 Anca Maria Mosora a archandělé. S rumunskou spisovatelkou o tříbení vkusu nezávisle na epoše / Jiřina Vyorálková

beletrie

- 26 Anca Maria Mosora / Reality Game Show

galerie

- 27 Balthus / připravil Petr Vaňous

- 28 **nové knihy**
- 30 **DVD a CD**

recenze týdne

- 31 Krvavé Rakousko a český sirup. Výstava Gottfrieda Helnweina v Galerii Rudolfinum / Josef Chuchma

rubriky

- 3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
- 5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
- 18 přešlap – Mrtví si okurkové dějiny nezaslouží / Ondřej Slačálek
- 22 par avion – z německého tisku vybral Martin Teplý
- 24 letní komiksový seriál – Mawil
- 29 odjinud – o literárním dění v českých časopisech / František Knopp
- 29 soutěž
- 32 ovšem – glosy

editorial

Dámy a pánové!
Dobrá zpráva zastíňovaná blednoucím stínem národní letenské chobotnice: moderní knihovny se v ČR stavějí. A nejde o schránky na regály a čtenářské lavice, v architektonických návrzích se zračí pojetí knihovny jako oblíbeného místa veřejného života. Místa s budoucností. V čísle najdete fotografie nové budovy Moravské zemské knihovny v Brně, model Krajské knihovny Vysočina, Krajské knihovny Karlovy Vary či návrh sídla Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. A v Praze, pod svícem, roste v Dejvicích Národní technická knihovna. Krásný nový svět knihoven však bude vždy bojovat s krátkozrakou politikou radnic, což dokazuje mimo jiné gradovaný čtyřhlas ředitelů městských knihoven v Taipei, Praze, Londýně a Brémách; vízte například jejich odpovědi na potměšilou otázku, jak byste politikům vysvětlili, že postavit knihovnu je lepší než stadion (s. 14). Jan Lukavec (18) upozorňuje, že knihovník, autor katalogových hesel, ovlivňuje chápání toho kterého vědního oboru. Ale to je obecná potíž katalogů a definic. Zkuste například vytvořit definici pojmu moderní vážná hudba. Lukáš Sommer (13) tvrdí, že nic takového neexistuje. Není to trestuhodný názor? Rozlehlé čtení!
Libuše Bělunková

došlo

Ad Řím proti Romům (A2 č. 31/2008)

Jako ilustraci k záslušné úvaze o nebezpečné italské politice vůči Romům přistěhováním především z Rumunska, jejímž autorem je Felix Xaver, reprodukuje jeden předvolební plakát italské Ligy severu. Vidíme na něm hlavu amerického indiána a nad ní nápis „Loro hanno subito l’immigrazione – ora vivono nelle riserve.“ Správný překlad tohoto textu je velmi důležitý pro pochopení nepřátelských postojů stoupenců tohoto politického uskupení vůči imigraci, bohužel publikovaný překlad textu zcela zatemňuje jeho smysl. Ten nápis je přeložen takto: „Přechkali útrapy migrace, aby žili v rezervacích“, což ovšem nedává smysl; znamená spíše „oni pasivně strpěli imigraci a nyní žijí v rezervacích“ nebo opisem „oni nic proti imigraci neudělali a teď žijí v rezervacích“. V některých variantách toho plakátu čteme dokonce „oni neměli moc něco proti imigraci udělat, a tak skončili v rezervacích“.

Správný překlad textu na plakátě je klíčový pro pochopení ambivalence protiimigračních opatření v Itálii, která se setkávají se souhlasem velké většiny občanů. Italoové mají silný smysl pro místní (regionální) identitu, identifikují se proto podvědomě s „domorodci“, jejichž práva na původní území (v nejširším smyslu) ohrožují „agresivní imigranti“, kteří je nakonec zbaví práva na

„jejich“ území a náboženství a „budou nám tu poroučet“, ačkoli my jsme „původní obyvatelé této země“. Na účinnosti tomu plakátu přidává také celkem silná, i když implicitní antipatie vůči současnému americkému bezohlednému unilateralismu.

Bylo by užitečné hledat důvody tohoto falešného pocitu oběti, ale na tak nelehkou otázku tu teď odpověď nenajdeme. Řekněme jen toto: poselství plakátu je ambivalentní, protože Liga severu vystupuje často jako radikální kritik ekonomické globalizace – civilizace, v „níž nepodstatné vládne podstatnému, třeba máme mobily místo dětí“ –, jako obránce práv domorodců proti imperialismu „cizího“ kapitálu (viz třeba houževnatý odpor Ligy proti prodeji společnosti ALITALIA Francouzům); Liga vystupuje s úspěchem jako obránce práv domorodců proti finanční elitě planety, která proměňuje všechna území v jednu velkou poušť bez identity, zastavou supermarketu. „Původní“ obyvatelé různých území ta elita pak zahání do „rezervací politických“ v tom smyslu, že je zredukuje na pouhé „pasivní spotřebitele jinde vyrobeného zboží“.

Ministr Giulio Tremonti, člen Ligy, nedávno vydal významnou knihu s názvem *Strach a naděje*, v níž kritizuje globalizaci velmi radikálně. „Je faktem,“ píše například, „že se má lépe jen ten, kdo se už lépe měl“ a že „globalizace znamená dnes nebezpečí ve smyslu osobním, obecném, sociálním a ekologickým“. „Přízrak chudoby tlučte opět na naše dveře,“ píše také, „chudoby materiální, ale především duchovní, která je matkou vši chudoby.“ Finanční kapitalismus, spekulace,

kteřá není omezena morálními a historickými právy „původních obyvatel“ na jejich území a kulturu, je podle autora morem tohoto století. Kniha měla velký ohlas, je totiž mnohem radikálnější kritikou ekonomické globalizace než třeba kritika představitelů „levicové“ opozice, tedy Demokratické strany, která se s hnutím „no global“ rozešla, protože je měla za „příliš radikální“.

Opakuji tedy: nejdůležitějším poselstvím toho plakátu je tato ambivalence, kterou špatný překlad textu zcela zastírá.

Václav Bělohradský

Hledáme nahrávky

Archiv Českého rozhlasu skrývá množství unikátních záznamů výkonů českých herců a hereček, ať již v úpravách divadelních inscenací nebo v původních rozhlasových hrách. Přesto mnoho vzácných materiálů bylo smazáno; po roce 1969 nově dosazení bolševičtí kulturtrággři s gustem nechávali mazat vynikající inscenace Josefa Henkeho, Olgy Zezulové nebo Jana Fuchse; zcela zmizelo původní nastudování inscenace *Posel hydrometeorologického ústavu* Zdeňka Svěráka, v níž účinkovali Josef Sovák a Karel Höger (nově byla nastudována v roce 1991); v brněnském studiu zmizely téměř všechny inscenace her Jaromíra Ptáčka v režii Olgy Zezulové; smazány byly i neškodné pohádky Jana Fuchse. Zmizel i první díl četby na pokračování z prvního římského milostného románu *O věrné lásce statečného Chairea a ctnostné Kallirhoy* v podání Jana Wericha. (Jiným případem je smazání hry Olgy Scheinpflugové *Bezcitko-*

vě, kterou v roce 1966 nastudoval Jiří Horčíčka; tuto hru totiž po roce 1969 smazali sami tvůrci, aby neublížili autorce – hra by byla snadnou obětí rozhlasových normalizátorů.) Z Horčíčkových inscenací nám nezůstal dochován ani *Muž se psem* (Zdeněk Jirotka, 1965), *Pražské křížovatky* (Arnošt Lustig, 1965) či jeho vlastní text *Čtvrté nástupišť* (1966). Některé inscenace byly naopak zázrakem zachráněny; ač v archivu ČRo smazány, byly po roce 1990 nalezeny v soukromých archívech. Tak máme možnost – sice v mizerné kvalitě, ale přesto – slyšet Horčíkovu (původně stereofonní) inscenaci hry Ivana Klímy *Ženich pro Marcelu* s vynikajícími výkony Karla Högra a Radoslava Brzobohatého, která se dochovala v archivu autora textu. Pečlivosti herce Jaroslava Kepky ve vedení osobního archivu vděčíme za zachování inscenace *Celou noc venku* dramatika Harolda Pintera v nastudování Josefa Červinky (1968). Jan Fuchs si doma schoval několik zkušebních nahrávek svých pohádek, a tak je možné si po letech alespoň přiblížit, jak vypadal výsledný tvar. Tyto výjimečné případy nás stále nutí doufat, že mezi posluchači se může objevit magnetofonová páska, na níž by mohl být zajímavý materiál, z archivu Českého rozhlasu již zmizelý.

Máte-li doma pásek či kazetu, o níž víte, že obsahuje nějaké mluvené slovo a pochází z let šedesátých až osmdesátých, ba dokonce i když neznáte obsah pásku, prosím, kontaktujte mne na e-mailu Premysl.Hnilicka@email.cz nebo na telefonním čísle 731 235 012.

Přemysl Hnilička, mluveny.panacek.com

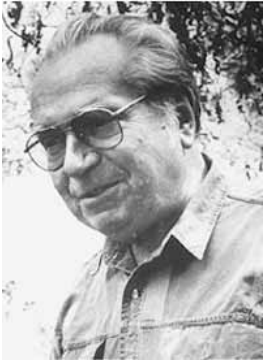
literatura

Julek Fučík – Věčně živý!

Literárněvědnou konferenci věnovanou literárnímu a divadelnímu kritikovi Juliu Fučíkovi pořádá evropská revue Vulgo.net a Ústav pro českou literaturu AV ČR. Přednášky, které jsou rozděleny do tří tematických bloků (Druhý život a život; Reportáž; Žurnalista, kritik, historik), doplní projekce filmu Reportáž psaná na oprátce a návštěva „biografu“ v Pečkově paláci. Na konferenci vystoupí například Tomáš Glanc, Pavel Janáček, Stefan Zwicker nebo Ondřej Sládek. **Akademie věd ČR** (Národní 3, **Praha 1**), **21. a 22. 8.**, od 10.00. –kk–

Obrazy Ludvíka Kundery

Básník, prozaik, překladatel, pedagog a od roku 2007 nositel Medaile za zásluhy o stát v oblasti umění Ludvík Kundera žije v Kunštátě na Moravě a výtvarnou oblast své tvorby, která u něho zůstává méně známá, představí v Městské knihovně v Blansku.

Výtvarné tvorbě se Kundera věnuje od roku 1942, kdy frotážemi, kolážemi, dekolážemi a kresbami reagoval na skutečnost okupace a kdy se stýkal s protagonisty tehdy se vyhraňující, surrealisticky orientované Skupiny Ra. Mezi vystavenými budou i obrazy tvořené technikou suché jehly, ke které se autor dostal jako osmdesátiletý. Úvodní slovo bude mít Irma Charvátová, zazpívá studentka JAMU Lenka Zárická. **Městská knihovna v Blansku** (Rožmitálova 4, **Blansko**), vernisáž v pátek **15. 8.** v 18.00, výstava potrvá **do 7. 9.** –pa–

divadlo

Tanz im August

V **Berlíně** patří celá druhá půlka srpna tanci. A mezinárodní festival má jednoduchý a výstižný název – Tanz im August, prostě Tanec v srpnu (viz A2 č. 29/2008). Kdybych si z programu měla vybrat jen jedinou věc, určitě nevynechám berlínské představení společné inscenace Akram Khan Company a Národního českého baletu s názvem Bahok.

Dokonale dokazuje multikulturnost tance. Na jevišti se totiž objevují tanečnice a tanečníci z Číny, Koreje,

Indie, Slovenska, Jižní Afriky a Španělska. A samotný Kahn v sobě slučuje indický tanec (bengálský lidový a tradiční kathak) s taneční i činoherní britskou tradicí. Možná bych ale váhala, jestli raději nepozorovat „lidské tělo jako subjekt fyzického a estetického opotřebování“ v inscenaci Lili Handel – blood, poetry and music from the white whore´s boudoir od sofijského choreografa Ivo Dimčeva (A2 č. 20/2006). Nebo spíš zajít na Japonce Hiroakiho Umedu, choreografa a tanečníka, sound, image a lighting designéra? Na programu jsou také workshopy, z nichž jeden mentorují bruselští Les Slovaks Martin Kilvady, Anton Lachký a Milan Tomášek. Berlínský taneční festival začíná v pátek **15. 8.** a končí v neděli **31. 8.**

Letní Letná

Na pražské Letné, kousek od Hanavského pavilonu, začíná dvacátý srpnový den festival Letní Letná (viz A2 č. 28/2008). Na programu je asi třicítka domácích a zahraničních souborů z oblasti pohybového divadla, nového cirkusu či loutkového divadla. Nebo, a to vůbec nejčastěji, divadla napříč žánry.

Mezi domácími soubory nacházíme známá jména. Bilbo Compagnie, klaunerie, nový kabaret, fyzické divadlo Jiřího Bilbo Reidingera a Sylvie Krobové. Buchty a loutky, které uvedou hned několik inscenací ze svého repertoáru – ať už jsouto Tři malá prasátka, Neposlušná kůzlátka nebo Žabák Valentýn. Česko-francouzští Décalages tvůrců Seiline Valléeové a Salviho Salvatora, kteří se původně setkali v Divadle Continuo. Divadlo ANPU „divoké kočky“ Bely Schenkové, které nabízí inscenaci vestavěnou do starého karavanu Konec randy – konec psiny. Divadlo VOSTO5. Minor či Krepsko, které od začátku své existence dokazuje, že v pohybu lze nacházet absurdní černý humor. Vedle francouzských hvězd nového cirkusu Les Colporteurs Antoina a Agathe Rigotové, kteří se zřejmě stanou pomyslnými králem a královnou festivalu, obohatí repertoár ještě francouzští Cie Moglice – Von Verx dvou absolventů cirkusové školy Centre National des Arts du Cirque v Châlons-en-Champagne. A nakonec? Primate z Venezuely, zkoumající zvuky každodennosti. Bude na co se dívat i co poslouchat, a to od středy **20. 8.** až do úterý **2. 9.** v **Letenských sadech v Praze 7.** –jb–

film

Konečně spolu

Snímek Konečně spolu je režijním debutem známé americké herečky **Helen Huntové**, která se do povědomí diváků zapsala svými rolemi v nenáročných komediích Lepší už to nebude (oceněna Oscarem) či Po čem ženy touží. Zájem o náročnější díla

naznačuje její účinkování ve snímcích Vějíř lady Windermereové či Atentát v Ambassadoru. Film Konečně spolu vypráví příběh newyorské učitelky ve středních letech, která po krachu manželství a smrti své nevlastní matky hledá nový smysl života. Zahořklá učitelka April (Helen Huntová) se setkává se svou opravdovou matkou (Bette Midlerová) a sympatickým otcem jedné své žákyně (**Colin Firth**), kteří ji jsou schopni vytrhnout z nebezpečného stereotypu. Zdánlivě banální příběh je překvapivě režírován s bravurou, Huntová zvládla svůj letošní režijní debut stejně suverénně jako její herecký kolega Ben

Affleck (Gone, Baby, Gone). Film sklídl ohlas i na letošním MFF v Karlových Varech a byl s úspěchem uveden na celé řadě světových přehlídek. Pro literární milovníky je připravena lahůdka v podobě cameo role **Salmana Rushdieho**, který ztvárnil postavu gynekologa. **Premiéra v ČR 14. 8.** –jj–

Litoměřice po osmém

Filmový festival v Litoměřicích

se narodil před osmi lety. Netrvalo to dlouho a z čistě regionální přehlídky se stala značně navštěvovaná a respektovaná akce. Pravidlem je účast předních českých a slovenských filmařů, ale také dramaturgů a dalších lidí z oblasti filmu, s nimiž se mohou diváci setkat na společných besedách. Letošek se ponese ve znamení střetu realit, zatímco v minulosti byly tématem protiklady kultur, pohlaví a generací. Podle dramaturgů v sobě toto téma ukrývá nejen rozpory snů a skutečnosti, ale také člověka a přírody, která ho obklopuje, případně politických či uměleckých idejí a jejich prosazování. Z celovečerních filmů má na festivalu zastoupení kinematografie francouzská (Orfeus, Ať žije Alžírsko), slovenská (Panna záračnica, Slávnost v botanické zahrade), česká (Případ pro začínajícího kata, Baron Prášil), britská (Tristram Shandy, Muž, který spadl na Zemi), rumunská (Rekonstrukce, California Dreamin‘) nebo izraelská (Svatá Klára, Broken Wings). Ojediněle bude kompletní uvedení sci-fi trilogie polského režiséra Piotra Szulkina s díly Válka světů – příští století, O-bi, O-ba – Zánik civilizace a Ga ga – sláva hrdinům. Program však obsáhne i několik titulů dokumentárních a krátkometrážních. Stranou hlavního tématu pak budou stát sekce mapující dění v oblasti studentské tvorby a v neposlední řadě i ozvěny festivalů. Akce se odehraje v litoměřickém kině Máj, Divadélku Minimax, Knihovně K. H. Máchy a Letním kině na Střeleckém ostrově. Více informací o programu na kinoostrov.cz/filmfest08/. **Litoměřice, 21.–24. 8.** –lg–

hudba

3 dny, 2 pódia, 70 kapel

Open air festival **Brutal Assault**, který se letos koná již po třinácté, dorostl v jeden z nejvýznamnějších evropských metalových podniků a svůj

status se bude snažit potvrdit i tento rok. Unikátní areál Vojenské pevnosti Josefov (20 km od Hradce Králové) se bude po tři dny otřásat pod nápoem sedmi desítek převážně zahraničních kapel. Mezi doposud potvrzenými skupinami opět figurují zvučná jména rozličných smrtících a kovových podžánrů: britská grindcorová legenda **Carcass**, která v rámci letošního reunionu vystoupí na nemnoha vybraných akcích. Blackmetalové hvězdy **Cradle of Filth** vystoupí v sestavě s českým bubeníkem Martinem Škaroupkou, objeví se i švédští melodici **Arch Enemy** nebo deathmetalová legenda **Six Feet Under** v čele s ďábelským frontmanem Chisem Barnesem. Devízou festivalu je tradičně velmi vyrovnaná sestava kapel, ve které si svého „headlinera“ najde zaručeně každý. Takže co říkáte třeba na **Neurosis**, **Paradise Lost**, **Agnostic Front**, **Finntroll**, **Sodom**, **Exodus** nebo **Soilwork**? **Vojenská pevnost Josefov (Jaroměř)**, od čtvrtka **14. 8.** do soboty **16. 8.**

Vítězná růže

Čtveřice **Sigur Rós**, která na obalu posledního alba Með sud í eyrum víd spilum endalaust (Hrajeme dál i s nekonečným bzukotem v uších) běží nahá přes svodidla, okouzila posluchače stěnou kytarových a elektronických zvuků, křehkou atmosférou a pohádkovým zpěvem. Je to asi dáno duchem jejich domovského Islandu, který už světu dal nejednu hudební produkci něžně operující s hlukem, jenž by dost dobře mohl být destruktivní, ale zůstává roztomilým zkroceným zvířetem.

Albová novinka je sice přímočařejší a rockovější, všechno kouzlo skupinu ale zdaleka neopustilo. Po sedmi letech se vracejí do Prahy i s dechovou sekci a smyčcovým kvartetem. Jejich koncert zahajuje další sérii setkání se severskou kulturou **Midnight Sun Sessions**. **Aréna HC Sparta** (Za elektrárnou 419, Výstaviště, **Praha 7**), v úterý **19. 8.** ve 20.00. –pf–

výtvarné umění

Cracking Art Group

Pražské Museum Kampa pořádá v okolí svého sídla na malostranské

Kampě „intervenční“ projekt nazvaný **Re-evolution**. Na fasádě Sovových mlýnů, do prostoru nádvoří, parku, nábřeží a dalších přilehlých prostranství expandují pestře barevné zvířecí figury z plastu. Defilují tu z velké dálky patrné, ba přímo vyzývavě zářící zvětšeniny psů, krokodýlů, zástup tučňáků, králíků ad. Za tímto exodem stojí **italská umělecká skupina Cracking Art Group**, tvořící podobné situační umění ve veřejném prostoru po celém světě, především pak v historických centrech měst, kde sochy-objekty-instalace vytvářejí dostatečně ostrý kontrast k původní zástavbě a geniu loci (Benátky, Milán). Humor a ironie skupiny, sdružující umělce Marka Veroneseho, Kicca, Carla Rizzettiho, Renza Nucara, Wiliama Sweetlovea a Alexe Angiho, navazuje na tradici jaryovské patafyziky, hnutí dada, amerického pop artu, ale i francouzské nové figurace.

Museum Kampa – Nadace Jana a Medy Mládkových (U Sovových mlýnů 2, **Praha 1**), **do 12. 10.**

Mikulovské výtvarné sympozium 2008

Již po patnácté se v Mikulově koná výtvarné sympozium „dílna“. Tradice těchto tvůrčích setkání byla založena v roce 1994 s tím, že tu bude každé léto pracovat sedm vybraných výtvarných umělců, kteří nebudou tematicky ani materiálově limitováni.

Jedinou podmínkou pořadatele celé akce, kterým je Město Mikulov, spočívá v tom, aby vzniklá díla zůstala „in situ“, tedy „na místě“, v majetku města, potažmo jihomoravského města. Cílem je kulturní rozvoj regionu a přiblížení současného umění široké veřejnosti. Každý ročník má svého kurátora, kterým je letos **Jiří David**. Ten se sám účastní jako aktivní umělec a k sobě si vybral Jiřího Kovandu, Evu Kořátkovou, Vladimíra Salníkova, Milana Caise, odborná rada sympozia pak doplnila další dva zúčastněné: Radovana Krále a Petru Pavlicovou. Výstavu finálních realizací lze navštívit **do 31. 10.** ve stálé expozici **Regionálního muzea v Mikulově, Zámek 1.** –pev–

televize

Verdikt

Atraktivní Teresa Leoniová si nese životem cejch. Byla totiž provdána za muže s pověstí gangstera a tento prohrěšek jí společnost neodpustila ani po jeho smrti. A vina se posléze přenese i na jejího syna. Teresa, která věří v synovu nevinu, je ale schopna udělat cokoli, jen aby ho zachránila před uvězněním. Dokonce zkontaktuje i podsvětí kdysi nakloněné manželovi a nakonec se uchýlí k únosu nemocné manželky hlavního soudce. Věci se jí ale záhy vymknou z rukou a tragédie nabývá antických rozměrů. Ve vynikajícím dramatu z roku 1974, plném osobního neštěstí a zločinů ze žalu, se potkala Sophia Lorenová s Jeanem Gabinem. **Cinemax**, ve středu **13. 8.** ve 20.00.

Jánošík

Legendární slovenský zbojník se stal protagonistou řady filmů. Režie v pořadí druhého z nich se chopil v roce 1935 Martin Frič. Při natáčení (ve slovenských reáliích a ve slovenském jazyce) prokázal mimořádnou dovednost při splétání napínavých zápletek, zaujal výtvarnou stylizací i dynamickým vypravěčstvím. Obratně propojil polohu pověsti s akčním provedením, proti sympatickým zbojníkům staví zhýralou, arogantní šlechtu. Do hlavní role obsadil slovenského herce Paľo Bielika, který se o třicet let později k Jánošíkovi opět vrátil, tentokrát ale coby režisér. Historické drama má ve Fričově filmografii zvláštní postavení, neboť tento filmař se velkovýpravným látkám vyhýbal a podle pamětníků se práci s větším množstvím lidí (a komparsu) přímo děsil.

CS Film, ve středu **13. 8.** ve 20.00.

John Q

Jednoho dne se Johnu Q. Archibaldovi (klasicky spolehlivý Denzel Washington) zhroutí celý svět. Jeho syn onemocní, a pokud má přežít, je nutná okamžitá transplantace srdce. Čas běží a situace začíná být zoufalá... John se proto rozhodne pro krajní řešení. Nick Cassavetes dokázal ve své dosavadní kariéře odzkoušet

nejeden žánr, zatímco ten romantický (Zápisník jedné lásky) ovládl na výbornou, s dramatem (Alpha Dog) a thrillerem svedl ne zcela úspěšný boj. John Q. z roku 2002 soupeří s několika klišé, nicméně se může pochlubit ostrou kritikou zdravotnického systému.

Prima, v pátek **15. 8.** ve 20.00.

Světlo v temnotě

Německý režisér Kaspar Heidelberg (u nás známý televizní serií Místo činu) našel látku pro svůj zatím poslední film (z roku 2003) v tragické události, kdy došlo v malém městě Lengede vinou průniku vody k sesuvu půdy a zaspání uhelného dolu. Heidelberg obrací pozornost především do jádra tragédie, na dvacítku horníků uvězněných šedesát metrů pod zemí. Boj o přežití trval nekonečných čtrnáct dní a ne každý se jeho konce dočkal. Režisér v sobě nezapře zkušenost výhradně s televizním formátem, volí méně nápadité výrazové prostředky a místo síly obrazů upřednostňuje dialogy.

ČT 1, v pátek **15. 8.** ve 22.50.

Noc filmových nadějí IV

Co řeší roštěnky, jak moc nebezpečná může být morseovka, co se děje před usnutím, jaké sny má paní Kolomazníková, jak se žije v autě, kdy umírá úředník, jaké dobrodružství může prožít žížala a kdo je agent John? Odpovědi na tyto otázky najdete v Noci filmových nadějí – již čtvrté přehlídce filmů studentů filmových škol. A jako přídavek bude nabídnut i studentský film režiséra Tomáše Vorla.

Nova, v pátek **15. 8.** od 23.55.

–lg–

V pravé poledne

Strážce zákona Divokého západu, jenž stojí osamocen proti přesile desperádů, je sám o sobě krystalickým westernovým klišé. To pak může být odhaleno a převráceno (viz antiwesterny devadesátých let) nebo naopak posíleno v tradiční westernové struktuře.

Snímek V pravé poledne režiséra **Freda Zinnemanna** a scenáristy **Carla Foremana** je krásným příkladem druhého typu filmu, ve kterém se tvůrci žánr nesnaží oživit a omladit, ale naopak jej naplňují, jak nejlépe mohou. Will Kane (**Gary Cooper**), bývalý šerif zapadlého městečka, se na své svatbě dozví o příjezdu muže, kterého pomohl dostat za mříže. Willovi je jasné, že se mu dříve nebo později musí postavit, a tak se v průběhu půl druhé hodiny pokouší nalézt spojence, kteří by se spolu s ním s bandity střetli. V městečku ale jako by nikdo nebyl... Zinnemannův snímek volbou „reálného“ času vytváří stupňující se napětí, jež vyvrcholí právě v poledním slunci.

ČT 1, v sobotu **16. 8.** od 21.55.

–ph–

rozhlas

Z pamětí hmyzovědce

Jean Henri Fabre (1823–1915), fyzik, chemik, botanik, ale především entomolog, byl z valné části autodidaktem (pocházel ze sociálně slabé rodiny), v 19 letech pouze získal certifikát k učitelskému povolání. Význam jeho prací o životě hmyzu a pavouků nicméně nespočívá jenom v jejich biografické formě a lidu přístupném vyjadřování. Dopustiv se několika významných objevů, měl určitý vliv na Charlese Darwina, který jej nazval „nenapodobitelným pozorovatelem“. Šest ukázek z desetisvazkového megasouboru Souvenirs entomologiques (1879–1909) připravil jako Četbu na dobrou noc Jan Halas. V režii Jana Fuchse čte „včelí medvěďák“ Zdeněk Svěrák – o vosách ploskočelkách, o kudlance na honbě a o jejich láskách, o hmyzí geometrii a o mnohém dalším.

ČRo 3 – Vltava, od pondělí **18. 8.**

do soboty **23. 8.**, vždy ve 23.00.

Naučná hra bez naučení

– tak zní podtitul rozhlasové hry Pan Biedermann a žháří (1953). Její autor, švýcarský architekt, dramatik a spisovatel Max Frisch (1911–1991), zde v brechtovském stylu traktuje svá oblíbená témata – lidskou identitu a společenskou zodpovědnost. Dílo po svém jevištním přepracování znamenalo první Frischův celosvětový dramatický úspěch. K původní verzi se v roce 2007 vrátila režisérka Hana Kofránková a spolu s Viktorem Preissem (v titulní roli), Jiřím Ornestem (v roli autora), Milenou Steinmasslovou ad. ji skvěle zrealizovala.

ČRo 3 – Vltava, v úterý **19. 8.**

ve 21.30.

Srpen 68

Ke 40. výročí vstupu spřátelených armád rozhlasoví dramaturgové kromě obligátních ukázek z archivních záznamů připravili dva pořady, jejichž cílem je připomenout odraz tehdejších událostí v literatuře. V časném odpoledni zazní pásmo Vlajka pocákaná krví, tvořené deníkovými zápisy a verši Ivana Diviše, večer zase bude patřit zvukové koláži Václava Havla Čechy krásné, Čechy mé, zkoncipované v roce 1969, natočené však až 22 let poté.

ČRo 3 – Vltava, ve čtvrtek **21. 8.**

ve 13.30 a ve 20.00.

Krvavá svatba

Děj je prostý: O svatbě nevěsta prchá s ženatým milencem, pronásledována rozzuřenými svateččany. Ženich a milenec se navzájem zabijí. Geniální text Federika Garcíi Lorky (1898–1936) je psán převážně prózou, veršované jsou jen emocionálně vypjaté lyrické pasáže a vložené obřadní písně (svatební zpěvy apod.). Vnější podnět (skutečnou událost) dokázal Lorca skloubit s tradicí klasického i moderního (zejména symbolistního) dramatu. Nepominutelný je vliv lidové poezie. V rozhlasové adaptaci (1990) Josefa Melče se lze těšit na Janu Hlaváčovou, Danielu Kolářovou, Václava Postráneckého, Jana Hartla ad.

ČRo 3 – Vltava, v sobotu **23. 8.**

ve 14.00.

–mc–

jb – Jana Bohutínská / **jj** – Jan Jílek /

kk – Karel Kouba / **lg** – Lukáš Gregor /

mc – Miloslav Caňko / **pa** – Petr Andreas /

pf – Petr Ferenc / **ph** – Petr Hamšík /

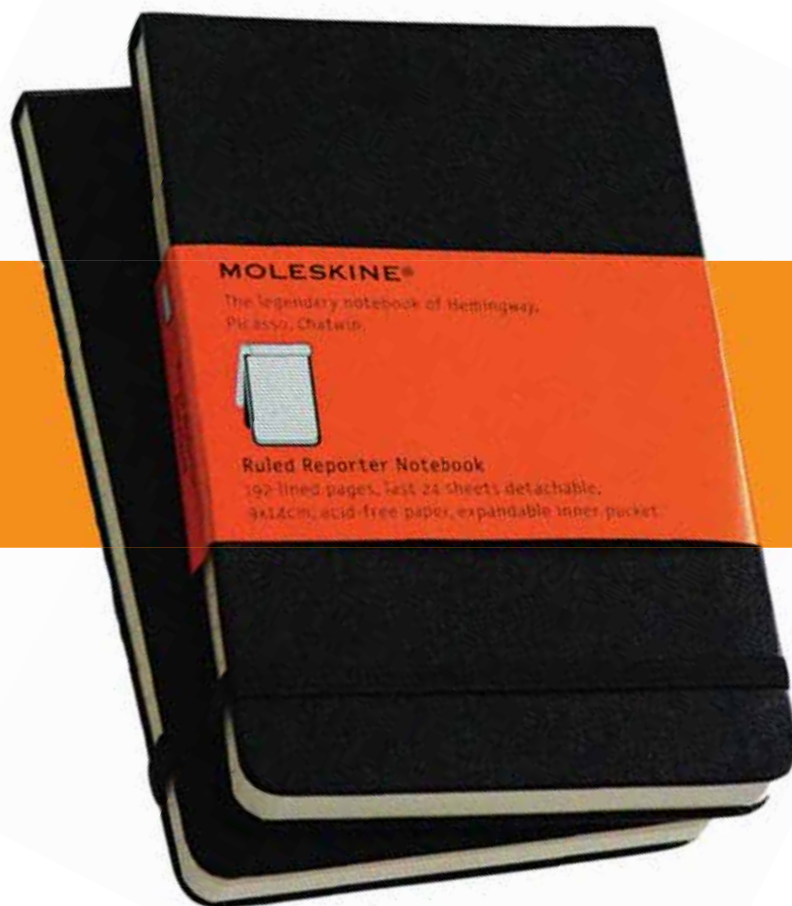
pev – Petr Vaňous

A2 kulturní týdeník

Roční předplatné A2
=
exkluzivní notes
Moleskine ZDARMA!

Zbývá posledních 50
zápisníků do konce akce!

tydenikA2.cz/moleskine

Angažovanost už se moc nenosí

Jsou letní festivaly jen pro zábavu?

Právě probíhající letní prázdniny se opět staly rájem různých hudebních festivalů. Letos jich má být během dvašedesáti dní nejméně sto deset. Přitom nejvyšší koncentrace této zábavy pod širým nebem se odehrává jen o devíti víkendech. Patří ještě dnes k tomuto stylu zábavy angažovanost?

MIROSLAV PATRIK

Přečkávání léta pomocí návštěv hudebních festivalů lze jistě považovat za chvályhodné. Vždyť není nic jednoduššího než si přes internet najít vhodný termín a lokalizaci, oblíbený hudební mix, přijatelnou cenu, ubytování a případně i dopravní spojení.

Pominu-li, že řada pořadatelů může být opět prodělečná, neboť možných sponzorů je na „malém českém rybníčku“ opravdu nedostatek, že česká nabídka kvalitních interpretů hudby a zpěvu je podobně omezená a žánrově je obtížné říci, zda nějaký festival je spíše folkový, trampský, rockový či jiný, pak si kladu ne-letní otázku, kolik z těchto festivalů lze považovat za trochu angažované, resp. u kolika z nich se ještě můžeme bavit o tom, že podporují či propagují nějaký veřejný „bohulibý“ zájem.

Obraz bez polemiky

Václav Bělohradský ve své knize *Společnost nevolnosti* mj. uvádí, že angažovaná kultura by měla lidem nabízet polemický obraz o nich samých, a pokud mu porozumějí, pak lze očekávat nějaké změny ve společnosti, resp. „otevřená společnost je sjednocena otřesy, které v ní vyvolaly její polemické obrazy“. Dokonce tento pojem hájí se slovy, že „bez angažované kultury se z demokracie stává pouhá technologie voleb, kde množství získaných hlasů je přímo úměrné objemu investic do mediálního trhu“.

Nejde mi samozřejmě o to, aby se tu programově „provozovaly“ angažované politické písně, neboť chápu, že starší generaci to může asociovat nepříjemné zážitky z dob předchozích režimů s různým stup-

něm totalitarismu a pro ty mladší mohou věci veřejné představovat něco odporného, třeba jako nekončící mediální souboje různých zástupců politicko-stranického systému o „své“ ideje.

I přesto si ale myslím, že festivaly by stále ještě mohly být vhodným místem pro svébytné uchopení nějakého veřejného problému, neboť disponují svobodomyslným a empatickým publikem. Není přece nutné spoléhat jen na monstrokulturní globální akce například za snížení světového hladu či podezřelých skleníkových plynů. Je totiž možné ochraňovat či zachraňovat i něco lokálního.

Hedonismus jako life style

Jistě se dá alespoň v rámci propagace těchto festivalů upozornit na snahy zabránit devastaci nějaké kulturní památky či celých architektonicky a historicky cenných částí naší antropogenní expanze do přírody. Anebo upozornit na naši devastaci části přírodního prostředí, jako je kus svébytné krajiny či dokonce její chráněné části, které nemusejí být na první povrchní pohled zrovna vzrušující.

Sice v mých silách není vyjmenovat všechny akce, kde se nějaké to veřejné téma objevuje, ale rád bych alespoň zmínil už skončený festival v Boskovicích pod patronací Unijazzu za záchranu místní židovské čtvrti anebo teprve připravovaný Trutnov open air s kořeny sahajícími ještě před listopadovou revoluci, kde se zcela jistě několik ekologických či jiných infostánků bude nacházet.

Přestože máme obrovské množství jistě velmi zajímavých kulturních festivalů s domácí

či cizokrajnou hudbou, obávám se, že angažovanost této části kulturní obce se postupně vytrácí na úkor zábavnosti, povrchnosti a opatrnosti.

Proto také zřejmě nelze v brzké době očekávat nějaký návrat obrovského zájmu lidí třeba o informace s ekologickými či lidskoprávními tématy, jako tomu bylo těsně před listopadem v době perestrojky, kdy se masově ujala například výzva *Několik vět* z konce června 1989. Anebo dokonce přímo o programové spojení „politiky a kultury“ na pololegálních street party v letech 1998 až cca 2001.

I v současné době existují festivaly, které mají v podtitulku nějaký ten veřejný zájem a lze je do jisté míry vzít do „rodiny angažovaných“. Možná ale, že většina festivalů v zájmu přežití namísto aktuálních veřejných témat raději propagují nějaký ten životní styl či novou sub-subkulturu. Ať si nepříjemné politické otázky řeší ti nahoře nebo profesionální aktivisté, že! A proč by ne, hedonismus je také dobrý life style...

A tak pokud ještě uvažujete o tom navštívit nějaký hudební festival, zkuste si zjistit, zda se nepořádá kvůli nějaké zajímavé společenské myšlence. Anebo se na tom „svém“ festivalu zkuste poohlédnout i po stáncích s nějakými informacemi a ne jen s jídlem a pitím, s hudebními výlisky či s tradičními prodejními artefakty od keramiky přes oblečení až ke zvířecí kůži. Třeba budete překvapeni, že věci veřejné mohou být zajímavé a také důležité.

Autor je předseda Děti Země.

zkrátka

Pražský magistrát vypisuje výběrové řízení na místo nového ředitele Galerie hlavního města Prahy. Uchazeči se mohou hlásit do konce září. / Zemřel ruský spisovatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu Alexandr Solženicyn a britský dramatik Simon Gray. / Architekt Ai Weiwei, autor olympijského stadionu přezdívaného Ptačí hnízdo, prohlásil, že čínská vláda zneužívá současné situace k upevňování své moci, když zbytečně zpřísňuje bezpečnostní opatření v zemi. / Woody Allen bude režírovat část Pucciniho opery Il Trittico v LA Opera. / Studie, kterou si nechalo zpracovat několik držitelů autorských práv, ukázala, že se hudební firmy budou muset vyrovnat s nelegálním sdílením hudby na internetu. Například album In Rainbows, které dala skupina Radiohead k dispozici za dobrovolný příspěvek, si většina posluchačů stáhla jinde než na stránkách skupiny. / Spisovatel Salman Rushdie pohrozil vydavateli Johnu Blakeovi, který se rozhodl publikovat jeho neautorizovaný portrét On Her Majesty's Secret Service, že se bude proti knize, obsahující urážlivé informace, bránit soudní cestou. / Archeologové našli v Londýně zbytky budovy, která by mohla být divadlem, v němž začínal svou kariéru William Shakespeare. / Skupina U2 varuje své fanoušky, aby si nekupovali lístky na její koncert v Atlantě, Shangrille nebo na Měsíci, protože jsou falešné. / Vydavatelství Universal spustilo internetový obchod Lost Tunes, kde jsou ke stažení

raritní nahrávky všech žánrů. / Spisovatel Tao Lin prodává 60 % svých autorských práv na připravovanou knihu. Zájemce si bude moci koupit desetiprocentní podíl za cenu 2000 dolarů a poté bude každých šest měsíců dostávat zisk z prodeje. / Hudebník Burial odhalil svoji identitu. Svě jméno prý skrýval, aby se jeho posluchači soustředili spíše na jeho hudbu, když se však do popředí dostaly dohady o jeho totožnosti, ztratilo její skrývací smysl. Jmenuje se Will Bevan a žije v jižním Londýně. / Zpěvák „indie“ skupiny Kaiser Chiefs Ricky Wilson prohlásil, že „indie kapely jsou nudné“. / Internetový obchod Amazon prodal od loňského listopadu 204 000 přístrojů Kindle, tedy své verze prohlížeče elektronických knih. / Na Komiksariu.cz začaly vycházet Volemanovy příhody Jiřího Gruse, které byly předtím otištěny v sobotní příloze Deníku. / Skupina Muse na své stránky umístila skladbu Who Knows Who, na které spolupracovala s Mikem Skinnerem, známým jako The Streets.

–jgr–

Patrizia Cavalli

ATLANTICKÝ DEN

Když rozumem kráčím v ústřety
vlahému poklidu každého dne,
poddajným odpoledním, šířému, přirozenému
spánku a když už nevzdoruji povětrí,
jež mě teď laská, nehybné a stejné
— chuchvalec hlasů nechává mě projít,
obletují mě vůně ulic,
vzdávám se nárožím náměstí,
tvářím starců a dívek a plná lásky
shledávám výmluvy, jen abych mohla zůstat —
náhle se vrací atlantický den.

Vysoké světlo, fanfáry světla,
dálka se otevírá. Stačí ten mléčný
třpyt v žaluziích, husté a hluboké
pukliny stínu, oslnivá svěžest
a vlání větví pod balkóny,
toto je léto a v nebi je moře.
Město se zvedá a hnáno brízou
houpavě plachtí. Vyzvány výškou,
mé smysly bez kotvy a bez zátěže,
puštěny ze řetězu, volní tuláci,
samy a absolutní víří vzduchem
a domů posílají hrozné zprávy.
Zprávy: zatímco v domě každý předmět
nachází šuplík nejpříhodnější,
stávám se sama sobě vedlejší.
Látka se odpařuje.

Na obzoru je znovu temný ostrov.
Nechej mě vejít, hustá matérie,
nastav mi ústa. Dones mě až na kraj,
obklop mě, vyznač laskáním mé konce
a tíhou svého těla dej mi tělo.
Je to však lék, z kterého vzbchází bolest.

Z italštiny přeložil Jiří Pelán.

Tahle země není pro chobotnice

Jak dál s Národní knihovnou v Praze?

Příběh Národní knihovny vchází do další epizody. Pozornost je opět soustředěna na její dosavadní sídlo, starobylé Klementinum. Co se s bývalou jezuitskou kolejí může v blízké budoucnosti stát? A hlavně – jak se změní pojetí národní knihovny? Bude se v ní ještě bádát?

JIRÍ G. RŮŽIČKA

Během prázdnin se okolnosti okolo nové budovy Národní knihovny opět daly do pohybu. Snad proto, že si většina zodpovědných bere dovolenou a nemusí tak své kroky příliš vysvětlovat (ministr kultury Václav Jehlička na náš dopis ohledně existence analýzy prostorového řešení Klementina do uzávěrky

si panelák). Po tomto výroku Ježek řekl novinářům, že podá trestní oznámení na pražský magistrát (na neznámého pachatele).

Ježek do Senátu

Tyto události částečně načrtly, jak se situace bude patrně dál vyvíjet. Jedním ze scénářů je úspěšná kandidatura Vlastimila Ježka do Senátu. V tom případě by se lidovci mohli rozhodnout udělat na ministerstvu kultury malou rošádu, v jejímž výsledku by Ježek vystřídal Jehličku. To by se sice nemuselo líbit pražské ODS, s níž má Ježek nevyřízené účty, ale naopak by to mohlo vyhovovat premiérovi, který by primátorovi rád trochu srazil hřebínek. V tom případě by se možná našly peníze i místo, kde by nová knihovna mohla stát (pravděpodobně ne na Letné), a Ježek by slavil vítězství, které potřebuje jako sůl. Jeho manažerská cesta totiž není lemována mnoha úspěchy. V Českém roz-

by se na některé knihy déle čekalo (zhruba jeden den). Mohlo by to však umlčet Ježkovu mnohokrát opakovanou hrozbu, tedy že knihovna za chvíli nebude mít kam dávat knihy a přepravky s nimi se budou vršit v Klementinu na chodbách. Rozšířením depozitáře, v němž se už teď skladuje na 4 miliony knih včetně nedotknutelného Národního konzervačního fondu, by knihovna mohla získat nejen prostor pro knihy, ale mohla by sem přesunout i historické fondy nebo celou Slovanskou knihovnu, tedy oddělení a knihy, o něž není takový zájem. V roce 2009 se v Klementinu navíc uvolní další prostory po Státní technické knihovně, jejíž nová moderní budova bez zvláštní pozornosti médií roste v Dejvicích. Klementinu by se pak mohlo částečně „restrukturalizovat“ podle Ježkových představ: mohlo by především odlehčit Karlově ulici od turistů.

Návrat chobotnice III

Vlastimil Ježek ve své argumentaci vsadil na jediný, lehce populistický odstrašující obrázek: knihovnu, na jejíchž chodbách a v historicky cenných sálech se hromadí bedny s knhami. Nedostatečná kapacita je ale druhotný problém. Národní knihovna potřebuje nutně a hned především větší studovny, více přípojných bodů k internetu a snadnější přístup k většímu počtu zdigitalizovaných dokumentů. To by mohla nová budova nabídnout spíš než historické Klementinum.

Nová budova by Národní knihovně slušela ze všeho nejvíc (tedy pokud by stála v blízkosti metra a ne na pláni dostupné pouze tramvají nebo autem). U současné vlády má však větší přednost betonářská lobby, která si dala za úkol zpřístupnit Prahu většímu počtu automobilů. V betonu se skrývá víc finančních bonusů pro úslužné úředníky než v břiše chobotnice.

Zatímco Národní knihovna je ve hvězdách, v krajích se čile staví. Moravská zemská knihovna v Brně. Foto Podzemník; návrh nové budovy Krajské knihovny Vysočiny; Model htsA

čísla neodpověděl). Ředitel Národní knihovny Vlastimil Ježek po dlouhém a nerovném boji s pražským magistrátem o pozemky pro novou budovu na Letné nejprve rezignovaně prohlásil, že v nejhrošším případě, tedy když bude knih tolik, že se do Klementina nevejdou (to by se mělo stát asi v horizontu 20 let), se pro ně rozšíří depozitář v Hostivaři. Ten v současné době slouží jako skladovací prostor pro nepříliš používané fondy zejména starší cizojazyčné literatury a jako restaurátorské pracoviště. Nedlouho poté Ježek oznámil svou podzimní kandidaturu do Senátu za lidovce. Nato ministr kultury Václav Jehlička (KDU-ČSL), který se doposud do celé věci snažil nenamocit, veřejně ohlásil, že knihovna na Letné definitivně nebude. Jako hlavní důvod uvedl, že na ni nejsou ani peníze (stále však platí dvě usnesení vlády z června 2006, která peníze na knihovnu zaručovala), ani parcela. Ministra k prohlášení údajně přiměla soutěž studentů AMU, v jejímž pozadí je čitelná postava ředitele Národní galerie Milana Knížáka. Soutěž měla dokázat, že kapacitu Klementina lze zvětšit (na jednom z návrhů stojí uprostřed Rýmského nádvoří – dříve Rajskeho dvora – jaký-

hlase se mu během šestiletého ředitelování nepodařilo vyřešit, co s nepotřebnou budovou, kterou si rozhlas nechal rozestavět na Pankrácké pláni, na funkci vládního zmoněnce pro Expo 2000 v Hannoveru raději sám rezignoval. Sám se nikdy netajil tím, že není vystudovaný knihovník a Národní knihovnu chce především zviditelnit, což se mu, především v souvislosti s navrhovanou budovou, podařilo. Kdyby se skutečně postavila, své místo v dějinách by mohl mít jistě. Bohužel ho však tolik nezajímají podružné problémy Národní knihovny. Množství energie věnované realizaci nové budovy se odráží v kvalitě nabízených služeb knihovny, například ve stagnaci nabídky cizojazyčné literatury. Je otázka, zda by se Ježek na tyto méně viditelné stránky Národní knihovny dokázal soustředit.

Knihy za městem

Druhým scénářem je rozšíření hostivařského depozitáře, který stojí v podstatě mimo městskou zástavbu. To by bylo jistě nejlevnější řešení, z pohledu uživatele knihovny však asi nejhorší. V Klementinu by zůstalo víceméně vše při starém, jen

Přifouknutí Klementina

Třetím řešením je viditelná úprava Klementina (viz architektonické návrhy studentů AMU). Do prostor po Státní technické knihovně se podle této varianty přestěhuje Slovanská knihovna. Kapacitu pro knihy to příliš nezvětší, nicméně v Klementinu by mohl zůstat jen fond knih, které se nejvíce půjčují, zbytek by se přesunul do Hostivaře. Svazků, které se často půjčují, je podle Bohdany Stoklasové, která má v Národní knihovně na starosti novodobé fondy a služby, 1–1,5 milionu s ročním přírůstkem kolem 35 tisíc. V současné době knihovna pojme asi 2 miliony knih (prostory po Slovanské knihovně poskytnou místo pro dalších 800 tisíc svazků). Stále však zůstává nedorozšen velký problém, který každý student a badatel v Národní knihovně zná: nedostatek studijních míst. Zvlášť během zkouškového období bývá situace tristní. Výhodou tohoto řešení je zachování lokality, dostupné ze stanice metra Staroměstská, a blízkost Filozofické fakulty UK. Tato varianta by také mohla vyřadit ze hry nesmyslné předělávání Klementina na další turistickou atrakci.

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

KELLY LINKOVÁ

Magie pro začátečníky

Přeložil Viktor Janiš, 258 Kč

Představte si, jaké povídky by asi psal Jorge Luis Borges, kdyby vyrostl v americkém maloměstě na běčkových hororových filmech. Představte si pohádky bratří Grimmů přepsané Dostojevským. Asi takhle nezařaditelné jsou povídky americké spisovatelky Kelly Linkové: vtipné a podmanivé, magický realismus od kuchyňského dřezu. Linková píše o zombiích, večerkách, ve kterých straší, o králících, superhrdinech, kočkách, manželství, kanónech, pávech i o vesnici, která se vejde do jedné kabelky. Elegančně při tom překonává žánrová omezení fantasy a science fiction; taková originalita se nenarodí často. Aneb jak řekl Michael Chabon: „Od dob Donalda Barthelma se v americké próze nevyšly podobně hravý hlas s temnými podtóny.“

inzerce

V hlubinách starého domu

Debut Anky Marie Mosory

JARMILA NOVOTNÁ

Po dlouhém období, kdy překlady z rumunské literatury ovládal téměř výhradně Mircea Eliade, se čeští čtenáři dočkali v posledních letech větší autorské a žánrové pestrosti. Po několika překladech děl generace dnešních čtyřicátníků a padesátníků (např. *Simion Výtažník* Petra Cimpoeșa či výběr současných rumunských divadelních her *Amalia dýchá zhluboka*) přichází řada také na autory nejmladší. Debut rumunské spisovatelky Anky Marie Mosory (1978) *Archandělé neumírají*, který vydalo nakladatelství Kniha Zlín v kvalitním překladu Jiřiny Vyoralkové, může znovu vyvolat diskusi na mnohokrát pojednané téma ženské literatury. O její existenci či neexistenci si můžeme myslet cokoliv, ale v této knize je bytostně ženské vnímání světa víc než patrné.

Svět odsouzený k zániku

Autorka se na prostoru něco málo přes sto stran noří do hloubi starého domu, života jeho obyvatel i do svého vlastního nitra. A to formou popisů pocitů, věcí a lidí, které jdou často až do nejmenších, téměř hmatatelných detailů a dohromady vyvolávají atmosféru starého světa odsouzeného k zániku. Tato vnímavost až precitlivělost může vzdáleně připomenout dekadentního solitéra rumunské literatury Mateie Caragiala. Nicméně výsledný obraz složený z různých detailů zůstává stále trochu zastřený a místy až příliš nedořečený.

Román či spíše delší novela se obejde téměř bez děje; jednotlivé motivy se prolínají bez jakékoliv časové posloupnosti.

Ikona zobrazující archanděla Michaela, podle originálu Andreje Rubleva (výřez)

Hlavní hrdinka a vypravěčka v jedné osobě, Tia Predescu, se přestěhovala do starého bukurešťského domu, v němž na ni neodbytně dotírají vzpomínky na ztracenou lásku, violoncellistu Mihaie. Ten se jednoho dne nečekaně objeví i se svou stávající manželkou Alexandrou, jejíž jméno a chování ne náhodou připomíná nevyzpytatelnou hrdinku románu Ernesta Sábata *O hrdinech a hrobech*. Následující trýznivé návštěvy plné záludných her Mihaiovy ženy jsou vyličený v náznacích a autorka neposkytuje žádný klíč k jednání postav, jejichž konání tak působí nahodile a nejasně.

Tia každou neděli navštěvuje své sousedy, staré manžele, v jejichž mnohaletém soužití existuje cosi nevyjasněného z minulosti; přesto však nachází v jejich přítomnosti klid a smíření. Mezi jejich smrtí a definitivním koncem Mihaiovy a Alexandřiny návštěv a tím i veškerých nadějí na znovu získání Mihaiovy lásky je zřejmá souvislost. Opuštění starého domu ve Svatoštěpánské ulici je pak jen nevyhnutelným důsledkem těchto událostí.

Tento nehybný mlčenlivý hrdina v pozadí je zobrazen nejvěrohodněji a nejpečlivěji; konečkonců sama autorka uvedla, že inspirací jí byla konkrétní vila z meziválečného období, v níž během studií filosofie v Bukurešti bydlela. Dům však vytvářejí především jeho obyvatelé, proto je pro hlavní hrdinku návrat do ztraceného ráje po letech takovým zklamáním. Starí manželé jsou dávno mrtví a noví nájemníci vyměnili letité kusy nábytku za moder-

nější. Část historie a vzpomínek ulpívající ve věcech zmizela do nenávratna a uchráněna před zapomněním může být jen prostřednictvím literatury.

Atmosféra, dlaždičky a zrcadlo

Prvotina Anky Marie Mosory je bezpochyby nadějným příslibem (byla oceněna literárním časopisem Cuvântul jako nejlepší debut roku), ale příliš spoléhá na „atmosféru“ a samovolně očekává, že jednotlivé detaily a pocity poskládané vedle sebe samy stvoří smysluplný celek. To se však ne vždy daří; proto některé části příběhu působí odtaziť, vzdáleně a neurčitě. Natož, že nevyvolávají ani otázky, zvědavost či potřebu přemýšlet nad osudy hlavních hrdinů. Nejvýraznějším dojmem z celé knihy se pak snadno může stát detail dlaždičky v koupelně nebo zrcadlo v předsíni hrdinčina bytu. Přesto text stojí za přečtení, protože ve světě starých domů, věcí a lidí plyne čas jinak a dává znovu zakusit „ten pocit, že máš celý život k dispozici v malých, dobře odměřených dávkách, jež někdy můžeš odmítnout už jen z pouhé lenosti, nebo je můžeš vtáhnout do plíc až na doraz, jako cigaretu, kterou sis zapálil po letech abstinence a která tě okamžitě omámí. Zůstane po nich příjemná chuť vzpomínky a dusivá pachutí reality.“ Stejně jako po tomto románu.

Autorka je romanistka.

Anca Maria Mosora: Archandělé neumírají.

Přeložila Jiřina Vyoralková. Kniha Zlín, Zlín 2008, 108 stran.

literární zápisník

O mrtvých jen dobře?

Literatura, internet a smrt

PETR A. BÍLEK

Hřbitovy jsou vydatným společensko-sémiotickým materiálem. Když člověk dojde až na konec novější sekce Olšanských hřbitovů, nalevo od pravoslavného kostela, uvidí tam komunismus jak na dlani: všechny hroby stejně velké, stejné náhrobní desky, stejný typ písma i funerální ornamentalizace na náhrobku. Kříž zmizel, nastoupila doba padajícího listu. Na hřbitovech se mi vrací hloupá myšlenka: Co až jednou na zpustlou zemi dorazí ufoňi, kteří budou umět místní jazyky? Z četby náhrobních nápisů získají dojem, že v Evropě žili jen samí dobří lidé. Nikde ani zmínka, že to byl tyran, prevít, že ničil životy jiným.

Náhrobní nápis je žánr pro věčnost. Ti, kdo jej zadávají, vytvářejí z tisíců nebožtíkových rysů emblematickou redukci, do níž prochází jen to „nejpodstatnější“: kdysi kříž, později jméno, data a profese či poslání: „majitel dvou domů na Žižkově“. Žánrem je i nekrolog. Jakmile do něho pronikne něco bytí jen hodnotově ambivalentního, je autor vysta-

ven útokům, že „špiní památku“. O mrtvých jen dobře, alespoň pár dnů po jejich smrti.

Před pár týdnů zemřela Alexandra Berková. Zpráva, založená na informaci z ČTK, proběhla českými deníky (včetně Blesku) i řadou internetových serverů. Pár nekrologů následovalo. Nespornou výhodou webu je, že zachycuje nejen zprávu o smrti spisovatele, ale prostřednictvím diskusní rubriky i způsob čtení a reakce na tuto zprávu; bytí pochopitelně reakci svébytnou, která nemá platnost relevantního sociologického vzorku. Do diskusí totiž vstupují svébytní lidé. Zvolený nick jim nabízí masku, ale i alternativní identitu. Například na diskusních fórech o českém fotbalu vystupují především známé firmy, o nichž ostatní vědí nejen to, komu fandí, ale i v kolik hodin se do debaty každodenně zapojují a kdy z ní odcházejí na pivo. Diskusní rubriky pod zprávu či nekrologem o úmrtí Saši Berkové pak pochopitelně vedly k zalogování a sepsání reakce především ty, kdo chtěli elektronicky zesnulé za něco poděkovat, říci jí to, co už nestihli. Protože Alexandra Berková zemřela dosti náhle, bylo těchto reakcí více, než je v případě zpráv o úmrtí spisovatele obvyklé. Člověk sice může mít vůči elektronickému vzkazu jistý despekt daný nejistotou, zda součástí posmrtné existence je připojení k internetu a zda by nestačilo si totéž jen pomyslet, ale respekt k těmto vzkazům je asi na místě. Náhrobní nápisy ostatně také komunikují tak, že oslavují nebožtíka a oslovují tím jak jeho blízké, tak i náhodné kolemjdoucí. Věk elektronického textu je věkem zveřejňování. Soukromé e-maily se přeposílají mimo

sféru adresátů, hádku dvou účastníků debaty sledují v přímém přenosu i ostatní. Proto i „vzkaz“ zesnulé je adresován jak jí, tak ostatním, kteří jsou on line.

Dalším – a mnohem podivuhodnějším – typem diskusních reakcí na smrt Saši Berkové byly emotivní komentáře o jejím „odkazu“. A zde je mi z toho poněkud smutno. Kromě připomenutí, co pro debatéra/-ku její knížky (při uvádění titulů takřka vesměs *Knížka s červeným obalem*) znamenaly, se centrálním debatním bodem stalo to, že byla feministka. Toto označení se vyskytlo již ve většině zpráv o úmrtí; obvykle bez větší specifikace, jako konstatování. Na Neviditelném psu se tedy poté celé jádro diskuse začalo točit kolem potratů: nejdřív jeden její citát, ale pak už jen postojová výměna – zda potraty ano či ne a zda rozhodovat o tom má jenom žena, nebo i druhý účastník počítá. Na diskusním fóru serveru lidovky.cz se vyvažovala vyznání kamarádů a žáků ironií: někomu stálo za to zalogovat se, aby poznamenal, že se „zfetovala svou oblíbenou literaturou“. Na debatním fóru idnes.cz byla proprána z celé škály aspektů. Někdo měl potřebu její díla bez jakékoli argumentace označit za „škvár 3. třídy“. Jiného zaujalo sdělení, že byla spisovatelkou, a interpretoval fotografii jejího obličej z hlediska ekzémů a nadměrného požívání alkoholu, aby to uzavřel humanistickým povzdechem, že každého člověka je škoda. Jiný účastník debaty to naopak viděl tak, že jí vůbec škoda není, protože namísto aby lidi sjednocovala, tak je rozhádávala a „nadělala svými vyjádřeními dost paseky (...) v naší repub-

lice“. Ondřej Bezr v nekrologu v dobré víře vyjádřit ve zkratce názorovou svébytnost Berkové odcitoval – a charakterizoval jako „s nadsázkou“ vyřčené – její vyjádření, že muži sní nanejvýš o tom zůstat viset ve výtahu s atraktivními dvojčaty, takže debatující se začali pochopitelně věnovat tomu, jak pěkné by to tam s těmi dvojčaty bylo. Někdo se poptával, jak zemřela; jiný byl zvědav, jak asi se ty její knížky prodávaly. A debatu uzavřel nick „syn boží“, který se zaradoval, že je další hříšník v pekle.

Co z této smutné probírky webových diskusních reakcí na smrt Alexandry Berkové plyne? Je vidět, že literát v dnešní české společnosti oslovuje především svými názory: v televizi, v rozhovorech ve „velkých“ časopisech a novinách. Ti, kdo mluvili o knížkách, obvykle tematizovali i osobní známost a autorkou. Ti, kdo se s ní neznali, nekomentovali její literární tvorbu, ale postoje prezentované v médiích. Je vidět, že ti, kdo se „nepohybují v literatuře“, vnímají tuto oblast – z které kdysi nejspíš maturovali – jako temné zákoutí podivných a snad i úchylných lidí, nadaných nějakou zvláštní mocí, jež pak ovlivňuje i „obyčejné, normální lidi“ v té „naší republice“. A hlavně je vidět, že to nikoho zas tak moc nezajímá: zatímco zveřejnění jména nového trenéra fotbalové reprezentace či každá Kaplického reakce na to, že knihovna na Letné nebude, vyvolají diskusní příspěvky v řádu tisíců, na zprávu o smrti Alexandry Berkové na webu reagovala zhruba stovka debatérů. Ani na jejím pohřbu nebyly ostatně žádné zástupy.

Autor je literární teoretik.

5FFF

5. FRESH FILM FEST
27. – 31. 8. 2008
Karlovy Vary
www.freshfilmfest.net

FFFŠICHNI
STUDENTI
VSTUP
ZDARMA

ZA PODPORY

MEDIA

Ministerstvo kultury
Česká republikaSTÁTNÍ FOND ČR
PRO PODPORU A ROZVOJ
ČESKÉ KINEMATOGRAFIEMŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVYKARLOVSKÝ
KRAJKARLOVSKÝ
KRAJSTÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKYOPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍEVROPSKÁ UNIE
Evropský sociální fond
Pro rozvoj
vědy, výzkumu a inovací

FAMU

OFICIÁLNÍ DODAVATELÉ

Kodak
Motion Picture FilmOKI
PRINTING SOLUTIONS

PRÁVO

Novinky.cz

RADIO
97.9

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

Marketing
& Media

TIMEIN

RESPEKT

super vision

cinema

ZOOM

METROPOLIS

LITERÁRNÍ
NOVINY

A2 kulturní týdeník

| STUDENT | AGENCY |

Příběh plný paradoxů

Cesta Miroslava Tichého do Centre Pompidou

Když se český umělec dostane do přední světové výstavní instituce, je to důvod k radosti. Když však jde o Miroslava Tichého, jehož výstava probíhá, jak jinak než proti jeho vůli, máme důvod i k hlubšímu zamyšlení. Mimo jiné by se mohlo týkat zpětné kontroly umělce nad svým vlastním dílem.

VÁCLAV JANOŠČÍK

Kolem postavy „poustevníka“ z Kyjova, před pár lety zcela neznámého, se v poslední době seběhlo mnohé. Vycházejí články, samostatné publikace, a to už i v Česku, natočí se dokonce dokumentární film a zejména se realizují výstavy obdivované po celém světě. Zkusme si však ještě jednou, bez nároku na to, že bychom pod tolikrát obráceným kamenem vyšťourali cosi nového, zrekapitulovat celý příběh.

Svéráz životního stylu

Jedním z paradoxů je již osobní historie Miroslava Tichého, narozeného roku 1926 v Nětčicích na Moravě. Jeho studia na Akademii výtvarných umění ukončil rok 1948. V druhé polovině padesátých let se vystavování a veřejného uměleckého života vzdal definitivně, zejména z politických důvodů. Malbu tak v šedesátých letech vystřídal fotografie. Ty pořizoval nejdříve na starý deskový aparát, ale brzy si začal fotoaparáty vyrábět improvizovaným způsobem sám – z krabic od bot, starých plechovek a skla.

To však již žil v ústraní, do kterého jej přivedly zejména střety s tehdejšími režimem. V padesátých a šedesátých letech byl navíc hospitalizován v psychiatrické léčebně. Diagnóza je nejistá. Nebyl totiž nikdy zaměstnán a podle vlastních slov se pobytem v ústavní péči také vyhýbal hrozbě vězení za takzvané příživnictví.

Druhý život Miroslava Tichého

Tichého fotografie, jak je vytvářel po dvě dekády, jsou věnovány převážně ženám. Jejich postavy, těla, tělesné detaily, pohyb či siluety zachycoval napůl voyeurským způ-

Miroslav Tichý: Bez názvu, nedatováno

sobem, a to hlavně na kyjovském koupališti. Současná pařížská výstava vychází právě z těchto snímků, které poodhalují jeho téma v charakteristickém rozostření, ve vlastní adjustaci z lepenky či papíru, často dozdobených propiskou.

Na rozdíl od „běžných“ diváků, potěšených přístupností a jednoduchou estetikou Miroslava Tichého, však někteří odborníci dílo bagatelizují jako čisté šmíráctví bez nějakého přesahu. V této souvislosti lze poukázat na samotnou cestu fotografií ke slávě, kte-

rá bývá označována za prohnanou „kurátorskou manipulaci“. To už je však další příběh.

Autor sám jakékoli výstavy dodnes odmítá a celé dílo tak dlouhou dobu leželo na podlaze jeho domu mezi slepicemi a kuřinci. Odtud si je občas namátkou odnášeli jeho přátelé a známí. Jeden z nich, Roman Buxbaum, prý takto přišel právě ke snímkům, které dnes kolují po světě. Miroslav Tichý jej však zpětně obviňuje z toho, že mu je ukradl. Buxbaum nařčení odmítá a označuje Tichého za šílence, o jehož umělecký odkaz je třeba se přes všechny překážky postarat. Z toho důvodu také založil nadaci Tichý oceán, která má výtěžek ze správy fotografova díla investovat zpět do Kyjova.

Touto cestou se snímky dostaly do těžko uvěřitelného počtu galerií. Jen v současné době jsou vystaveny nejen v pařížském Centre Pompidou, ale také v londýnské Gallery Michael Hoppen, na bienále v Sydney a na prvním pražském trienále. Dalším z paradoxů v našem příběhu je tedy i skutečnost, že Tichý byl objeven prostřednictvím zahraničí. K nám se jeho fotografie dostávají až nyní a vlastně jen jakoby mimochodem.

Každopádně ona kurátorská manipulace se nekoná (leda že by v komplotu byli zapojeni kurátoři desítek prestižních galerií po celém světě). To, oč jde, je druhý život Miroslava Tichého, respektive jeho snímků. Autorův osud je už sám o sobě dobře prodejným článkem. Legenda o „poustevníkovi“ či „moravském Diogenovi a něžném voyeuovi“, jak jej někteří novináři pojmenovali, táhne. Právě oni znásobili jeho úspěch skrze média. Jde tu o příběh a jeho převyprávění. Pisatelé se už vlastně ani neptají, zda kromě obdivu si Miroslav Tichý zaslouží být také opravdu brán vážně. Příběh si už dávno žije vlastním životem.

Autor studuje filosofii, historii a práva.

Miroslav Tichý. Kurátor Quentin Bajac.
Centre Pompidou, Paříž, 25. 6. – 22. 9. 2008.

23. MEZINÁRODNÍ BIENÁLE GRAFICKÉHO DESIGNU BRNO 2008

GRAFICKÝ DESIGN Z CELÉHO SVĚTA

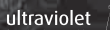
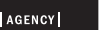
17/6 – 19/10/2008

MORAVSKÁ GALERIE V BRNĚ
Uměleckoprůmyslové muzeum, Místodržitelský palác, Pražákův palác

www.moravska-galerie.cz

Hlavní partner:

Hlavní mediální partner:

Partneři:

Inzerce:

Havelka v kostce

Vznik dramatu na klíč – od hraní k hře a zpět

Cesta výrazného režiséra nastoupivší generace. Nelze ho ani zařadit, tvoří kategorii svébytného vypravěče. Pokoušíme se alespoň zaznamenat některé fáze jeho cesty od Nuly až k jedné z nejpozoruhodnějších inscenací na mapě současné divadelní Prahy.

PETR VYDRA

Zatímco divadelní inscenace při reprízách dozrávají běžně a ve vši tichosti, u *Dramatu v kostce* (Studio Ypsilon) jeho tvůrce Jiří Havelka přímo avizoval, že se jedná o upgradovanou verzi, tedy o verzi o něco vylepšenou. Ještě jsem si mezitím dal jiný jeho oprášený kus, *Člověče zkus to*, který původně vznikl pro divadlo Disk, abych jej měl alespoň trochu v kostce. Havelka mi kdysi řekl, že ho baví „ypsilonková“ poetika, jenom by ji chtěl ve svých inscenacích zdramatizovat. Tak to je také on, tak trochu, ve vlastních slovech a v kostce.

Autentická přítomnost a výzva událostem

O čem tedy je ta kostka... Nejprve máme pocit, že o lidech vržených do světa vůbec. Pohybují se v něm trochu bezcílně, snaží se najít nějaký směr a někam, k něčemu v tom směru dospět. To se jim ale nedaří. Prostor je dokonale prázdný a nedefinovaný (možná až na poodhrnutý cíp opony v horizontu při repríze 5. června, což zase, i když bezděčně, poukazovalo na skutečnost, že jsme koneckonců v divadle). Po chvíli se ukáže – a poprvé se také stane, že postavy na toto téma po neverbálním úvodu promluví –, že se jedná o jakousi zvláštní past, která do sebe vsála přítomné čtyři postavy z jejich běžného prostředí, z jejich světa. Kde jsou? V reality show? Nebo jsou uneseni? Staly se sou-

Režisér Jiří Havelka při práci. Foto z osobního archivu

částí nějakého experimentu? Svoji situaci rekognoskují (bez výsledku, alespoň zpočátku) herci Petr Vršek, Jiřina Vacková (někdy v alternaci Adély Stodolové), Daniel Šváb, Andrej Polák a Jakub Slach (někdy či dříve Ondřej Cihlář). Role mají rozdělené na nedovtipného vyšetřovatele chlapáka, empatického intelektuála, zjemnělého chlapíka a dívku, která se především bojí, že se ocitla v této situaci se třemi muži.

Herci si nalézají cestu k postavám především přes sebe, přes vlastní analogie. Jsou i spolu-tvůrci libreta, a tak se patrně v improvizacích investovali ve svých produktivních hráčských polohách do nalézání výsledného tvaru. Takhle nějak našli nejen text, ale i optimální jevištní, nadsazenou podobu sebe samých, svůj výraz, svůj herecký či zherečtělý charakter. Zatímco soubor inscenující drama od nějakého autora jde spíše opačným směrem a postavy hledá na základě výkladu, zde herci naopak hledali a vytvářeli drama, které by odpovídalo tomu, co mohou a chtějí zahrát. Výsledkem je jejich hra ve smyslu vlastního jednání a výrazu spíše než drama. Těžko si lze představit, že by nějaké divadlo hru *Drama v kostce* převzalo jako text, aniž by vidělo její možnosti na jevišti Ypsilonky. A i pak by šlo patrně o vlastní parafrázi hovící typu daných herců.

Herecké analogie

Divák sledující *Drama v kostce* se nezabývá otázky, proč všem, zejména mužským představitelům hraní a jejich postavy tak sedí, co dokáže Havelka udělat se svými herci a co tvoří kvalitu zcela odvislou od ne zvlášť pozoruhodného dramatu.

Je to právě prostor pro hercovu osobnost a jeho bytostnou přítomnost na jevišti. Režisér Ladislav Vymětal kdysi jako pochvalu herci řekl: Obalil jste to hereckým masem. Tedy tím, co člověka nutí herce sledovat, aniž ten má právě nějakou repliku. To není jen naplnění zadání či role, ale spíš přítomnost něčeho suverénního a autonomního, co poukazuje i někam za. I když je to srovnání mezní a zkratkovité, přece jenom tu zkusím připomenout Marlona Branda, kterého je marnost napodobovat, jak zaznělo ve filmu *Velká žrnice*. Možná je marnost ho také zmiňovat jako jakousi hereckou analogii s tímto či jakýmkoli jiným představením. Vzpomínám si ale na jeho kreace, ve kterých jako by neřešil jen okolnosti dané scénářem, ale v nichž ho v instinktiv-

ní rovině zneklidňovalo, ba ohrožovalo i něco, co ve filmu ani nebylo ukázáno. Ostatně dnes nám takové zážitky na plátně zprostředkovává australský herec Russell Crowe.

Je zkrátka jedno, jestli herec přijde na jeviště a bude překlápět klopku saka nebo si hrát s tužkou. Divák však pochopí, že tu o něco jde (o něco nějak podstatného), na co se nespěchá a co se před ním zpřítomní v tom správném čase, který – když na to přijde – se klidně i zcela zastaví. Až takové mystérium *Drama v kostce* herecky představuje a nabízí. Je to trochu mystérium, i pokud si vzpomene na velmi pozvolné herecké začátky některých zúčastněných interpretů. Je to zároveň něco, co oprášená inscenace *Člověče zkus to* divákovi nenabízí.

Cesta od divadla k filmovosti

Havelka kdysi mluvil také o plánu – představit natočit své absolventské představení *Pan Nula* jako film. Zdá se, že právě tato umělecká disciplína by mohla být tak trochu metaforou i pro jeho divadelní tvorbu. Snad je kinematografií inspirován vůbec, snad tento živel vyzval k duelu s tím, že zbraně nevolí on, nýbrž soupeř – rychlé změny prostředí, neomezenost běžnou realitou. I když *Drama v kostce* na rozdíl od *Pana Nuly* o natáčení nepojednává, možná by samo bylo dobrým filmem, jakýmsi Matrixem, obrazně řečeno, či snímkem o virtuální realitě (ta je tu ostatně zmíněna). Lze si představit skupinku ztracených viděnou třeba z pětisetmetrové výšky, jak se rozbíhá do nekončícího černého prostoru. A nájezdy kamery z této výšky a doplňování toho prázdného prostoru různými dekoracemi, jako je třeba výtah bez domu. Jak filmové. A jak nepopisně, téměř výhradně hereckými prostředky vyjádřeno v představení. Možná že příští upgradování této inscenace by mohlo být právě do podoby filmu.

Autor je dramaturg, stand-up komik, moderátor rádia Classic FM.

depeše

Zpráva o cestě do Butrintu a zase zpět

Divadlo v Dlouhé si do seznamu svých úspěchů může zapsat další položku: hráli Senekovu Faidru v Butrintu. Ale kdo ví, co je Butrint? Toto místo, zapsané do seznamu světového kulturního dědictví, leží v Albánii poblíž hranic s Řeckem. Dostat se tam není nikterak lehké – jen cesta trvala souboru dobrých sedmáct hodin, počítaje v to let přes Budapešť do Tirany, shánění ztracených zavazadel a sedm a půl hodiny klikatými a uzoučnými cestami autobusem do Sarandy. Zavazadla se druhý den našla, kostýmy přežily, ale drúzy připomínající stříbřité kusy ledu nevydržely. Bratr paní recepční z pětihvězdičkového hotelu zapůjčil vrtačku, divadlo zakoupilo epoxidové lepidlo na motory, šroubováky a vruty (darem dostali v místním železářství hrst šroubů) a pod vedením Thesea a Posla se opravárenská četa dala do práce. Šetrný soubor s sebou vůbec měl velmi chudíkový servis – jednoho osvětlovače a jednoho zvukaře, garderobiérku zastoupil dramaturg, provozní se proměnila v maskérku. Zkouška svícení probíhala druhého dne od jedenácté hodiny v noci do páté ranní. Archeologický areál v Butrintu je skvostné místo, popsané dějinami za minulých více než 2000 let tak, že tu najdete nejen řecké a římské, ale i paleokřesťanské, byzantské, benátské a bůhvíjaké zbytky architektury, z nichž to nejlepší je antické divadlo. Zde se od roku 2000 koná festival, na němž hrají samozřejmě nejvíce divadla z balkánských zemí (ale jezdí sem i Angličané, Holanďané, Ukrajinci). Repertoár je široký, kromě antických her se hraje i klasika – Racine, Molière, Goldoni, Shakespeare, ale i Shaffer a Jelineková, bývá tu také mnoho tance a zpěvu, ba i opera. Letos tu byla jen čtyři představení – Euripidovy Trójanky (Národní divadlo z Tirany), Držícovo Dundo Maroje (Národní divadlo Srbské), Sen noci svatojánské (Národní divadlo z makedonské Skopje) a naše Faidra. Dočkala se výborného přijetí. Vyšlo mnoho kritik a patrně všechny zaznamenaly, že si první čeští herci ozkoušeli, jaké to je, proklínat antické bohy pod antickým nebem, že na toto skvostné představení svítila ouplně lůny zář a po nebi přeletěl meteor.

Eva Stehlíková

Kovový obal lásky

Čekat klidně i delší čas na novinky z dílny Pixar Animation Studios se pravidelně vyplácí. S málokterým jménem se totiž pojí taková jistota nadprůměrného výsledku. Ač se to zdálo téměř nemožné, devátý titul s názvem VALL-I pixarovskou laťku kvality opět překonal.

LUKÁŠ GREGOR

VALL-I dokonale definuje tvář studia, z něhož vzešel. Divák by se klidně mohl nechat opájet pouze technickým zpracováním filmu, ale tvůrci mu to neumožní. V centru pozornosti stojí totiž příběh, vizuálnost funguje výhradně v jeho prospěch a nepůsobí sebestředně. Do detailů propracovaný pohyb a odlesk „očí“ malého robota umožňuje, aby za celou tu dobu kromě jména Eva nemusel vyslovit nic jiného, a divák přesto rozpozná sebe-menší záchvěv emocí uvnitř jeho plechového těla. Napodobení optiky starých kamer Panavision spolu s důrazem na sépiově zabarvený vířící prach souzní s technolo-

gickou zestárlostí VALL-Iho a představuje spojovací most s dalšími „nostalgickými“ aspekty robotova života (videopáska s *Hello, Dolly!*, která v něm probudí cit). V mnoha ohledech navazují tvůrci tohoto filmu na předcházející „pixarovku“ *Ratatouille*, která se také vyhnula přehršlím barev a výrazovými prostředky se ohlížela po klasickém období Hollywoodu. U VALL-Iho to jsou pro změnu šedesátá a sedmdesátá léta. Obrazovost snímku však jde s odvahou ještě dál. První třetina kvůli záběrům z ptáčích perspektiv (vidíme pustou „krajinu“ s mrakodrapy z odpadků) a rádoby sepraným barvám působí až nezvykle depresivně. Připočteme-li si k tomu samotného malého robota, nemá takto pojatá atmosféra v kontextu americké CGI animace obdoby. Apokalyptickou vizi, důležitou pro ekologické poselství filmu, podtrhuje využití „archivních záběrů“ s živými herci. Z lidí se totiž za ta staletí, kdy neobývali Zemi, staly unifikované bytosti, obsluhované (ve skutečnosti ovládané) moderní technologií. Živé herce tak vystřídal značně stylizované animované postavy.

Cít v železné krabici

Ačkoliv VALL-I otevírá závažnou společensko-kritickou debatu, jejíž témata se pohybují od znečišťování planety přes propojení našeho života s reklamou až po neschopnost lidí spolu komunikovat bez využití techniky, je ve srovnání s většinou pixarovských titulů velmi skromný na vnitřní psychologické konflikty postav (vzpomeňme třeba na *Ratatouille* či *Toy Story 2* s konfliktem dvojí identity). A je to dobře, vzhledem k tomu, že režisér Andrew Stanton (*Hledá se Nemo*) vypráví průzračný romantický příběh. Tím, že se soustředí na vztah

mezi ošoupaným VALL-Im a ladně moderní Evou, má dostatek prostoru k jeho vykreslení. Sympatické je, že se režisér nepotřebuje uchýlovat k sentimentu a klišé romantického žánru, aby vyvolal v divácích patřičné emoce. Pracuje s náznaky a emočně vypjaté okamžiky (jako třeba dotek „rukou“) uměle

neprotahuje. Výrazně mu k podtržení emocí dopomohl zvukař Ben Burtt, který VALL-Iho i sám namluvil a zvládl vyslovovat jméno Eva s desítkami nuancí.

Jestliže VALL-I skutečně něčím výrazně vyniká nad ostatní CGI animované filmy, tak je to emociální souznění diváka s hlavním hrdinou. Nikoliv nápaditost v pointách, ani kladení gagů, filmových aluzí či vizuálních nápadů jeden přes druhý. Fascinuje zde něco zcela jiného. A to, kde se vzalo tolik života v pojízdné železné krabici. Odpověď naštěstí nenalezneme ani po opakovaném zhlédnutí.

Autor je šéfredaktor internetového filmového měsíčníku 25fps.

Foto Falcon

VALL-I / WALL-E. USA, 2008. 103 minut. Pixar Animation Studios, režie Andrew Stanton, scénář Andrew Stanton, Jim Reardon, hudba Thomas Newman, střih Stephen Schaffer, zvuk Ben Burtt.

Záchvěv v srdci spícího obra

Dokumentární cyklus Burianův den žen můžeme již dnes, v pololetí, označit za jednu z největších událostí tohoto roku v naší televizi. Důkazem jsou nejen pozitivní mediální ohlasy, ale i živá diskuse na internetové stránce pořadu. Odkrývá ale tento cyklus stereotypy, nebo do nich sám upadá?

PETR PLÁTENÍK

Kontroverzní koncepce dokumentárního cyklu s Janem Burianem se dala očekávat předem, protože ho produkčně zaštiťuje mnohokrát nazvaná společnost Hypermarket Film Filipa Remundy a Víta Klusáka, známých reklamních manipulátorů s (ne)vědomím národa. Prvek paradoxu jako základní tvárný princip vstupuje už do samotného názvu díla, především v úběžníku se jménem Jana Buriana. Většina těch, co alespoň povrchně sledují mediální vystupování patrně nejznámějšího českého propagátora islandské kultury, na Burianovi vždy oceňovala jeho až archaicky

nonšalantní vystupování i hloubavý, takřka něžně ironický humor a dobrou orientaci v okruzích kulturní periferie. V mezích autorské ironie či kalkulu dua Remunda-Klusák je to zcela ideální platforma pro obsazení Buriana proti hereckému/lidskému typu. Titulnímu aktérovi se totiž zjevně některé konfliktní postoje a především jejich manifestace přičítají do nepříjemné hry vstupuje jen při vědomí vyššího (sofistikovaného) záměru (např. díl o Olze Šípkové). Vkrádá se dojem, že Burian v první chvíli (a při veřejném povědomí o jeho bezkonfliktnosti a vstřícnosti k ženské otázce) oběma konceptuálním umělcům posloužil jako emocionální beranidlo; jako ten, kterému nezůstanou žádné dveře uzavřeny. O to nečekaněji působí jeho zřetelně vědomá proměna v útočivého tazatele, který na hranici verbální agresivity usiluje o stvrzení klusákovsko-remundovského výkladu portrétované osobnosti.

Posouvání žánru portrétního

Jenže zde právě osobitá aktualizace Českou televizí a společností Febio dosti vyprázdněného portrétního formátu naráží na základní a neoddiskutovatelné limity žánru. Osob-

nost zvolená pro konkrétní díl cyklu by měla být, použijeme-li jednoduchou charakteristiku, vykreslena přiměřenými tvůrčími postupy. Kresba na ploše 25 minut bude zákonitě zjednodušující a v důsledku většinou i povrchní. Autoři cyklu se (a to jen v některých případech) pokoušejí zjevné koncepční nedostatky vyrovnávat konfrontační strategií, stavějící proti sobě mediální obraz dané osobnosti a jeho kritické hodnocení samotným portrétovaným. Paradox!!! Nemluvě o tom, že výkladové koncepty osoby z portrétního jsou nejen zpravidla vymezovány samotným Burianem, ale mnohdy i nad rámec přímé konfrontace stvrzovány v dialogu s režisérem dílu. Výsledné znejistění portrétované osoby zanechává hořkou pachutí apriorního kritického čtení bez potřebné snahy o porozumění dané osobnosti, které s jistotou dávkou škodolibosti vyvolává úsměv především u kritických vykladačů popkultury.

Na hranicích talentu

Nabízí se protiargument o uměleckém dílu-aktu, jenž překračuje hranice své autonomie a iniciuje veřejný pohyb. Ten však musí-

me brát s rezervou, pokud přihlédneme k dosti nečitelné motivaci iniciátorů projektu Burianův den žen. Už Klusákův a Remundův *Český sen* je v mnoha ohledech rozporuplný film, zamyslíme-li se nad jeho výpovědní hodnotou. Nejenže zvolený výsek reklamních mechanismů, zahrnujících manipulativní princip, je prezentován v značném zjednodušení, ale navíc nálepkou „český“ v názvu je sugerováno (a to zejména ve směru do zahraničí), že se jedná o dílo usilující o postižení svérázu národní povahy.

Zdánlivě nesouvislá hranice mezi tvůrčí ironií (s klackovsky postmoderním nádechem) a zřetelným (politickým, ekonomickým) kalkulem se při hodnocení produkce dua Remunda-Klusák neodbytně vnučuje. A bohužel při poukazovaném aspektu účelové povrchnosti zřejmě převažuje prvek vypočítavosti. To je škoda i pro *Burianův den žen*, protože se bezesporu jedná o inspirativní projekt se zřetelným výpovědním potenciálem, kterého se navíc ujali jedni z nejtalentovanějších tvůrců současné české dokumentaristiky.

Autor patří do okruhu redaktorů festivalového deníku Dok.revue při MFDF Jihlava.

Jazz ve skleníku

Boskovické rozkvétání jazzu popáté

Jazzová „příloha“ boskovického festivalu se zaměřuje na nejmladší generaci hudebníků.

VLADIMÍR KOUŘIL

Během festivalu hudby, divadla, filmu, výstav a autorských čtení, neboli „alternativně“ pozitivně prožitém prodlouženém víkendu podle sdružení Unijazz, se od roku 2004 pravidelně odehrává dvoudenní Jazz ve skleníku, vyznačující se několika zvláštnostmi. Vzniká ve spolupráci s drážďanským jazzklubem Neue Tonne, který přivádí mladé německé muzikanty. Dramaturgie se zaměřuje na nejmladší generaci tuzemské a německé scény. Kapely bývají často mezinárodní, bývá zde hodně muzikantů ze Slovenska. Jen zcela výjimečná je přítomnost osobností domácí scény generací starších.

Od tanga k jazzovému industriálu

Muzikálními zážitky prvního večera bylo vystoupení kvarteta kytaristy a skladatele Christiana Kulacka a neotřelý repertoár wrgha POWU Orchestra skladatele a pianisty Tomáše Sýkory. Kulackova čtyřka se opírá o bopové základy moderního jazzu, hraje promyšlená sóla, témata kapelníkových skladeb jsou melodická. Kytarista se může spolehnout na swingující rytmiku a nápaditost tenorsaxofonistky Natalie Hausmanové. Ta určitě pilně poslouchá Charlese Lloyda, a nejen proto, že do jedné skladby vpašovala krásný úryvek z Forest Flower.

Sýkorův projekt láskyplného obdivu k lehké múze nedělních promenád, prvorepublikových tančíren, jejichž tělesa se v dobré víře domnívala, že toto je ten jazz, co právě přichází, a vítala nová rytmická a melodická schémata (například tango), se minulostí zabývá v poučenosti žánrů současnosti. Jeho hudba je téhož druhu jako například Urban Songs slovenského skladatele Marka Piačka; na rozdíl od něj má blíže k nadsázce, místy ke grotesce. Dokáže se také tvářit velmi vážně, za čímž lze hledat upřímný obdiv k muzice časů, kdy dnešní žánry byly ještě života neschopnými zárodky. Je to vlastně zvláštní – postmoderna přináší jako retro leckterou pitomost druhé poloviny 20. století, ale jít ještě hlouběji v čas je zatím ojedinělé i ve světových souvislostech. Základem zvuku Sýkorova wrgha POWU Orchestra je klasické smyčcové kvarteto, rytmiku tvoří ke kapelníkovu klavíru kytara, kontrabas a bicí nástroje, flétna Dušana Navaříka a klarinet Jakuba Šnýdla plní úlohu hlavních sólis-

tů, k nimž patří také první a druhé housle Niny Marinové a Milana Jakeše. Barvu celého orchestru dolaďuje akordeon Michala Štulíka. Sýkora svůj soubor nechává vést dirigentem Danielem Wunchem. Zbývá otázka, co tento repertoár spojuje s jazzem. Odpověď je nasnadě: právě ona „dobovost“, v níž se vytvářela v dozínání střeoevropské secese cesta k jazzu, o němž zde byly na přelomu desátých a dvacátých let velmi zkrslé představy. Zcela ironicky jsem zaznamenal, že v jejich „prejazzu“ či „pajazzu“ je více swingu než na mnohých cestách jazzu dnes. Publikum výlet mimo veškeré trendy přijalo s nadšením, což sdílím stejnou měrou.

Je dobré dát do protikladu k wrgha POWU Orchestra projekt Sato-San To bubeníka Tomáše Heriana a trumpetisty Oskara Töröka. Herian staví strojovým, vysloveně tvrdě rockujícím rytmem bicích sugestivní rituální kostru, pod níž se pohybuje zvuk jeho koláží ze samplů a elektronické hudby. Do této zvukové prefabrikace pak expresivně improvizuje Törökova trubka, ve výrazu až freejazzově. Hudba, která tím vzniká, se zvukem blíží k technu, ale právě působivost Törökových improvizací z ní dělá živější zážitek. Výsledek lze přiřadit k dnes už svěbytnému proudu, který se snaží z elektronického hledačství dnešní hudby něco vytěžit pro jazz.

Jazzové spektrum

V klasické kvintetní sestavě zazářil Infinite Quintet, založený v roce 2006 hráčem na alt- a soprán saxofon Petrem Kalfusem a trubáčem s křídlovkou Miroslavem Hloucalem. Oba se objevili jako talenty počátku dekády. Hloucala dnes už zvou ke spolupráci zavedené kapely, je členem například sexteta Limited Edition, hostoval také na albu *Never Enough* (Animal Music) skupiny Organic varhaníka Ondřeje Pivce. Ten byl v Boskovicích součástí kapely, byť místo svých hammondek hrál na klavír. Na místě kontrabasisty se po zkušeném Petru Dvorském objevil další už prověřený jazzový sólista Tomáš Liška, bubnoval Martin Novák. Repertoár Infinite Quintet vychází z tvorby Miroslava Hloucala coby dědictví moderního jazzu, z hardbopové větve směřující vývojově spíše k free jazzu než k soulu či funkci.

Zpěvačka příjemné barvy hlasu Lena Summermeyerová se s akustickým kvartetem představila jazzem vyloženě písňového rázu. O něco vzrušivěji působil přednes Anny Leny Boltzové, která zpívala s elektrickým bandem The Posers. V něm zaujala sóla tokijského saxofonisty Yoheie Tanimury, která činila silně epigonskou jazz-rockovou fusion zajímavější. V roce 2002 nejvýše oceněný kytarista soutěže Nové tváře slovenského jazzu Robert Rovina s kapelou rovněž nevybočil z fusion mainstreamu. Závěr Jazzu ve skleníku patřil volné jazzové improvizaci německého tria L:UV v obsazení Johannes Moritz na saxofony, Timo Klöckner na kytaru a Philipp Rohmer na kontrabas. Velmi zdařile doprovodili slavný filmový horor němčiny éry *Kabinet dr. Caligariho* německého režiséra Roberta Wieneho z roku 1920. Více než hodinový film byl sám o sobě úžasný především kulisami, v nichž se děj odehrává: ponuře působící divadelní stylizace, zčásti kubistická, zčásti surrealistická, má vysloveně výtvarný charakter. Přistihl jsem se, že hudbu nevnímám jako improvizovaný dodatek, naopak jako součást viděného. Dvoudenní festival končil opravdu komplexním zážitkem.

Koncepci Jazzu ve skleníku tvoří klavírista a jazzman Martin Krč (1979), dnes člen Big Band Trumpets a orchestru Felixe Slováčka. Jeho orientace na nejmladší generaci našeho jazzu je záslužná. Dnešní agentury se snaží přivést před publikum především hvězdy, které přitáhnou jménem a stylem hudby široké publikum. Taková dramaturgie se však nepodílí na vývojové kontinuitě našeho jazzu. Ta právě potřebuje neustálou konfrontaci mezi generacemi muzikantů a mezi jednotlivými styly bez ohledu na to, co je zrovna trend, a to se musí odehrávat před publikem. Taková koncepce se zrodila během Pražských jazzových dnů Jazzové sekce v sedmdesátých letech. O to radostnější je sledovat už pátým rokem hojné auditorium bývalého zámeckého skleníku v Boskovicích.

Autor je jazzový publicista.

Boskovice 08, festival pro židovskou čtvrť.

Jazz ve Skleníku, 18.–19.7. 2008.

wrgha POWU Orchestra. Foto A2/Karel Šuster

Soudobá a strašně vážná

Jak vážným hudebníkem je v současnosti třeba být?

Romanticky vážná důstojnost je v současné kompozici zkostnatělým přežitkem.

LUKÁŠ SOMMER

Ta dvě slova jsou pro skladatele něco jako cejch. Na Wikipedii se dokonce dozvíme, že „moderní vážná hudba se vyznačuje nepřístupností a nabouráváním klasických schémat“. Moderní, soudobá, současná, vážná, klasická, umělecká – člověku se až točí hlava. Tento text jsou pokusem o nazírání na totéž prostřednictvím dvou kategorií: *vážná soudobá hudba* a *hudba – zvuk*. Kterak se přeorientovat od jednoho k druhému v komunitě, pro niž je soustavně navazování na klasicko-romantickou tradici stále ještě věcí sebeidentifikace? A přeorientovat se – ale nezavrhovat?

Nedávno jsem na portálu Společnosti pro duchovní hudbu objevil diskusi na téma Soudobá hudba, vedenou povětšinou hudebníky. V duchu jsem poděkoval profesorovi Věroslavu Neumannovi za verbální proplesknutí na jedné hodině kompozice: „Sonáty a ronda mi už sem proboha nenoste.“ Diskuse sama je totiž krásnou sondou do „zasonátovaných“ hlav a není ojedinělá. Arnold Schönberg je zde cosi jako Usáma bin Ládín, o generacích nelibozvučných zvrhlíků ani nemluvě. Za tím vším je ale slyšet úpěnlivé volání po době, kdy stačilo vymyslet „krásnou melodii“ a dostavila se pochvala. Zdali se stýská po melodii nebo po té pochvalě, napovědí texty samé. Problém není v pojmech, ty jsou jen odrazem signálů, které jim oborová diskuse vtiskla.

Pojmová zvrácenost

Následující několikařádkové záškodnictví neubírá můj obdiv k Novosvětské, Otvírání studánek, Tábora z Mé vlasti, Asraeli atd. Některé dnešní projevy „sonátového“ myšlení ale časem zahanbí i tuto hudbu nánosem nevkusných „truchlo-vážností a truchlo-her“ jako strížených ze Zarathustrových úvah. *Váž-*

V zajetí hudby. Foto kalvos.org.

ná hudba je vlastně synonymem zvráceného výkladu klasicko-romantické epochy, která je vnímána jako hudební Olymp. Sama na sebe v průběhu historie tak trochu nabalovala roztodivná estetická privilegia a tu a tam ta sebeláska hory přenášela. Když Dvořák slyšel Debussyho *Faunovo odpoledne* – jednu z prvních zvukomaleb rezignující na demonstrativní symfonickou stavbu – prohlásil, že „hudba bídne zhyne“. Prokletí akademismem jako potřebou vytvářet okolnosti pro překonané pravidlo, aby pravidlo samo zůstalo, se nevyhnulo ani těm nejosvícenějším duchům. Co teprve těm méně osvíceným a méně nadaným? Přitom odmyslíme-li si povinné vzdy-

chání nad uznávanými hodnotami, považovat klasicko-romantickou hudební historii za nějaký vrchol je přinejmenším podivné. Některé rytmické a harmonické prostředky předrenesanční Ars subtilior neměly daleko k pozdnímu Bartókovi a byly v rámci hudebních mikrostruktur vynalézavější než celý Verdi. Kdo byl svědkem toho, jak se školení hudebníci stěžují protloutkavou polytaktovou baladou, ve které doboví pěvci a instrumentalisté improvizovali, rychle si to *vážné* nadýmání rozmyslí.

Čím střízlivěji začneme posuzovat samotnou vážnohudební praxi, která dnes není o nic vášnější mašinerií než kterýkoli jiný

kulturní průmysl, tím dříve se otevrou uši pro to nezvyklé, co přinesla nedávná historie – zkostnatělým „abonentním“ uším utajovaná. Pierre Boulez chápe hudbu jako nekrásno-neošklivou materii z tónů a času. Philippe Manoury propojením hráče s počítačem docílí dokonalé symbiózy, vzniká dříve neslýchaná těkavá hudební látka. Alvin Curran nás provede hlučnou ulicí, rodinnou večerí, milostným aktem a místností vykreslenou mušními křídly – skladba bez jediného tónu, z jejíž prostorové a zvukové čisté poetiky by se radoval i ten Debussy. John Cage navodí novou skutečnost v samotném aktu koncertu, když nechá orchestr sedět čtyři a půl minuty před nabitým sálem. Viděli jste někdy na YouTube tváře přítomných? Nechtě jsou odpovědí na litanie „sonátové“ spravedlnosti, která neslyší-li řemeslo dělníka, neslyší nic.

Vymetat déšť

Před pár dny se strhla průtrž mračen, hej na lidi v šortkách si kryla hlavu novinami. S několika promočenými nebožáky jsme stáli v podloubí a sledovali obraz, který se odehrával přes ulici. Prodavačka před obchodem vehementně odklízela padající déšť – koštětem. Každou louži, která se rozrůstala, nemilosrdně vymetla, ale protože déšť sílil, pohled na ni byl minutu od minuty smutnější. Po chvíli to vzdala a zalezla do tepla. Příval vody pokračoval, louže se spojily a odtékaly – mimo její obchod.

„Příval“ nezařaditelných akustických jevů už nesnese optiku *vážné* hudby. Při přemýšlení o nich je lépe zasadit jednu (dnes již dílčí) hudební linii s názvem *klasická hudba* do širšího rámce akustických umění, ve kterých dílo musí prokázat své kvality bez estetických privilegií. Byly jistě doby, kdy tomu tak nebývalo. Uchylovat se ale dnes k ideovému držení pozic vůči *zvukům – hudbám*, jejichž pouhý poslech je pro nedostupnost vlastně malým zázrakem, znamená ve jménu *vážné hudby* vymetat za deště kaluže.

Autor je hudební skladatel a šéfredaktor serveru

A tempo revue.

hudební zápisník

Hudba v čase ropné krize

KAREL VESELÝ

Americká punková kapela Something Fierce měla na letošní léto naplánované turné po USA na podporu své nové desky. Chtěli objet kluby na západním pobřeží, ale rostoucí ceny pohonných hmot je přinutily šňůru zrušit. Jejich stará dodávka, se kterou objíždějí Ameriku, zůstane toto léto v garáži, na koncerty v odlehlých oblastech by totiž museli doplácet ze svého. „Nenašli jsme způsob, jak rychlý nárůst cen zvládnout,“ prohlásili v reportáži tiskové agentury AP. Nejsou první a rozhodně ani poslední, koho se dotkla současná ropná krize. „Velké hvězdy pojedou turné místo s dvanácti nákladáky s osmi, kapely na naší úrovni

to odrovná úplně,“ dodávají členové Something Fierce.

Vysoké ceny pohonných hmot netrápí jen ekonomy, musí se s nimi vyrovnávat i hudební průmysl. V Americe, kde se dlouhá léta čerpalo do aut za málo peněz, je šok největší. Ztížené cenové možnosti cestování jsou jedním z prvních velkých problémů, které zasáhly hudebníky. „Náklady na dopravu stouply o sto procent,“ stěžuje si v rozhovoru pro CMT promotér country hvězd Keith Case. Promotéři jsou nuceni pečlivěji promýšlet rozmístění koncertů. Menší kapely raději kvůli drahým letenkám ruší cesty do Evropy a každý si dobře rozmyslí turné po americkém západním pobřeží, kde jsou velká města daleko od sebe. Neskončí to jednou tak, že kapely budou místo sebe posílat na turné videoprojekce (třeba i trojrozměrné), které zahrají virtuální koncert místo nich? Už se tak děje například při přenosch představení z newyorské Metropolitní opery do celého světa, tak proč ne i v populární hudbě? Ostatně ve virtuálním světě počítačové hry Second Life už kapely koncertují. Nedávno třeba Duran Duran.

Smutní jsou i fanoušci vinylů. Ne snad, že by při výrobě „asfaltových disků“ vzrostly

náklady výrazněji než u CD nosičů, ale malý (třebas rostoucí) trh se s rychlým nárůstem vyrovnává obtížněji. Letos se sice jen v USA prodá 1,6 milionu vinylových nosičů, což je rekordní číslo od začátku devadesátých let, jejich cena ale určitě poletí nahoru. Zvýšení cen už například ohlásila firma, která lisuje vinyly pro proslavenou značku Sub Pop. Mimochodem, poslední ropná krize v sedmdesátých letech přinutila nahrávací společnost vyrábět levnější recyklovatelné vinyly typu Dynaflex, které se sice nedaly zlomit, ale zase měly podstatně horší zvuk. Možná na ně znovu přijde řada.

Ceny ropy prý mohou i za to, že letošní léto brázdí rozhlasový éter méně hitů, což má za následek horší prodejní čísla. Podle článku v New York Times to souvisí s tím, že teenageři letos musí omezit svoji oblíbenou letní zábavu – projíždky v autech po městech. Při nich totiž obvykle poslouchají hudbu z rádií a nahrávky interpretů, kteří ustojí „test autodopravy“, si pak nakupují v obchodech. „Žádné projíždky = žádné letní hity,“ shrnují v New York Times.

V rapových klipech se motory velkých aut tůrují i nadále, jako by tím hip-hopová materi-

alisté chtěli vzkázat svým fanouškům a konkurentům: „Podívejte, pořád na to mám!“ V jiných kruzích však přišlo do módy chovat se šetrně a dávat na odiv své ekologické přesvědčení. Britští Radiohead například oznámili, že před chystaným podzimním turné v Americe si dají nejprve vypočítat ekologickou stopu svých koncertů a pak se teprve rozhodnou, jestli se na šňůru vůbec vydají. Ještě o něco dále zašli tvůrci reality show Battleground Earth, kterou v srpnu začne vysílat stanice Planet Green, již vlastní Discovery Channel. Televizní kamery v ní budou sledovat nezávislé koncertní turné rockera Tommyho Lee (ex-Mötley Crüe) a rapera Ludacrise a hodnotit jejich šetrnost k životnímu prostředí. Oba budou mít autobusy poháněné tukem z řetězců rychlého občerstvení, budou pečlivě recyklovat a při koncertech šetřit elektrickým proudem. Kdo v třicetidenní zatěžkávací zkoušce ekologického odhodlání zvítězí, stane se hlavní hvězdou benefičního koncertu na záchranu zničeného parku v Los Angeles. Méně „zelený“ interpret vypije kalich hořkosti a stane se předskokanem.

Autor je hudební publicista.

Víc veřejného prostoru!

JIŘÍ G. RŮŽIČKA

Pokračování ze s. 1

Požadavky bývají skutečně různé. Naší povinností je umožňovat výběr. Nemáme nabízet Němcům knihy v němčině a Turkům v turečtině.

T. ŘEHÁK: V Městské knihovně v Praze máme i knihy pro minority, kupodivu víc, než jaký je o ně zájem. Pro nás je největší problém lidi z minorit do knihovny dostat. V tomhle za našimi kolegy ze zahraničí zaostáváme. Česká republika nikdy nebyla zemí, kam by mnoho lidí imigrovalo, spíš naopak. Teprve v posledních dvaceti letech se situace změnila a je to stále něco nového pro celou společnost i knihovny.

S. TSENG: Na Tchaj-wanu žije mnoho imigrantů z jihovýchodní Asie: z Malajsie, Indonésie, Koreje nebo Indie. Máme knihy v jazycích těchto minorit, otevřeli jsme také multikulturní centrum.

Jak jsou knihovny ve vaší zemi financovány?

S. TSENG: Místními zastupitelstvy. Současná finanční situace umožňuje, aby byly každoročně otevřeny jedna až dvě nové pobočky ve větších městech. Univerzitní knihovny jsou financovány ze státního rozpočtu.

D. BRADBURY: Ve Velké Británii také. Peníze rozdělují místní zastupitelstva. Knihovny platí částečně z daní vybraných ve svém regionu, hlavní část podpory pochází z celostátního rozpočtu.

T. ŘEHÁK: V České republice jsou veřejné knihovny financovány z místních peněz, a tak je zcela na místních zastupitelstvech, kolik peněz veřejné knihovně dají a zda ji vůbec chtějí...

S. TSENG: Vy nemáte knihovnický zákon?

T. ŘEHÁK: Máme, ale na rozdíl od toho prvního z roku 1919 v něm není řečeno, že v každém městě musí být knihovna.

B. LISONOVÁ: Univerzitní knihovny mají podobný problém. Univerzity jsou financovány jednotlivými spolkovými zeměmi. V minulosti fungovaly univerzitní knihovny stejně jako jiné univerzitní instituce a dostávaly peníze přímo z rozpočtu těchto zemí. Dnes se univerzity mohou rozhodnout, zda vlastní knihovnu chtějí nebo ne. To přináší velkou soutěživost mezi různými institucemi v rámci univerzity, jako jsou počítačová centra, muzea, specializované sbírky a knihovny. Podle mého názoru je to dobře, protože knihovna pak musí dokázat, že stojí za peníze, které dostává. Pro knihovny je to ale rozhodně těžší situace.

V současné době se mluví o tom, že knihy budou v budoucnu jen v digitální formě, co si o tom myslíte?

T. ŘEHÁK: Určitě ano, proč by nebyly?

A budou pak potřeba nové knihovny?

T. ŘEHÁK: Ale to je něco jiného. Knihovny nejsou jen prostor pro knihy, ať už v papírové nebo elektronické podobě. Knihovna není knihkupectví. V dlouhodobé perspektivě je místem, kde uchovávané naše národní dědictví. V blízké budoucnosti budou stále existovat knihy, které budou lidé chtít číst v papírové podobě. V malých zemích, které mají svůj jazyk, jímž mluví jen několik milionů lidí, je situace trochu jiná. Tady budou „knihy“ pouze v digitální formě rozšířené mnohem dřív, protože se zkrátka

nevyplatí je tisknout pro tak malý počet čtenářů. Ale to neznamená, že nepotřebujeme knihovny.

D. BRADBURY: Doba, kdy budou knihy dostupné jen v elektronické podobě, je ještě daleko před námi, nicméně již dnes najdeme odvětví, v nichž je většina literatury zdigitalizovaná. Například ve vědecké sféře. Zatím ještě neexistují přístroje, na nichž by bylo pohodlné číst elektronické knihy.

B. LISONOVÁ: Tady je potřeba rozlišovat veřejné a akademické nebo vědecké knihovny. Určitě nastane velká proměna ve vědeckých knihovnách, kde budou papírové knihy spíše dekorace. Když jsem byla nedávno v Kodani v jednom slavném ekonomickém institutu, jejich knihovna byla plná lidí, nikde nebylo volné místo. Ředitel té knihovny mi řekl: Až přijedete za pět let, neuvidíte tu ani jednu kni-

žak jsou univerzity a politici u vás rozumní. Dozvěděl jsem se, že plánujete stavbu dvou nových budov národních knihoven: Národní knihovnu a Národní technickou knihovnu. To ukazuje, jak důležité u vás knihovny jsou. Doufám, že podobné uznání tu najdou i veřejné knihovny, které by si také zasloužily další investice, aby byly v budoucnu ještě lepší.

B. LISONOVÁ: Překvapilo mě, jak velkou prestiž si dokázala vybudovat Městská knihovna v Praze. Neočekávala jsem, když jsem se s ní před delší dobou dostala do kontaktu, že si tak rychle poradí se zastaralým technickým vybavením, které po roce 1989 měla.

S. TSENG: Líbí se mi, kolik prostoru vaše knihovny věnují čtenářství, a že se podílejí na akcích, jako je veletrh Svět knihy a jeho akce Rosteme s knihou. Knihovny totiž nemají sloužit jen jako velké kolekce knih,

může přinášet hodnoty několika generacím po stovky let.

B. LISONOVÁ: Investice do knihovny je lépe obhajitelná než investice do nějaké události. Lidé, kteří využívají knihovnu, mohou přinést své zemi prestiž spíš než olympijské hry nebo reprezentanti ve sportu. Ti totiž často zastupují určité firmy, ne svou zemi. Nechci tím argumentovat proti sportovcům, mám je ráda a sport sleduji, ale myslím, že je dnes kvůli komercializaci nadceňován; nechal za sebou mnoho dalších oblastí, jako je kultura nebo vzdělání.

S. TSENG: Stále říkám svým studentům a kolegům, že knihovny jsou mnohem důležitější než sport. Jsou to místa uchováující národní dědictví, místa, kde se lidé učí a nabývají nové znalosti, které mohou využít jak ve svém profesionálním, tak v soukromém životě. Ale politici mají prostě raději

Barbara Lisonová; David Bradbury. Foto archiv MKP

hu, ale možná tu uvidíte víc lidí. Ve veřejných knihovnách se podobná změna neodehraje během následujících padesáti let. Akademické a vědecké knihovny se ale budou muset soustředit na to, aby nabízely kvalitní informace, které budou ještě důležitější než dnes.

D. BRADBURY: Navíc mají lidé rádi papírové knihy ve svých soukromých knihovnách. Přechod na digitální knihy se určitě neuskuteční v nejbližších dvaceti letech, možná se to ale skutečně změní za těch padesát let.

S. TSENG: To rozhodně ano. Doba, kdy zmizí papírové knihy, je ještě daleko. Podle našich výzkumů jsou čtenáři zvyklí číst tradiční knihy. Elektronické knihy využívají jen pro vyhledávání konkrétních informací.

Objevili jste v Praze něco, co by ji odlišovalo od jiných měst?

D. BRADBURY: Našel jsem tu ohromné nadšení pro knihovny a to mne potěšilo. Je vidět,

ale především jako vzdělávací instituce, které učí lidi číst.

Jak byste politikům vysvětlili, že vybudovat knihovnu je lepší než vybudovat stadion?

S. TSENG: S tím máme v Taipei stejný problém...

D. BRADBURY: V Londýně máme jak novou Národní knihovnu, tak olympijský stadion, není důvod nemít oboje. Tedy pokud nejde o stejný pozemek. Podle mého je však Národní knihovna mnohem důležitější než olympijský stadion. Olympijské hry trvají zhruba čtyři týdny, a i když se říká, že pořadatelé přinášejí prosperitu, jejich uspořádání v Londýně může být varováním, protože náklady na ně jsou už teď pětkrát větší, než se původně počítalo. Jsem mírně skeptický ohledně zisku, který může olympiáda vytvořit. Naopak jsem si naprosto jist, že Národní knihovna

sport než knihovny. Měli bychom jim to stále vysvětlovat.

B. LISONOVÁ: Dopad působení knihovny je vidět mnohem později než výsledky nějakého závodu. Sportovní výsledky se okamžitě objeví v novinách, zatímco výsledky působení knihovny se ukážou až po pěti, deseti letech – a v tu dobu už politik, který stál u jejího zrodu, nemusí mít svou moc, takže to pro něj není zas tak důležité. To je problém s politiky.

T. ŘEHÁK: Samozřejmě když se zeptáte knihovníků, zda je důležitější knihovna nebo sportovní stadion, musí vám být odpověď jasná. Když se ale zeptáte, jak přesvědčit politiky, tak si nejsem zcela jistý, zda tím hlavním má být přesvědčování politiků. Myslím, že tohle by měla být záležitost daňových poplatníků, kteří mají svým zastupitelům říci, za co své daně chtějí utratit. Proto je důležité, mluví-li se o knihovně nebo ne. Pak totiž se daňoví poplatníci a voliči mohou jasně vyjádřit.

S řediteli knihoven v Brémách, Londýně, Praze a Taipei

Přijeli jste do Prahy v době mohutných sporů o kulturní politiku města. Jednou z otázek je, jak oddělit komerční a nekomerční kulturní instituce. A zda je dotovat. Jak se to řeší ve vaší zemi?

B. LISONOVÁ: V Německu mají politici rádi takzvaný public-private partnership (PPP, partnerství veřejného a soukromého sektoru). V tomto modelu si organizace musejí sehnat peníze od soukromých objektů a zbytek jim doplatí stát z veřejných peněz. Ale jak jsem říkala, pokud donátoři nebo soukromé galerie nevidí nějaký výsledek v krátké době nebo se nesplní jejich očekávání, mohou s podporou skončit a všechno se zhroutí. Takže pokud tady nebude systém, který dlouhodobě zabezpečí neziskové organizace, nemůžeme dávat peníze těm soukromým. Na prvním místě musí být veřej-

se obtížně hledá nějaká hranice mezi nimi. Tady jde skutečně o zmíněnou veřejnou službu, která má být dotována z peněz daňových poplatníků. V tom případě si můžeme položit dvě otázky. Nejdůležitější je, zda instituce může být financována ze soukromých peněz, tedy že si ji lidé zaplatí a ona přežije. Pokud ne, je otázka, zda ji vůbec potřebujeme. Například takové knihovny nebo muzea. Tyto instituce určitě nemohou být ve střední Evropě financovány ze soukromých peněz, ale potřebujeme je. Proto bychom je měli platit. U divadel to však takto jednoduché není. První otázka opět je, zda je možné, aby byla zcela placena ze soukromých peněz. Druhá, zda nějak posunují hranice, zda nám pomáhají pochopit svět kolem nás, zda nám napomáhají, abychom porozuměli sobě samým. Pokud ano, plní

kládám, že v příštích pěti letech zájem ještě klesne.

B. LISONOVÁ: My teď hledáme nějakou novou platformu pro půjčování audiovizuálních dokumentů. V Německu existuje firma, která knihovnám zprostředkovává možnost půjčovat elektronické knihy. Kupuje si u vydavatelů a držitelů autorských práv licenci pro poskytování těchto knih a veřejné knihovny pak mohou elektronické knihy půjčovat svým uživatelům stejně jako knihy klasické. A stejně jako u tradiční knihy má uživatel možnost využívat ji po určitou dobu, pak se kniha sama zničí, takže ji čtenář nemusí přijít vrátit a knihovna mu nebude účtovat žádné případné zpoždění. Tento model teď zkouší patnáct německých knihoven a funguje to velmi dobře. Rozhodně to ale není dobrý model pro beletrii,

S. TSENG: V naší knihovně je kolekce audiovizuálních dokumentů velká, protože je o ně obrovský zájem a uživatelé za ně nemusí platit. Knihovna, podobně jako videopůjčovna, si musí dokument koupit za vyšší cenu s tím, že k němu dostane veřejné autorské právo. Dokumenty s veřejným autorským právem jsou asi třikrát dražší než ty určené pro soukromé využití.

T. ŘEHÁK: U nás je situace víceméně stejná. Už několik let půjčujeme CD, předtím jsme půjčovali kazety a vinylové desky. Je však třeba říct, že poptávka po nich v poslední době výrazně klesá. Po mnoha letech vyjednávání chceme začít půjčovat i DVD. U nás není půjčování audiovizuálních dokumentů nijak řešeno zákonem, takže musíme vyjednávat s mnoha držiteli autorských práv.

Několikrát jste všichni zmínili výchovnou funkci knihovny. Jak udělat z dítěte čtenáře?

B. LISONOVÁ: Především musíte naučit číst rodiče, protože děti se snaží své rodiče imitovat. Rodiče by měli svým dětem nahlas předčítat. Naše knihovna pořádá kurzy, které by je to měly naučit. Také musíte dětem vysvětlit, že samo čtení nemusí být zábavné, ale že zábava přichází až po čtení. Že čtení je jakýsi most z jedné strany řeky na druhou, a ta druhá strana je mnohem lepší. Je to stejné jako s učením.

D. BRADBURY: Ve Velké Británii dostávají všichni noví rodiče od městského úřadu knihy, které by měli dětem číst. V jednom experimentu bylo zjištěno, že pro čtení je nejdůležitější věk 5 až 6 let. Tehdy je třeba dětem číst. Pokud to promeškáte, můžete zabít možnost, že z dítěte vyrostе dobrý čtenář.

T. ŘEHÁK: Rodiče jsou zodpovědní za to, zda dítě bude číst nebo ne. My jim samozřejmě můžeme pomoci, ale vliv rodičů v tomhle nahradit nemůžeme.

D. BRADBURY: A je třeba, aby knihovna měla dostatek peněz na poskytování kvalitních služeb dětským čtenářům. Je třeba zdůrazňovat, že gramotný a vzdělaný člověk je pro společnost přínosem.

T. ŘEHÁK: Investice do dětského čtení je jedna z nejlepších, které může společnost udělat.

Jaký je váš největší kulturní zážitek z poslední doby?

B. LISONOVÁ: Četba knihy Suite Française od francouzské židovské spisovatelky Irène Némirovské o tom, jak Francouzi reagovali na německou invazi a jak to ta mladá dívka vnímala. Jazyk té knihy je nádherný.

D. BRADBURY: Je těžké vybrat jeden zážitek, ale pro mne je to rozhodně návštěva Prahy po mnoha letech. Studoval jsem tu v roce 1968 a je pro mne zajímavé srovnávat tehdejší knihovny s těmi současnými. Jinak bych zmínil představení Borise Godunova ruského souboru Cheek by Jowl v Londýně, které představilo Puškinův jazyk multinárodnímu obecnstvu.

T. ŘEHÁK: Všichni mí přátelé, kteří vědí, jaký je můj vztah k opeře, se budou divit, ale můj největší kulturní zážitek z poslední doby je premiéra Bludného Holandana od Richarda Wagnera ve Státní opeře Praha.

S. TSENG: Pro mne je to také tento týden, který jsem strávila v Praze. Je to velká inspirace, nejen z hlediska knihovnického, ale obecně kulturního.

Tomáš Řehák; Shu-Hsien Tseng. Foto archiv MKP

ný zájem, a ten je třeba financovat veřejně. Jak říkal pan Řehák, jsou to peníze daňových poplatníků. Pro ně je však obtížné sledovat, jak je kultura financována, proto by mělo být přihlédnuto k tomu, zda jde o veřejný zájem. Pokud potom nějaké peníze zbudou, mohou se investovat do PPP.

D. BRADBURY: Ve Velké Británii nedává vláda příliš mnoho peněz na soukromé aktivity, takže soukromá divadla a galerie jsou závislé na penězích, které si vydělávají na vstupném. Veřejné instituce jsou pak placeny zejména ze státních nebo regionálních peněz. Část peněz si také vydělávají například publikováním. Před sedmi lety jsme zrušili u veřejných institucí vstupné, ale nebyly příliš navýšeny peníze, které od vlády dostávají, proto se vláda snaží tyto instituce přimět, aby si hledaly i další způsoby financování.

T. ŘEHÁK: Nejde o to, zda je nějaká instituce výdělečná nebo nevýdělečná, protože

funkci veřejné služby, protože nám všem něco dávají. Když nejsou schopna se sama uživit, budu na ně rád přispívat ze svých daní. Když však tuto podmínku nesplňují, je to soukromá záležitost.

D. BRADBURY: Ve Velké Británii chodí mnohem více lidí do knihoven než do divadel, pokud to přepočteme na návštěvnost. Je pro mne nepředstavitelné, že by se vzaly nějaké peníze knihovnám a daly se divadlům. To by se zvedla vlna odporu.

Je ve vaší knihovně možné půjčovat si audiovizuální dokumenty na DVD a CD? Je o tyto služby zájem? A jak řešíte autorská práva?

D. BRADBURY: Tyto nosiče nabízíme už dlouho. Ale věci se v poslední době hodně mění, je velice jednoduché stahovat filmy a hudbu přes internet, proto pocítujeme určitý úpadek zájmu o tyto služby. Předpo-

funguje dobře u filmů, hudby nebo odborné literatury. Zatím je v této databázi docela malý výběr, nicméně lidé si tuto službu oblíbili, zejména pokud jde o noviny nebo časopisy.

Jak ta služba funguje?

B. LISONOVÁ: Přihlásíte se přes internet do své knihovny, v katalogu si vyberete knihu, noviny, film, hudbu nebo časopis a pak si ho jedním kliknutím stáhnete na svůj počítač. Technicky tuto službu poskytuje zmiňovaná firma, ale vy k ní máte přístup přes svou knihovnu.

T. ŘEHÁK: My nabízíme něco podobného. Pokud jste uživatelem naší knihovny, máte ze své kanceláře nebo z domova přístup k několika elektronickým zdrojům, které obsahují velké množství časopisů a informací. Najdete tu miliony článků, většinou v anglickém jazyce.

Všichni nejsme Karamazovi

Tím nejdůležitějším v uměleckých dílech často bývá to, o čem nemluví. Platí to i pro román Bratři Karamazovi a film Karamazovi? Co může o náboženství říct ateista a o lásce a smyslu dějin skeptik?

JAN STERN

Malíř Jean Dubuffet kdysi prohlásil: „Buržoazní kasty se nezbavíme, dokud nedemaskujeme a nedemystifikujeme její údajnou kulturu.“ Šlo mu o to, aby třeba takový Dostojevskij nebyl chápán jako součást věčného plamene poznání, neboť Dostojevskij konečně není ničím jiným než plamenem z plamenometu dobyvatelské třídní armády.

Jeho román *Bratři Karamazovi* je také *mimo jiné* nejstrašnější propagandou. A ani film Petra Zelenky *Karamazovi*, který běží v našich kinech – dle kritiků prý „postmoderní pohled na věc“ –, na tom nedokázal nic změnit. Naopak, svým reklamním sloganem „Všichni jsme Karamazovi“ ještě zdůraznil manipulativní podstatu předlohy.

Dostojevskij se snažil rozložit modernitu na několik součástí, které reprezentují jeho čtyři hrdinové. V popisech těch hrdinů a jejich postojů je skvěle analytický, avšak manipulující je tím, že zamlčuje *zkušenost za hranicí Karamazovů*. Dostojevskij modernitu definuje jen a výhradně vírou – buď jejím přijetím (Aljoša), její abreakcí (vrah Dimitrij), její neurotizací (Smerďakov) a zklamáním z ní (Ivan „vracející Bohu vstupenku“). Nikdo víru v Karamazovech opravdu nedekonstruuje, nikdo nepojmenovává její jádro.

Louis Althusser tvrdil, že hlavní ideologií textu je to, co je v něm zamlčeno, vytěsněno za jeho hranice, za jeho logiku. A právě to je ideologie Karamazovů: vymezit pole a přesvědčit nás, že za hranicí tohoto pole už nic není. Jenže je. Skutečný ateismus, který prohlédl psychický zdroj, z něhož se víra line, kde se víra vyrábí. Dostojevskij i Zelenka zakleli ateismus do Ivana Karamazova, aby mohli ateismus obvinít: podívejte, to díky němu se zhroutil řád, zábrana proti otcovraždě. Jenže ona nepřítomná, Dostojevským zamlčená figura „Freuda“, chcete-li, škrtá celou tu křesťansko-ruskou hysterii Karamazovů jedním tahem, a přitom neruší etiku a morálku,

naopak nalézá etiku vyšší a navíc rozpouští onen popud, jemuž mají stará křesťanská i buržoazní morálka bránit. Všichni tedy nejsme Karamazovi. Ale všichni jsme manipulováni k tomu jimi být.

Cit bezcitného světa, praví klasik

Čtenářova námitka proti těmto vývodům může být prostá: no jasně, starý komouš se nás zase jednou snaží přesvědčit, že „náboženství je opium lidstva“, jak pravil prorok jeho víry. A má pravdu, přesně to se snažím v podstatě říci. Ale při vědomí, že ten slavný Marxův výrok je většinou zcela nepochopený a zneužitý. Opravdu stojí za to ho ocitovat přesně: „Náboženství je cit bezcitného světa, duch bezduchých poměrů, je to opium lidstva. Zrušit náboženství jako iluzorní štěstí lidu znamená žádat jeho skutečné štěstí.“

Tohle napsal Marx. Tedy je zcela jasné, že Marx nechápal v těchto větech opium jakožto drogu. V jeho době ostatně narkomanie nebyla výrazným sociálním fenoménem. Opium se tehdy užívalo především *k utišení bolesti*. O této bolesti píše Marx.

Člověk trpí. Střet jeho subjektivity, tělesnosti a sociálnosti v něm vyvolává silnou – chcete-li existenciální – trýzeň. Náboženství je anestetikum, které člověk užívá, aby tuto bolest utlumil. *Anestetikum ale není lék*. Když vysadíme anestetikum, když zrušíme náboženství, *bolest propukne naplno*. Dostojevskij i Zelenka tvrdí, že naplno v tu chvíli propukne nemoc. Ale nemoc není bolest! Bolest je jen symptom nemoci, a pokud bolest utlumíme, odvedeme pozornost člověka od jeho nemoci, od možnosti se vyléčit.

Moderní revoluční ambice – ta poučená – vyřadit náboženství z vlivu na člověka má tedy jediný cíl a jediný možný důsledek: plné propuknutí krize, plné projevení nemoci. Jen tehdy může být člověk přiveden k podstatě svého problému, jen tehdy svůj klíčový problém může opravdu vnímat a jen tehdy stojí před rozhodnou volbou: buď zasáhne přímo do podstaty, buď začne opravdu léčit svou nemoc, anebo se zničí.

Na tuto marxovskou ambici ateismu navázal nejdůsledněji a nejdalekosáhleji Freud. Pojmenoval řeči psychologie anestetickou povahu náboženskosti a začal pracovat na léčbě a pojmenování oné základní choroby. A tou je střet subjektivity, tělesnosti a dějinnosti, o tom není spor.

Jestliže člověk získal vědomí, učinil tak na úkor biologičnosti na jedné straně a na úkor společnosti na straně druhé. Tím se však vědomí dostalo do napětí, do cizího nehostinného prostředí (ideál zrušení napětí se nazývá dospělost, ideál vytvoření domoviny vědomí se nazývá komunismus), ale zároveň se před vědomím otevřely dvě svůdné propasti, dvě zdánlivé harmonizace s prostředím: možnost a potřeba připsat vědomí transcendentní povahu vůči tělu a možnost učinit to samé vůči dějinnosti. Neboli víra, že Já je jen „uživatel“ těla, idea nesmrtelné duše, a víra, že dějinnosti králjuje vyšší síla, která za transcendentní charakter subjektivity ručí. Vědomí samozřejmě obou těchto lákavých iluzí využilo, do obou propastí ve své historii skočilo.

Marx zdůraznil jeden důsledek rozpuštění této iluze: člověk přebírá odpovědnost za dějinnost, stává se jejím konstruktérem. Freud a jeho následovníci zdůraznili druhý

důsledek: vezmeme-li subjektivitu její transcendenci, musíme ustavit nově její vztah k tělu, smrti a dějinnosti. Musíme zabránit, aby subjektivita nepropadla nenávisti vůči tělu a masochismu (pudu smrti), aby nepropadla hédonismu a uctívání těla, a aby se jí dějinnost či sociálnost nestala náhražkou transcendence, zdrojem nové náboženskosti. Rozpuštění dvou iluzí a vyhnutí se zmíněným pastem nás staví do nové pozice. Této nové pozice – osvobozeného industriálního vědomí – lze dosáhnout, je to pozice plně racionální, byť Dostojevští, včerejší i dnešní, vřeští ve snaze její možnost zamlčet.

Penis a vagina nepřišly a nepřijdou

Využijme právě předestřenému modelu a všimněme si: tragédií pokusu o socialismus ve východní Evropě bylo, že nebyl ani dostatečně marxistický, natož aspoň trochu opatrně freudovský. Pominul *subjektivní podstatu třídního sporu* a zákonitě upadl do pastí *dějinnosti jakožto nové nábožnosti*. Ale selhal i z marxovského hlediska: marxovskou odpovědnost a konstruktérství dějinnosti zaměnil za mýtus o „železných zákonitostech“. Za víru, že důležité je „dát věci do pohybu a ono už to pojede samo“. Lacanovci či foucaultovci v této souvislosti někdy říkají, že socialismus ztratil „transgresivní imaginaci“. Že Marxovi šlo právě o transgresi, nikoli o automatickou progresi.

Co je to transgrese? Na sexuální rovině je člověk biologicky předurčen k tomu mít spojení penisu a vagíny za ideální cíl – Freud mu říkal genitalita, jak známo. Když se člověk vrátí na linii libidinózního vývoje k předgenitální slasti, dejme tomu anální, došlo k *regresi*. Když naopak směřuje od předgenitálního způsobu slasti ke genitálnímu, dochází k *progresi*, tedy k pokroku. Socialistický pokus 20. století se spolehl na to, že jeho cíl je samozřejmý a „biologicky podmíněný“ jako genitalita. Jenže není a nemůže být! Už proto, že jde o cíl kulturní. Cesta ke komunismu nemůže být progresí, nemůže být předurčená, automatická, zajištěná a zaručená jakousi transcendencí, byť transcendencí v dějinném hávu. Ona transcendence musí být výsledkem lidské imaginace, která automatismy, přirozenosti a „železné zákonitosti“ překonává! Tuto alternativu k regresi a progresi Lacan či Foucault nazývají *transgresí*. Skutečným *činem* subjektu, nikoli reakcí subjektu.

Zatím jsme jen reagovali. Jenže „genitalitu“ lidského rodu v dějinnosti je třeba vytvořit, zkonstruovat, vymyslet, vymínit si na úkor všech samozřejmostí. Nelze tomuto cíli jen sloužit a vyčkat na něj. On sám o sobě není; je skutečně nesmyslem, jak tvrdí jeho pomlouvači. Je třeba jeho smysl teprve vymyslet a promyslet. Práce je to plně kulturní, plně abstraktní, plně revoluční – tedy transgresivní. Žádný penis a vagina nás na horizontu dějin nečekají, připravené se spojit. Člověk musí být konstruktérem toho, co nás tam na horizontu čeká. Příroda to za nás tentokrát neudělá. A Bůh – jakkoli zamlčený a ukrytý do „železných zákonitostí“ – také ne. Na to minulý režim zapomněl. To byla hlavní past, do níž upadl. Nebyl dostatečně ateistický.

Víra prizmatem Jany Krausové v nejlepších letech

Mám dosti vytríbenou paměť na tváře. Tvář, kterou jsem jednou viděl, nezapomenu a známé rysy tváře rozpoznám téměř okamžitě.

Především pak poznám, když je někdo někomu podobný. Rysy tváře, to není nekonečná množina. Každý je někomu něčím podobný. A právě tahle dispozice mě v mém životě přivedla k několika „přenosovým“ objevům, jak by to nazval psychoanalytik.

Když se vám někdo zalíbí, do někoho se nepochopitelně zamilujete, nebo po čase zjistíte, že na někoho myslíte a vybudovali jste si k němu překvapivě silný vztah, většinou to považujete za věc mysteriózní, za projev bohyně lásky, který analyzovat by bylo bizarní, ba rouhačské. Jenže moje zvláštní senzitivita na rysy tváře mě přivedla k tomu, že jsem se zrovna do tohoto posvátného, ba nejposvátnějšího mystéria naší kultury zakousl. Někdy v roce 1996 jsem například potkal dívku, která se mi okamžitě zalíbila způsobem mimořádně podezřelým. Nedávno jsem se díval na opakování seriálu *Velké sedlo*. A jakmile jsem spatřil několik záběrů na tvář Jany Krausové, okamžitě mi to docvaklo. Ta podobnost – zapomenutá podobnost – s Dívkou roku 1996 byla ohromující.

Ten seriál prvně běžel na obrazovkách v roce 1986, což byl v mém vývoji rok z mnoha důvodů přelomový. Leccos se probudilo – pud a s ním i vědomí. Jana Krausová byla takovým utajeným otiskem do rodící se matrice nové konfigurace života.

Máte-li takovouto dispozici, která vám z každého mystéria lásky udělá celkem jednoduchou puzzle-skládačku, jste k psychoanalytickému způsobu myšlení v podstatě odsouzen. Vybaví vás to dábelským sklonem k dekonstrukci všech mystérií, všech sfér iracionality. Dříve či později se nutně zakousnete i do nevinného kůzlátka víry.

Bohemista Štefan Švec, poté, co si přečetl zprávu o jednom takovém mém přenosovém objevu, mi kdysi popuzeně napsal něco ve smyslu: „A co se jako stane, když v objektu svého erotického zájmu rozkóduješ Janu Krausovou z Velkého sedla? To jako přestaneš být zamilovaný? To vykládej králíkům.“

Jeho otázka je klíčová. Pud života nelze zrušit. Takže nikoli, nepřestanu být tak úplně zamilovaný, když rozpitvám, proč zamilovaný jsem. Ale stávám se zamilovaný jaksi novým, řekněme osvobozeným či racionálním způsobem. Víím, jaké mechanismy mou mysl zmámily, víím, jaká vnitřní síla se potřebuje onou zamilovaností projevit, víím, čím mohu být dotykem s onou dívkou naplněn, a co naopak nikdy nemůže přinést. V takové chvíli se hranice mezi „zamilovaností“ a „jistou sympatií“ stává dosti nejasnou. Romantici a jiní infantilové už by můj stav jako zamilovanost určitě neoznačili. Už není osudový, nevyhnutelný. Mohu k takové dívce lnout, pokud se mi to bude zdát vhodné, ale také mohu své sympatie zcela ovládnout, odklonit, inhibovat. Plně, zocelené, industriální vědomí nemůže být ničím poraženo. Jen tělem a jeho smrtí. Ačkoli právě tuhle tezi mi neurotici nejvíce nevěří a nejvíce mě za ni nesnášejí. Do bůžka lásky se přece ukrylo v naší éře celé dětství, celá západní neuroza, veškerý satan, který v lidské mysli existuje.

Stejně jako se zamilovaností je to s vírou. Když člověk nalezne své Jany Krausové u figury Boha, stává se osvobozeným. Může si říkat v té chvíli věřící a lnout z jisté rozmarné sympatie k ideji božství, ale už hluboce

ESTETIKA
THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF AESTHETICS

Reaching out to a wider readership

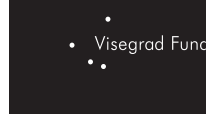
<http://aesthetics.ff.cuni.cz>

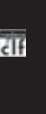
- Articles | Reviews | Discussions | News
- Published in print twice a year

For subscriptions, please write to

Mediaservis, s.r.o., info@mediaservis.cz
Czech Republic, Slovakia, Poland, Hungary

Kubon & Sagner, postmaster@kubon-sagner.de
the rest of the world

Dostojevskij, Zelenka a opium lidstva

věřící ho jako věřícího už stejně nikdy vidět nebudou. Pochopí, že on překročil řeku stínů, že už s nimi nesdílí ono jádro nábožnosti. To bylo neodvratně rozpuštěno. Ideologie Karamazovů zkrátka spočívá v tom, že toto jádro prohlašuje za nerozpustitelné a na důkaz ho experimentálně rozpouští v cukrové vodě.

Copak není freudismus vírou?

Starí rabíni odsoudili freudismus s argumentem, že jde o náboženství nového boha – Ega, tedy vědomí. Tak se to zajisté musí jevit. Vědomí je skutečně ne zcela definovatelným jádrem ateistického vesmíru, kolem něhož se vše otáčí. Jádrem, které nelze plně podrobit racionálním zákonitostem drah všech ostatních objektů v tomto vesmíru.

sitelné, požádal svého přítele, lékaře Maxe Schnura, o vpíchnutí smrtelné dávky morfia. Zemřel tedy eutanazií. Skutečně dobrou smrtí, tedy smrtí, která nehasila vědomí dříve než sám život.

V této historce je něco klíčového – nezdrámám se říci nábožného. Ano, představuje vědomí jako cosi přesahujícího všechno ostatní kulturní a psychické. Avšak netvrdí, že vědomí přežívá tělesnost. V tomto smyslu a ve filosofickém smyslu je psychoanalýza hlavně a především učením o totalitě těla, byť o těle, jak už to tak bývá, se v ní mluví vlastně jen na okraj. Je to takové tajné temné jádro, kolem něhož krouží v uctivé vzdálenosti i jádro světelné, samotné slunce vědomí. Psychoanalýza je jakýsi „mimochodem materialismus“. Rozpoznává absolutnost přírodní matrice, ale kupodivu z ní nic moc

lem, stejně jako teze, že jsme všichni zahrnuti do dramatu víry.

Naše doba se vyznačuje navzdory sloganu povážlivou ztrátou pocitu viny. Není to žádná velká záhada. Vina může být jen tam, kde existuje silné vědomí. Kde je vědomí pod palbou a za ideál se považuje jeho rozložení v kyselé lázni matky-snu, je vina jen lahvi coca-coly spadlou omylem do buše jako ve filmu *Bohové musejí být šílení*. Může se stát předmětem uctívání, které se mívá s podstatou lahve, ale nejspíše bude jen pro smích: bohové – lidé freudovsko-dostojevské viny – museli být opravdu šílení, když si lámali hlavu s takovou cetkou. Myslím, že s podobným nepochopením se děti naší doby dívají i na Zelenkův film. Tomuto problému se však nechci věnovat podrobně, neboť jsem ho již popsal na stránkách A2

kem na procházku za město, do krajiny. Byli tehdy prý ohromeni krásou květin a bující přírody, avšak básník se z této krásy nedokázal plně radovat. Svěřil se Freudovi s tím, že jeho vnímání kalí vědomí toho, že celý ten pulsující život kolem je jen dočasný, že spanilost květů je jen pomíjivá a už nejbližší podzimní nástup veškerou životnou krásu vyšisuje a zima ji nakonec úplně zahluší.

Freud těmto pocitům příliš nerozuměl. Srovnáním životního pocitu svého a básníkovy pak od sebe odlišil dva životní módy, dvě psychické pozice, dva způsoby štěstí. První modus bychom mohli nazvat totalitní, frommovsky pak „autoritářský“. V tomto modu nelze být šťastným při vědomí pomíjivosti života a všeho. Člověk může přitákat životu jen tehdy, zaručí-li jeho pokračující příběh nějaká vyšší neviditelná soustava našroubovaná na soustavu zranitelných, stárnoucích, ošklivějších, hnijících a hynoucích těl. Takový člověk – řekněme karamazovský – musí přijít k Bohu, anebo upadnout do pozice Ivana Karamazova, podle něž je „vše dovoleno“ či také – vše je nakonec jedno – život i smrt. Neboli je to modus o dvou pólech: opium – vražda.

Avšak jakýmsi tajemným přeskokem, o jehož povaze nevíme skoro nic, a který zřejmě souvisí s výše popsaným mystériem vzniku plného vědomí, se člověk může prolomit i do nového životního módu. Tehdy se rozlomí tragické osudové spojení smyslu a nesmrtelnosti. Můžeme tuto pozici nazvat ateistickou či demokratickou, jak to v příbuzné polaritě učinil Fromm v *Psychoanalýze a náboženství*. Na této nové psychické pozici najednou už nelze skutečné štěstí prožít jinak než jako plné vědomí křehkosti a pomíjivosti všeho, co je živoucí, co milujeme a na čem nám záleží. Freud naznačuje, že tato zvláštní něha, tento snad nejvyšší – tudíž téměř chladný – lidský cit se snad zamilovává právě do této křehkosti a pomíjivosti v živém.

Freud, jako zraněný a vášnivý vlastenec Evropy, tím vyslovil svou naději, že až pomínou běsy války, naučí se lidé snad znovu ctít kulturní krásy, nikoli navzdory tomu, ale právě kvůli tomu, jak křehké a nesamozřejmě se ukázaly být. My jsme se s jeho pomocí dostali tímto způsobem, tentokrát z druhé strany, opět „za hranici Karamazovů“.

Krátká skororecenze na závěr

Obecný závěr z výletů za hranice jednoho velkého literárního a jednoho sugestivního filmového díla, který si můžeme vyvodit, by tak zřejmě zněl: žádné dílo nepopisuje lidskou situaci univerzálně, každé má své hranice. Ale díky poselství o pomíjivosti a dvou způsobech bytí můžeme dodat: právě vyjitím za tyto hranice, právě získáním vědomí, jak se ta „věčná pravda“ stává za svými hranicemi křehkou a rozbitnou, se můžeme naučit ji konečně milovat. Tím pravým, neburácejícím způsobem.

Snad proto Freud nemiloval žádné kulturní dílo více než Dostojevského *Bratry Karamazovy*, tento mluvící Běs, který svým vhlédem překonal.

A jistě by se poklonil i upřímnosti snímku, který ho ani sedmdesát let po jeho smrti nedorostl.

Autor je absolvent mediálních studií. Vydal soubory esejů *Média, psychoanalýza a jiné perverze* (2006), *Totem, incest a odkouzlení buržoazie* (2007) a nejnověji *Anální vesmíry* (2008).

Ilustrace TOY_BOX

Když byl Freud na svém přednáškovém turné v USA, setkal se také s Williamem Jamesem, proslulým americkým pragmatikem. Procházeli se zahradou a diskutovali. V určité chvíli James Freuda požádal, aby šel trochu napřed, neboť na něj přichází záchvat anginy pectoris a nerad by hosta jejími projevy zbytečně děsil. Ohromený Freud o tom později poznamenal: Takto statečně bych si jednou přál umírat. A také své odhodlání naplnil: odmítl utišující morfium, i když umíral na rakovinu hrtanu za velkých bolestí. Nechtěl však zemřít v blouznivém snění, chtěl si udržet nezkalené vědomí co možná nejdéle, chtěl, aby mohl co nejdéle přemýšlet, být při sobě. Když už byly bolesti nesne-

neodvozuje a hlásá, že plné a jasné vědomí je nejvíc, co člověk může získat, smíří-li se s tím, že bůh je psychická síla a subjektivita nepřežívá tělo. Ano, je to zákonitý předmět „kultu“ ve chvíli, kdy zmizí nábožnost. Avšak zcela zjevně nejde o kult v hranicích Karamazovů. Je to kult, kvůli jehož zapření musejí Karamazovi svůj kult předstírat.

Lidé musejí být šílení

Slogany typu „Všichni jsme Karamazovi“ mají v sobě ještě dvě skryté zvěsti. Jedna říká: všichni na sobě neseme břímě viny za přání smrti otce. Druhá: všichni stojíme před neřešitelností dilematu smrtelnosti. Obě tyto skryté teze jsou – v lepším případě – omy-

v rozhovoru *Oidipovského komplexu nejsme hodni* (č. 9/2008).

Freud na procházce s básníkem

Druhé téma je mnohem zajímavější. Člověk je smrtelný, a proto musí trpět, nebo se otevřít božství, tvrdí dnešní i včerejší karamazovci. Freud se k tomuto problému vyjádřil v pozoruhodném textu nazvaném *Pomíjivost*, který napsal během první světové války. Ačkoli jde o text ještě z časů před objevem „pudu smrti“, je to malý, víceméně nevyzvednutý poklad. Freud se v něm vyrovnává s tím, že jeho vlast – kulturní Evropa – právě zešílela a on tak svou vlast ztratil. Popisuje historku, jak si jednou vyrazil s přítelem básní-

Knihovnick jako vládce dat?

Nechtěná redukce a selekce informací

Současná informační společnost modifikuje i roli knihovníků, kteří se z pozice úředníků stávají vládci dat, a potažmo tedy i nezávislími autory.

JAN LUKAVEC

Dlouholetý ředitel argentinské Národní knihovny (a spisovatel) Jorge Luis Borges se mimo jiné proslavil svým popisem čínské encyklopedie, v níž jsou zvířata rozdělena na následující skupiny: a) patřící císaři; b) nabalzamovaná; c) zdomácnělá; d) prasátka; e) sirény; f) bájná; g) toulaví psi; h) zvířata zahrnutá do této klasifikace; i) ta, co jsou jako bláznivá; j) nespočitatelná; k) nakreslená tenkým štětcem z velbloudí srsti; l) a podobně; m) ta, co právě rozbila džbán; n) ta, co zdálky připomínají mouchy. Pokud by nás v přírodě zajímala právě kritéria vyjmenovaná v této taxonomii, ona encyklopedie by nám poskytla skvělé vodítko, v opačném případě ale mnohá zvířata a jejich v encyklopedii neobsažené vlastnosti budou trvale nevyhledatelné.

Stínový autor?

Právě s poukazem na arbitrárnost a kulturní podmíněnost každé taxonomie, každého pokusu o klasifikaci, v roce 2000 uvažoval britský mediální odborník Andrew Hardie o úloze knihoven a knihovníků v dnešní informační společnosti. Ve svém článku *Knihovnick budoucnosti – úředník, nebo autor?* píše o možné roli knihovníka jako „stínového autora“, který už dnes působí jako průvodce nekonečným zdrojem informací. Věcný popis, který přiřazuje knihám věcné selekční prvky, na jejichž základě se pak záznamy o dokumentech v katalogu zobrazují, Hardie pojímá jako tvorbu nových sémantických tvrzení. Knihovnick tak zprostředkuje čtenářům vyhledávání podle vybraných témat, která sám považuje za důležitá. Nutně ale musí souběžně provádět selekci a redukci, při nichž jiná témata vynechá, čímž je – a s nimi příslušné texty a jejich autory – činí skoro nevyhledatelnými, a tudíž vlastně neexistujícími. V duchu tohoto uvažování bychom také mohli interpretovat podtitul jeho článku, který zní: *Kdo neovládne svět metadat, bude smeten!*

přešlap

Mrtví si okurkové dějiny nezaslouží

Když zemře jeden člověk, je to tragédie. Když zemřou miliony lidí, je to statistika. Tento cynický výrok si patrně osvojil autor týdeníku Reflex a „volný novinář“ Dušan Šrámek, soudě aspoň podle toho, že nedávno (v čísle 30) označil vraždu ruské carské rodiny roku 1918 za „jednu z nejbrutálnějších vražd dvacátého století“. Chce to skutečně hodně ignorance, aby si člověk jako jeden z hlavních zločinů pro století Osvětimi, Hirošimy a Gulagu, století dvou světových a bezpočtu koloniálních válek, pro století yperitu a cyklonu B vybral jako jeden z nejbrutálnějších zločinů smrt carské rodiny. Většina obětí tohoto století (a mnohé z nich byly rovněž oběťmi cara, který byl hlavou oné zmasakrované rodiny – což nic nemění na faktu, že šlo o otřesný zločin) ovšem nemají pro novináře typu Šrámk ani jméno, ani tvář. Nejsou historickými celebritami a nejde o nich vyprávět dojmavý příběh, který navíc skýtá to správné politické poučení. Neumírali s diamanty zašitými v šatech a po smrti se jim nevěnovali četní historici a spisovatelé. Jejich příběh tudíž nebude ani dojímat čtenáře Reflexu.

Článek je nejen uvozen prapodivným hodnocením, navíc obsahuje historické nesmysly podávané jako fakta. Bolševická vláda je zde bez jakéhokoli vysvětlení označena jako „dosazená“ ze strany Německa. Reflex by přitom patrně nikdy nenapsal například o Masarykovi a vládě první republiky, že byli „dosazeni“ Francií, ačkoli by to mohl udělat rozhodně mnohem větším právem: označovat za „dosazení“ bolševické vlády to, že Němci umožnili Leninovi projet vlakem přes své území a poskytl bolševikům určité finanční prostředky, je poněkud absurdní. Autor rovněž bez špetky pochybnosti uvádí, že členem popravčího komanda byl maďarský politik Imre Nagy, ač řada historiků s tímto tvrzením nesouhlasí – je založeno jen na uvedení tohoto častého maďarského jména na seznamu. Ještě že na onom seznamu není žádný Jan Novák, autor Reflexu by jej určitě dokázal od stolu ztotožnit... S historií se manipulovalo, manipuluje se s ní a manipulovat se s ní bude – tím spíše patrně v týdeníku, který se nyní stal kolbištěm pro zhrzenou ješitnost jednoho putovního šéfredaktora na odpočinku. Ani situace v jeho mateřském deníku ovšem není o nic růžovější. V intelektuální příloze tohoto deníku Kavárna otiskli 2. srpna článek Vladimíra Bystrova Proč neměříme nacismu a komunismu stejně (všimněme si, autor se nezabývá otázkou, proč bychom měli měřit stejně myšlenky lidské rovnosti, která byla zneužita, a myšlenky rasistické diktatury, která byla naplněna – autor jen hledá důvod onoho patologického jevu, že jim stejně neměříme). Úvodní fotografii doplňuje popis „Inspekce. Katyň, rok 1943, nezávislí svědci zkoumají nalezené tělesné pozůstatky. Sovětský svaz tvrdil, že masakr polských důstojníků není jeho dílem.“ Odnikud, ani z článku, se už čtenáři nedozvědí, že oni „nezávislí svědci“ účinkovali (často pod nátlakem) v propagandistické hře nacistického Německa, byť k ní byl využíván opravdový zločin stalinismu. Kdyby tehdy Goebbels uspěl, třeba by se splnil sen antikomunistů a Západ by začal „komunismu a nacismu měřit stejně“. V praxi by tedy patrně přestal bojovat spolu s jedním totalitním systémem proti druhému a vystoupil by z konfliktu. Praktické důsledky si můžeme domyslet: dozvěděli bychom se historickou pravdu o Katyni, sotva však o Osvětimi, která by díky neotevření druhé fronty patrně dokonala své hrůzné dílo... Buď jak buď, soudě podle českého tisku mají právo na vzpomínku jen privilegované oběti, rodina s modrou krví a důstojníci. Na miliony obyčejných mrtvých si nikdo nevzpomene. Asi by to bylo příliš „komunistické“.

Ondřej Slačálek

Krajská knihovna Karlovy Vary. Foto Linda Skolková

Magická hesla

Když jsem několik let po četbě Hardieho textu sám nastoupil do Národní knihovny, získal jsem trochu lepší možnost udělat si představu o tom, jaké jsou možnosti knihovníka. Dozvěděl jsem se třeba, že v současnosti je každý měsíc přijato padesát až sto nových hesel, která mají reflektovat vývoj (či změnu paradigmát) jednotlivých vědních oborů. Od roku 2006 jsou navíc v českých odborných a populárně naučných publikacích součástí záznamu jejich naskenované obsahy, ve kterých je také možné vyhledávat. To vše má směřovat k tomu, aby oněch nevyhledatelných témat bylo co nejméně. Navíc se autoři a nakladatelé mohou sami podílet na věcném zpřístupnění svých publikací, mohou vytvářet autorská klíčová slova a především volit odpovídající/vhodné tituly knih. Jak ale uvádí Marie Balíková z Národní knihovny, zvláště u knih ze slovanských zemí jsou na rozdíl od anglosaského prostředí někdy tituly a názvy kapitol natolik metaforické, že se z nich předmět knihy často nedá vůbec poznat; v tomto případě musí věcný katalogizátor věnovat obsahu publikace zvýšenou pozornost (i když celou knihu v pracovní době přechíst nemůže) a zvolit předmě-

tová hesla odpovídající obsahu dokumentu. I pracovníci obstarávající zahraniční knihy by ovšem mohli uvést řadu příkladů, kdy navzdory všemožným snahám získat maximální množství informací o vytipovaném díle se stalo, že je objednaný (i anglosaský) titul se slibným názvem nepříjemně překvapil. Jako uživatel knihovny (čtenář) musím dát ovšem Hardiemu často za pravdu: občas se totiž člověk musí doslova vcítit do kolegy knihovníka, aby vůbec pochopil proces, jenž ho vedl k určení magického hesla.

Nikdo samozřejmě nepopírá, že k oně informacím selekci a redukci v knihovnách dochází, a v informačních vědách se dnes objevují teorie, jež považují jakoukoli organizaci znalostí za sociální konstrukt. Pokud ovšem v celé České republice není možné k mnoha tématům najít ani jeden titul, skoro vždy to znamená, že taková kniha se do žádné veřejné knihovny – dříve z politických a dnes hlavně z finančních důvodů – nedostala. Důvodem ale většinou není zlovolnost místních katalogizátorů, kteří by to či ono téma neměli rádi natolik, že by se po způsobu Ecova slepého knihovníka Jorgeho – ironicky pojmenovaného právě po Borgesovi – spikl, aby je čtenářům zatajili.

Autor působí v Národní knihovně České republiky.

Lidé, čtěte jedničky a nuly

Knihovna jako virtuální prostor

Digitalizace knih a dokumentů je převratná záležitost. Informace jsou nyní dostupnější, propojenější, ale jen pro určité sociální skupiny.

RICHARD PAPÍK

Jisté je jen jedno, že není jisté nic.

Plinius mladší

du od fyzické dostupnosti fondů k elektronické nelze, leda nějakou katastrofou, ale to by byl asi i konec fondů klasických. Je příjemnou studijní a kulturní realitou, že se fondy knihoven dostávají na plochu monitorů našich osobních počítačů. Elektronická dostupnost plných textů (primárních dokumentů) zatím není převažující, ale každým rokem přibývají nové a nové digitální knihovny a archivy. Je to ovlivněno dvěma podmínkami: časem a finanční podporou. Elektronizace a virtualizace dokumentů je převratná záležitost – jako

vědecká, odborná, vysokoškolská, zámecká nebo zaměřená na jednu významnou osobnost.

Vrcholy a propasti

Zejména mladší generaci už nepřekvapují automatizované procesy zpracování a půjčování dokumentů. Uživatel dnes může k mnoha druhům katalogů přistupovat často z domova přes internet, přes takzvané OPAC katalogy (online public access catalogue). Automatizace se pomalu přesunula ke zpracování úplného obsahu knižních a časopiseckých jedno-

přístup k informacím mají, a ostatní. Druhým narůstajícím problémem je duševní vlastnictví, autorská práva v síťovém prostředí knihoven a jejich fondů a služeb jsou předmětem mohutných sporů a diskusí. A náš právní systém je v těchto případech zastaralý.

Knihovna jako rozcestník

Největší knihovny světa, jako je například Kongresová knihovna (loc.gov), Britská knihovna (bl.uk), nebo naše giganty Moravská zemská knihovna (mzk.cz) či Státní technická knihovna (stk.cz) v čele s Národní

Návrh nové budovy Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě; Model Kuba, Pilař architekti

Svět knihoven se změnil, a to nejen ve vyspělém světě, ale po desítkách let pokukování přes vysoké hradby konečně i u nás. Za tím stojí vtažení knih a knihoven do turbulentních dějů informační společnosti. Jsou stále lidé, kteří to nepostřehli, neboť do biblioték nechodí, anebo chodí, ale využívají jen „konzervativnějších služeb“ těchto institucí. Jsou lidé, kteří změnu postřehli a vzbuzuje v nich emoce: nadšení a touhu po využití, nebo obavy před přílišnou elektronizací, digitalizací a virtualizací dokumentových fondů. Zastavit trend přecho-

kdysi přechod od rukopisů k tištěné formě. I v dnešních diskusích se stává, že nadšení pro vše elektronické zavrhnou kamenné knihovny s poukazem, že vše bude dostupné v elektronicky čitelné formě. Proti nim stojí, nadneseně řečeno, ochránci starých pořádků: tichých a tmavých studoven a knihoven. Ti si někdy berou na mušku povrchnost a zneužitelnost celého elektronicky rychlého světa. Je ale třeba vidět širší souvislosti a rozdílnost funkcí knihoven. Veřejná knihovna (městská, místní, kraj- ská atd.) má jiné zákazníky než zařízení

tek, na což používáme termín digitalizace. Uživatelsky orientovaný internet knihovnám nesmírně pomohl. Informační technologie se spojila se zpracováním a zpřístupněním obsahu a v souvislosti se síťovým sdílením informací zcela změnila lidskou komunikaci. Koncept informační společnosti se propojuje s konceptem učící se společnosti, učící se organizace. Knihovny, informační fondy a informační služby se stávají snadněji součástí kulturních procesů. Ale není všechno jen růžové. Virtualizace a digitalizace vytvořila takzvanou digitální propast. Společnost se dělí na ty, kteří

knihovnou (nkp.cz) jsou úžasným rozcestníkem a zpřístupňovatelem zdigitalizovaných fondů. Orientace v tisících systémů je přesto nelehká a je k ní potřeba informační gramotnosti. Během následujících desetiletí tu v každém případě bude symbióza klasických kamenných knihoven, kde bude bujet i společenský život, a světa knihoven digitálních. Ty budou ovlivňovat náš život pracovní i kulturní čím dál dynamičtější a hlavně nezadržitelné.

Autor je ředitel Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK.

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Alžířan, který v Praze uspěl

Alžírské obchodní kvality a česká korupce

Migranti z Alžírska nepatří k těm, o nichž panují mezi českou veřejností ty nejlepší představy. Slovo „Alžířan“ budí u většiny zdejší populace automaticky negativní stereotypy. Jaké strategie volí v ČR Alžířané k obživě a co je sem přivedlo? Jakému typu migrantů umožňuje česká společnost ekonomický vzestup?

FELIX XAVER

Sedím v rychlém občerstvení „Chez Amis“ (U Amise) na zastávce Spálená v centru Prahy. Na výloze je přilepena malá alžírská vlajka. S výjimkou majitele a obsluhy se v tomto lokále s Alžířany ale nepotkám. „Alžířané chodí jinak, uvidíte je spíš okolo Grossmanovy pasáže a v ulici Politických vězňů. Tam je místní „arabská“ čtvrť“, říká Amis, majitel fast-foodu ve Spálené. Pozorováním během několika našich rozhovorů musím jeho slova potvrdit. Asi osmdesát procent návštěvníků jeho podniku tvoří Češi lační orientálních specialit, dalších zhruba patnáct procent jsou turisté a posledních pět procent Arabové nebo Turci usazení v západní Evropě. Do restaurace „Chez Amis“ pražští Alžířané prostě nechodí, a to i přesto, že se její majitel považuje za někoho, kdo se v rámci místní alžírské komunity těší velkému respektu.

Černé desetiletí

Přistěhovalectví Alžířanů do České republiky je z velké části záležitostí devadesátých let. Toto období je v Alžírsku nazýváno „černým desetiletím“. Během něho si občanská vál-

v českém prostoru jsou diskusní fóra, kam občas přispívají Češky, jež s Alžířany mají osobní zkušenost. Můžeme se tak například dočíst, že „přítel byl ten nejbáječnější mile-nec, kamarád do nepohody a všechno, co si jen můžete představit“. Z jiné zprávy ministerstva vnitra a některých dalších příspěvků do diskusních fór se však dozvíme, že pro některá smíšená manželství se kulturní rozdíly staly nepřekonatelnou překážkou.

Velká část Alžířanů v ČR patří k národnostní menšině Kabylů. Ti jsou berberského původu a tvoří kompaktní osídlení na východ od hlavního města Alžíru. Skoro všichni čeští Alžířané, s nimiž jsem mluvil, mi svůj nearabský původ zdůraznili. Jedním z nich byl i můj informant Zizou. Ten si přál zůstat v anonymitě, proto jsem mu podle přezdívky dlouholetého kabylského kapitána francouzského národního týmu přiděлил prestižní pseudonym. Zizou pracuje jako prodáváč lístků na koncerty vážné hudby v centru Prahy. Na naše setkání na počátku dubna přišel oblečený do dvou oteplovacích bund. Pracuje totiž celý den venku, kde láká turisty na kon-

pustil, že na konci devadesátých let existovali i lidé, kteří na bídě ostatních značně zbohatli. Vzpomíná na jednoho z brněnských Alžířanů, který poté, co začal podnikat jako zprostředkovatel dokumentů umožňujících setrvat v ČR, začal prakticky přes noc jezdit ve velkém mercedesu. Strategie přežívání ve společnostech, v nichž je stát synonymem nikým nekontrolovaného úředníka, pomohla českým Alžířanům vypěstovat si svérázný druh šikovnosti a umění poradit si za každé situace. Tyto vlastnosti jsou u některých dovedeny do geniality kombinací se značným obchodním talentem.

„Pomoc“ alžírským „krysám“

Potkal jsem málo zdatnějších obchodníků, než je Amis ze Spálené. Na svých schopnostech investovat si velmi zakládá, například se rád pochlubí, že v době hysterie z potravinové krize koupil deset tun rýže. Jeho sociální citění je ale omezeno na zákony nabídky a poptávky. Absenci solidarity pak vyvažuje příklonem k náboženství. V jeho fast-foodu se sice stravují většinou Češi, přesto zde hraje nejčastěji hudba založená na náboženských motivech. Zájemcům o informace o islámu je zde určeno k rozebrání několik publikací v češtině. Většina z nich je financována saúdskými nadacemi. Když Amis hovoří o devadesátých letech, mihne se mu v očích náznak zklamání, způsobeného tím, že se v té době vrátil ze studií ekonomie v kanadském Montrealu nazpět do Alžírska. Už v roce 1994 se ale přes ambasádu v marockém Rabatu vydal do ČR. V té době bylo totiž ještě možné získat české vízum poměrně hladce. Amis, který byl jedním z prvních Kabylů v Praze, využil své pozice k tomu, že podle svých slov „pomohl usadit se“ zde řadě dalších Alžířanů. Tyto aktivity vykládá jako pomoc nejen jim, ale i jejich rodinám v Alžírsku. Alžírští nelegálové, kteří vycházejí z kuchyní kvůli strachu z policie a vyhoštění pouze v noci, jsou přezdívaní „les rats“ (krysy) a Amis sám připouští ochotu „pomoci“ někomu tím, že mu zprostředkuje mizerně placenou práci. Jak sám dodává, podstatné je, že migrant s tímto ohodnocením souhlasí, že dostane zaplacenou a konečně že pošle rodině ušetřené peníze. Podle zdroje blízkého dnes již nefungující organizaci na pomoc „krysám“ ubytoval kdysi Amis své krajany v bytě na Barrandově. Pro tuto reportáž se mi však nikoho z alžírských „krys“ nepodařilo osobně vyzpovídat. Jedná se totiž o lidi, kteří publicitu rozhodně nevyhledávají, navíc se zdá, že se jejich počet markantně snížil v souvislosti se zpřísněním vízové politiky a režimu pobytu v cizinců v zemi před vstupem ČR do Evropské unie a do schengenského prostoru.

Poté, co Amis otevřel v exponované části Prahy svůj fast-food, musel věnovat veškerý čas práci v lokále. Věřím mu, když mi říká, že kvůli šestnáctihodinové pracovní době přišel o manželku. Obdivuji jeho stále pozitivní přístup ke klientům, tolik rozdílný od českých hospodských. Jídlo, které u Amise vyrábí tým pod vedením tureckého kuchaře, je skutečně lahodné, i přesto, že airan ředí vodou. Amis je nepochybně úspěšným migrantem v kontextu pozdního kapitalismu v ČR, zároveň ale je synonymem člověka bez skrupulí, který sobě i ostatním lže o tom, že lidem, na kterých vydělal, vlastně pomohl.

Autor působí v Multikulturním centru Praha.

Potkal jsem málo zdatnějších obchodníků, než je Amis ze Spálené. Foto Felix Xaver

ka v zemi vyžádala na sto tisíc obětí. Vzhledem k dřívějším intenzivním kontaktům mezi Československem a Alžírskem existovalo donedávna mezi Alžířem a Prahou přímé letecké spojení. V Československu studovali alžírští studenti a v Alžírsku působili českoslovenští experti (technici, lékaři a další). Malá, ale relativně viditelná vlna alžírských migrantů přišla do ČR v devadesátých letech. Podle statistik se v současné době jedná o necelých šest set lidí. Na konci devadesátých let podle odhadů příslušníků této komunity to mohl být až trojnásobek.

Ačkoli jde o relativně malou skupinu, po zadání spojení „Alžířané v České republice“ do internetového vyhledávače objevíte řadu znepokojujících údajů. V dubnu například proběhly médií zprávy o dnes již rozprášeném alžírském kapsářském gangu. Další informace získáte ze zpráv ministerstva vnitra, které se věnují drogové problematice. Podle nich se zdá, že část místní alžírské komunity na přelomu tisíciletí kontrolovala obchod s heroinem. Osobně jsem znával Omara, který prodával hašiš ve vyhlášeném baru Château rouge v Jakubské ulici. Jiným zdrojem svědčícím o přítomnosti Alžířanů

certy Vivaldiho a Mozarta. Do ČR se dostal díky bratrovi, který se oženil s Češkou. Bratr mezitím odešel do Norska a Zizou sám je v Praze také ženatý. O sobě ale moc mluvit nechce. Ze zdrojů blízkých jedné kabylské kulturní organizaci se později dozvídám, že obdobně jako další prodejci je i Zizou ohodnocen pouze procenty z prodané částky. Na kolik korun při prodeji jednoho lístku za tisíc korun dosáhne, se mi však zjistit nepodařilo. Proto jsem se pokusil přímo kontaktovat firmu Concerts in Prague, která zaměstnává prodejce u vchodu do Obecního domu. Na prosbu o rozhovor poslanou na kontaktní e-mail firmy mi však nikdo neodpověděl. Až mnohem později se mi podařilo zjistit, že majitelem této firmy je jiný Alžířan.

Řada informátorů uvádí velkou míru korupce českých úředníků. Díky ní bylo možné snáze získat vízum nebo se vyhnout vyhoštění. Někteří čeští Alžířané hovoří i o tom, že díky všemocnosti úředníků se jim často podařilo dosáhnout některých úlev i zdarma. Několikrát připomínaný motiv je shovívavost státní policie s migranty v nelegálním postavení nebo časový odklad vyhoštění. Jeden z brněnských Alžířanů, pan Mustapha Aboulaiche, při-

Čtenářská krajina

Třicet let berlínské velryby

BLAHOSLAV HRUŠKA

Kaplického knihovna je zřejmě pohřbena. Pojďme se ale podívat, jak to může dopadnout, když se architektonicky odvážné řešení prosadí v praxi. Berlínská „velryba“, jak se někdy tamní knihovně přezdívá, oslaví na podzim třicáté narozeniny.

Berlín počátkem šedesátých let řešil podobný problém jako Praha. Knihovní fondy byly rozptýlené a moderní čtenářské sály chyběly zcela. Navíc historická budova knihovny zůstala ve východní zóně. Radnice tehdejšího Západního Berlína proto vypsal veřejnou soutěž na budovu nové Státní knihovny. Nešlo přitom jen o akt čistě urbanistický, ale i politický: jen o několik desítek metrů na východ od místa realizace vyrostla berlínská zeď. Za vítěze vybrala komise roku 1964 tehdy již sedmdesátiletého Hanse Scharouna.

Scharoun kromě krátké kariéry poválečného stavebního rady přispěl ve třicátých letech ke zkvalitnění sociálního bydlení. Jeho bytové domy inspirované lodním tvaroslovím jsou dodnes ceněnou berlínskou adresou a sídliště Siemensstadt, na němž se podílel, bylo minulý měsíc zařazeno na seznam UNESCO. Realizace knihovny ale nebyla jednoduchá. Scharoun se totiž s novou budovou nespokojil a požadoval její začlenění do Kulturního fóra, komplexu budov spojeného rozvlněnou zahradou a pěšinami. V ideálním případě by tak Berlíňané mohli korzovat mezi regály s knihami, uměleckými sbírkami i hudební produkcí. Územní plán vzal ale rychle za své a Scharounův koncept „kulturní krajiny“ překazila studená válka – berlínská zeď rozetnula vedví Postupimské náměstí, západ města tak přišel o jednu z tepen a doprava dostala před architekturu přednost.

Se Scharounem spolupracovali jeho žáci. Kromě Edgara Wisniewského, který za nemocného architekta fakticky vedl realizaci, byl mezi nimi také Lubomír Šlapeta, dodnes nedoceněný autor desítek domů a vil na severní Moravě, který v letech 1966–69 působil v Scharounově ateliéru.

Stavba knihovny pokračovala pomalu a nakonec se protáhla na dlouhých čtrnáct let. Sám Scharoun se slavnostního otevření budovy v roce 1978 nedožil. Čtenářům ale jeho stavba nabízí dodnes prostorné sály a uvolněné tvarosloví plné úhlů a křivek. Mnoho obyvatel se zpočátku na betonové monstrum vyrůstající u berlínské zdi dívalo s despektem. Stavba dlouhá 229 metrů, široká 152 metry a s 43 metry do výšky připomínala nabubřelost nacistických komplexů. Reakce byly ale vesměs nadšené. „Prvním

dojemem je údiv... nad téměř plující střechou, nesenou několika zužujícími se hranolovitými pilíři..., nad vertikální členitostí prostoru,“ napsal týdeník Die Zeit krátce po otevření knihovny.

Čím Scharoun nadchl? Především rozbitím klasického pojetí místností coby prostor sevřených mezi zdmi, okny, podlahou a stropem. Scharounův koncept se podobá spíše krajině a téměř nikde nenajdeme přesná ohraničení. Prostor je tak členěn rampami, plošinami a širokými schodišti, zároveň ale v knihovně nechybějí až intimní zákoutí, oddělená úzkými točitými schody.

Architekt razil pojem „čtenářská krajina“, tedy prostor, kudy se může návštěvník volně procházet, aniž by se potýkal s klasicky pojatými patry. Přesto interiér nepůsobí zmateným dojmem. Jednotvárnost betonových

podhledů architekt rozbil barvami. Také exteriér stavby se snaží o rozrušení betonové masy.

Není pochopitelně možné, aby po třiceti letech bez větších úprav stavba splňovala současná kritéria. Koncept otevřeného prostoru od počátku znepríjemňoval práci zaměstnancům knihovny a touha po intimnějším pracovním zázemí tak vedla ke konstrukcím regálových buněk, které působí rušivě. Také vertikální technické propojení sálů a skladů není tak efektivní a rychlé, jak by počítačové zpracování objednávek dnes umožňovalo. Před budovou knihovny, která v půdorysu připomíná velrybu, však denně stojí stovky kol – a to je důkaz, že se průlomový koncept v Berlíně osvědčil.

Autor je redaktor Aktuálně.cz.

Hans Scharoun nadchl rozbitím klasického pojetí místností coby prostor sevřených mezi zdmi, okny, podlahou a stropem. Foto Blahoslav Hruška

par avion

Z NĚMECKÉHO TISKU VYBÍRAL MARTIN TEPLÝ

DasParlament

Týdeník Das Parlament z 28. července přináší reportáž o židovském domově duchodců ve Frankfurtu nad Mohanem. Ze 170 klientů z osmnácti zemí jich třicet přežilo koncentrační tábor; péče o přeživší holocaust tvoří jádro práce celého zařízení. Největší skupinu představují Židé z bývalého SSSR. Domov je rozdělen do třinácti skupin podle národnosti a „dějinného pozadí“.

Především s přeživšími je podle ředitele domova Leo Freidmana třeba pracovat citlivě. Mnozí trpí stařeckou demencí, opouští je krátkodobá paměť a vracejí se do minulosti. To v nich ovšem probouzí permanentní pocit ohrožení. „Normální věci“ se stávají problémem. Ti, kteří přežili Osvětim, vnímají vstup do sprchy jako pokus o zabití. Je v nich také zakořeněný strach z lékařů a z nemocnic – v koncentračním táboře znamenala „hospitalizace“ smrt. Bolest si nepřiznávají, protože v koncentračních táborech byli slabí a nemocní vraždění. Stále je přítomen psycho-

log, vyškolený v Izraeli pro práci s přeživšími. Ačkoliv je „židovský domov duchodců“ otevřen i pracovníkům jiných vyznání, přísně se zkoumá, zda nebyli činní v národněsocialistickém hnutí. Friedman vzpomíná na případ, kdy jeden ze zaměstnanců v jídelně neočekávaně vstal a začal klientům nadávat a urážet je pro jejich židovství. Ti byli ještě několik týdnů poté rozrušeni a trvalo velmi dlouhou dobu, než se znovu podařilo získat jejich důvěru.

Až do pádu berlínské zdi východoněmecký režim provozoval tzv. nucené adopce. Například když otec „emigroval“ do západního Německa a na východě zůstala jen matka, bylo odebrání dítěte a následná adopce pravděpodobná. Někdy stačilo, že matka dítěte nebyla plnoletá nebo se úřadům zdálo, že péči o dítě nezvládá. Kritéria si vytvářeli byrokraté sami. Za čtyřicet let diktatury mohlo podle týdeníku Focus z 28. července dojít ke stovkám až tisícům takovýchto odebrání dětí a nuceným adopcím. Jedna z obětí této praxe, Eva Siebenherzová z Drážďan, pětadvacet let hledala své dva syny. Po jejich nalezení založila portál suchpool-ddr-buerger.info, na nějž je možné zdarma umístit inzerát o hledané osobě. Nyní je na zmíněné stránce takových inzerátů okolo 700 a celý projekt se může chlubit úspěchy ve svém snažení. Od založení v lednu 2008 bylo již

„spárováno“ 52 rodin. Jedním z úspěšných případů je paní Sabine Thomäová z Braniborska, která „vždy snila o malém bráškoví“, jenž byl její matce odebrán, takže vyrostla jako jedináček. Její dospělá dcera ji přesvědčila, aby se obrátila na vyhledávací portál. Ona tak učinila a již několik týdnů poté se mohla setkat se svým mladším bratrem Michaellem, se kterým „jako dítě sdílela postýlku“.

Frankfurter Allgemeine

Jediný klášter pro výchovu mnichů šao-linu v Evropě se nachází na jedné z nejrušnějších ulic města Kaiserslautern v Německu. V reportáži z 29. července informuje deník FAZ o „bojovných mniších“ v srdci Německa. Omezovat zdejší výchovu pouze na výcvik kung-fu by byl omyl. Několik let se zde mniši učí o buddhismu, taoismu či tradiční čínské medicíně. Ačkoliv má většina mnichů čínský původ, jsou zde i Němci. U nich se však doporučuje mnoho let dřívějšího výcviku v bojových uměních, jelikož režim v „kaiserslauternském klášteře“ je tvrdý. V 5.30 budíček, následují tři hodiny akrobacie a kung-fu a poté výuka kaligrafie, dějin buddhismu a čínštiny. Odpoledně probíhá trénink a ve 23.30 následuje noční klid. Tak vypadá šest dní v týdnu. Je to klášterní život: platí zákaz alkoholu, sexu a luxusu. Kdo s tím není spokojen, musí klášter opustit, což již dva z původně čtyř noviců učinili. O dorost se však klášter bát nemusí, o noviciát

se každoročně uchází více než 400 zájemců. Ačkoliv jsou zdejší mniši špičky v bojovém umění, „světských“ turnajů se neúčastní. „Chtít získávat poháry není příliš buddhistické,“ říká opat kláštera Shi Heng Zong. Jediné, co připomíná světské zvyklosti, je zřídka povolená návštěva kina či víkend u rodičů. Jeden z „německých noviců“, občanským jménem Julius, který přijal jméno Shi Xiao Feng, chce brzy navštívit rodinu ve městě Solingen. Ta prý si na jeho život v klášteře zvykla. Jediné, co jeho matce stále nejde, je výslovnost jeho nového jména.

DER SPIEGEL

Vydání týdeníku Der Spiegel z 28. července informuje o statistické chybě, kvůli níž Německo přišlo o 1,3 milionu obyvatel. Podle nejnovějšího sčítání obývá SRN 82,2 milionu lidí. Statistici ovšem přišli na to, že díky časté změně místa bydliště studentů a akademiků jsou mnozí z nich „dvojitě evidováni“ na místě původního i nového bydliště. Chyba byla vyčištěna a podle nejnovějších zjištění tedy „opravdu“ v SRN žije 80,9 milionu obyvatel. Tato skutečnost má vliv na počet obyvatel v jednotlivých městech a to zase ovlivňuje jejich příjmy ze spolkového rozpočtu. V extrémním případě je třeba počítat se změnou poměru hlasů ve Spolkové radě, tvrdí Bernd Michel se Spolkového statistického úřadu.

Zamilovanost, nebo realismus?

Obamovi voliči i Evropa mají stejnou volbu

Napsal to nejeden komentátor: 3. červen 2008 byl v USA dnem historického zvratu. Senátor za Demokratickou stranu Barack Obama, syn černocho z Keni a bílé ženy z Kansasu, zvítězil v nejdelších primárkách, které se kdy konaly, a stal se prvním vážným nebilým kandidátem na prezidenta USA. Opravdu změna?

ŠTĚPÁN STEIGER

Význam vítězství Baracka Obamy netkví pouze v dosud nejvyšší účasti v primárkách. Odpověděl na masovou touhu po změně, souzně s odporem proti válce v Iráku a vytvořil z ničeho pozoruhodnou politickou organizaci. Na rozdíl od protikandidátky Hillary Clintonové se spolehl na malé dárce (ti mohou poskytnout kandidátovi jen částku do 200 dolarů) a na širokou koalici sympatizantů – k níž patří i „nezávislí“ (tj. nečlenové strany) a republikánští přeběhlci –, aniž ustupoval politicky ke středu a aniž se snažil silácky „přebít“ republikánského protivníka v národní bezpečnosti. Naopak, nabízel mírovější alternativu.

V zajetí stoupenců?

Co se tedy stalo, že o dva měsíce později se v jeho vlastním táboře ozývají obavy o jeho směřování? Ti z jeho přívrženců, kteří už nějakou dobu s rostoucím znepokojením pozorují senátorův pozvolný ústup od původních postojů, přišli koncem července s výzvou Změna, v níž můžeme věřit (narážejí na Obamovo heslo Změna! Dokážeme to! – Change! We can!). Tak nadepsalo svůj otevřený dopis 49 signatářů, sdružených většinou kolem vlivného „liberálního“ (rozuměj levicového) týdeníku The Nation. „Jste nyní v čele hnutí, jež hluboce věří ve změnu, kterou jste vyhlásil jako souhrn své kampaně,“ uvádí dopis. „Žádáme vás tedy, abyste naslouchal hlasům lidu...“

Byť signatáři uznávají, že „kompromisy jsou nutné v každé demokracii“, a chápou tlaky na kandidáty, bojí se, že Obama ustupuje „od svých základních závazků... na opatrnější a centristická stanoviska, včetně – což je nejpозoruhodnější – hlasování pro zákon o odposlechu, který poskytuje telefonním společnostem imunitu od žaloby pro nezákonný odposlech...“. Signatáři poté zdůrazňují otázky, jež jsou klíčové pro další vývoj hnutí: stažení vojsk z Iráku podle vytyčeného časového rozvrhu; reakce na ekonomickou krizi včetně opatření na podporu zaměstnanosti; všeobecné zdravotní pojištění; politika životního prostředí; konec neomezené moci exekutivy („konec režimu, který zavedl mučení a oslaboval občanské svobody“); podpora práv žen (zejména právo na potrat); zlepšování podmínek v městských komunitách a konec rasové nerovnosti; humánní zacházení s imigranty; reforma protidrogových zákonů, a konečně změna politického procesu tak, aby byl snížen vliv peněz a korporací a byl více slyšen hlas obyčejného občana.

Jde vesměs o body, ve kterých se senátor postupně projevil jako značně „pružný“ – tomu, co nyní dopis požaduje, odpovídala jeho původní stanoviska. V souhrnu je to program, jehož uskutečnění by přineslo závažné

změny nejenom do americké politiky, nýbrž do celého života společnosti.

Kandidát bez černého Petra

Změnou ovšem je už sama skutečnost, že senátor Obama není „bílý“ prezident-ský kandidát. Nelze o něm říci, že je „černý“ – jeho otec sice byl Afričan z Keni, ale matka pocházela z amerického středozápadu. Nicméně přestože černošští prezidentští kandidáti se objevili už před ním – 1972 Shirley Chisholmová, 1988 a 1992 Lenora Fulaniová, 2004 Carol Moseley Brownová, 1984 a 1988 Jesse Jackson a 2004 Al Sharp-

sám jsou vedlejšími produkty éry, kdy se mladí lidé se stále více promíchávají s jinými rasami a etnickými skupinami. Tyto změny nejsou kosmetické ani dočasné. Komentátor New York Times Bob Herbert to 7. června ve svém sloupku, pojmenovaném *Vychutnejte (tento) okamžik*, doložil takto: „Před čtyřiceti lety byli zavražděni jak Martin Luther King, tak Robert Kennedy. V roce 1968 by představa, že by černoch nebo žena mohli mít vážný náběh k prezidentstskému úřadu, byla považována za čiré šílenství.“ Mocenská struktura je ovšem i nadále ovládána bílými muži. Avšak na vzestupu je střed-

tickou podporou“, nýbrž „kladnou opozicí“. Zvolit poprvé Afroameričana za prezidenta je sice pokrok, tvrdí Miah – jako bylo před čtyřiceti roky krokem vpřed, když byli zvoleni ve velkých městech první černošští starostové –, ale podstatné ekonomické a sociální problémy tím řešeny nejsou.

Do Obamy politika a jeho „poselství“ promítají Američané mnohem více a častěji než do jeho protivníka Johna McCaina svá přání a naděje. To je i jeden z důvodů, proč jsou mnozí nyní zklamáni. Poté, co se opakovaně psalo o senátorových rodičích, z průzkumu Zogbyho agentury vyplynulo, že 55 % dotazovaných bělochů jej považovalo za „dvojrasového“ (biracial), kdežto dvě třetiny Afroameričanů v něm viděly černocho.

Evropské vzplanutí

Podobně je tomu i v Evropě. Der Spiegel jej po jeho berlínském projevu pasoval na mesiáše. V pravděpodobném nástupci George W. Bushe jsou proto Evropané ochotni vidět Bushův naprostý protiklad, druhého Kennedyho. Mnohem blíže pravdě byl zřejmě člen štábu předsedy Evropské komise Joao Marques de Almeida, který napsal v portugalském deníku Diário Económico: „Nemohu odolát, abych nesrovnal zahraniční politiku Bushovu s prohlášeními Baracka Obamy. Táž varování vůči Íránu. Táž podpora Izraeli. Táž cíl pro Irák... A táž závazek v Afghánistánu. Rozdíl: Obama požaduje pro Afghánistán větší podíl evropského vojenského nasazení. Jeho slovy: ‚Stejné nasazení jako USA.‘ Další rozdíl: Bushovi říkají všichni Ne a to je jednoduché. Obamovi řeklo v Německu 200 000 lidí Ano. Rozuměli vůbec, co podporovali a co na nás přichází? Anebo stojíme před osudovou láskou? Bude me to vědět počátkem příštího léta.“

Pokud parlamentní tahanice o radarovou základnu v naší zemi neskončí před závěrem tohoto roku, mohli bychom si Almeidaova slova vepsat do novoroční předpovědi.

Autor je publicista a překladatel.

FreakingNews.com

Splní Obama očekávání? Foto FreshingNews.com

ton –, neměli reálnou vyhlídku na zvolení. Zato Obama se možná prezidentem opravdu stane. V americké společnosti, kde přes všechn pokrok v názorech jsou ještě stále silně zakořeněné rasové předsudky (31 % bílých voličů nehodlá pro Obamu hlasovat právě pro jeho barvu kůže), je možnost černého prezidenta převratem. Nový je fakt, že velká část senátorových sympatizantů (potenciálních voličů) i on

ní třída všech ras. Lze to dokumentovat na pokroku žen: zatímco v roce 1966 jich bylo mezi lékaři pouze 7 %, dnes představují většinu absolventů lékařských fakult. Jsou výrazně zastoupeny v dozorčích radách společností figurujících na seznamu Fortune 500.

„Fenomén“ Obama elektrizoval mladé. Redaktor radikálně socialistického dvouměsíčníku Against the Current Malik Miah z toho dovzuje: postoj vůči Obamovi by neměl být „kri-

Copyright © Mawil

- mawil 2007 -

Mawil

Markus „Mawil“ Witzel je nepřehlédnutelnou hvězdou německého autorského komiksu. Za svůj sarkastický a sebeironický styl obdržel od redakce Leipziger Blitz přezdívku „Woody Allen místní komiksové scény“.

Narodil se ve východním Berlíně v roce 1976. Vystudoval komunikační design na berlínské Kunsthochschule, kterou absolvoval s komiksovým albem *Wir können ja Freunde bleiben* (Můžeme zůstat aspoň přáteli?). Od té doby je na volné noze a vedle vlastní komiksové tvorby také ilustruje, designuje přebaly CD a kreslí samostatné artworky pro různé projekty. Jeho výstavní koncepty jsou pestré a hravé koláže nejen kreseb, ale i náhodných skic, kartonových figurín a vlastnoručně vyráběných zátiší. Mawil přispívá stripy do berlínského *Tagesspiegels*, knižně jej vydává respektované nakladatelství Reproduct a jeho knížky se prosazují i v zahraničí. Přispívá do většiny nezávislých evropských komiksových magazínů. U nás jej představily revue *Aargh!*, *KomiksFEST!* revue a samostatná výstava v rámci loňského *KomiksFEST!* u Goethe-Institutu.

Své první komiksové příběhy metodou „Do It Yourself“ množil na kopírce a prodával kamarádům; náklad počátečních svazků byl 50 kusů, později se dostal už na 500... Mawil je zakládajícím členem komiksové skupiny Monogatari a pozdějšího autorského seskupení Berlin Comix; s některými jejich členy dodnes tvoří ve společném ateliéru. Jeho oblíbeným hrdinou je nervózní obrýlený králíček; sám autor ovšem vehementně popírá, že by byl jeho alter ego. Zlehka vyprávěné historky z dospívání i současnosti, od oblíbené hudby až po oblíbená děvčata, podporuje sympaticky uvolněným a svižným stylem kresby. Autobiograficky laděné příběhy „koktajícího kluka odvedle“, jak se Mawil ve své tvorbě i ve skutečnosti jeví, jsou prochnuté humorem a melancholií. Zde otištěný příběh má název „Jak jsem jednou doma neměl už nic k jídlu“.

mawil.net

Seriál pro A2 připravuje KomiksFEST!
3. ročník komiksového festivalu 1.–8. 11. 2008
www.komiksfest.cz

Anca Maria Mosora a archandělé

S rumunskou spisovatelkou o tříbení vkusu nezávisle na epoše

Autorka, která už svou prvotinou vnesla do rumunské literatury nezvyklý či dávno zapomenutý tón, poskytla A2 rozhovor, v němž se mimo jiné hlásí ke svým dekadentním předchůdcům. Ukázku z jejího románu Reality Game Show uvádíme na následující dvojstraně.

JIŘINA VYORÁLKOVÁ

Jste absolventka oboru filosofie. Jak ovlivňuje filosofka spisovatelku a jak ovlivňuje spisovatelka filosofku?

Nemyslím, že jde o vliv z jedné nebo druhé strany. O vztazích mezi věcmi, které člověk v určitém bodě svého života dělá, jsem takto nikdy nepřemýšlela. O všech věcech, které se dějí v mém životě – ať už z mé vůle, nebo ne –, uvažuji raději jako o celku, jenž v každém okamžiku zanechává svou stopu na způsobu, jakým se pohybuji po světě. Někde je to možná převzatá lekce filosofie nebo jen náhoda.

Jak se stane, že se debutantka dostane do renomovaného nakladatelství, jako je Humanitas? Říká se, že tento gigant mezi rumunskými nakladatelstvími, který vydává většinou klasiky, nechce s novými autory příliš riskovat.

Tato debutantka se dostala do nakladatelství Humanitas vlastně náhodou. Jako výsledek jedné polemiky – spíš jako součást hry než vážně – jsem dala Gabrielu Liiceanovi [významný rumunský filosof a spisovatel, ředitel nakladatelství Humanitas – pozn. J. V.] nedokončený rukopis Archandělů. Následovalo několikaměsíční mlčení, během něhož jsem si říkala, že ta hra byla nejspíš naprosto nevhodná. Potom mi pan Liiceanu zatelefonoval a požádal mě, abych rukopis dokončila a odevzdala ho nakladatelství k vydání, což jsem učinila. Půl roku nato vyšla kniha Archandělé neumírají.

Co si myslíte o současné rumunské literatuře? Z mého pohledu se množství současných rumunských autorů, kteří stojí za to být čtení a překládání, jeví jako mimořádné. Cítíte blízkost s některými svými generačními kolegy? Co se týče četby, jsem poměrně egoistická. Existovalo období, kdy jsem četla téměř

všechno, co mi přišlo pod ruku, časem jsem se však stala o něco rigidnější. Čtu výhradně to, co se mi líbí, ne to, co se čte. V Rumunsku se v posledních letech píše hodně a – což je důležitější – ještě víc se publikuje. Myslím, že okamžik, kdy se tahle svoboda zmenší, není daleko. Je nanejvýš přirozené, že po takovém rozmachu přijde selekce, uskutečňovaná trhem, čtenáři a v neposlední řadě nakladateli. Osobně nepocituji příslušnost k nějaké generaci ničím jiným než shodou data narození a částečně i vzděláním, které máme nevyhnutelně podobné. Ale na druhé straně bych řekla, že blízkost s jednou nebo druhou generací je dána výhradně osobní situací každého. Spřízněnost volbou, chcete-li.

V Rumunsku se objevilo mnoho autorek a zčásti i autorů písícih drsným a šokujícím způsobem o sexu. Kritici ve vás spatřují naprostý protiklad tohoto modelu. Ale zdá se mi, že vaše knihy šokují jinou obsesí než sexem – smrtí.

Je pravda, že jedním z nejoblíbenějších současných témat je sex. Jestliže je navíc zahalen do vhodného hávu, to jest do násilí, výstřednosti a abnormality, pak je obraz kompletní. Opět záleží na tom, co přesně chce člověk předat prostřednictvím literatury, kterou vytváří. Jít proti srsti, být jiný než ostatní bylo v literatuře východiskem už mnohokrát. Já jsem na tomto tématu nenašla nic zajímavého ke sdělení, tudíž ho nepoužívám. Kdybych však měla myslet na něco, co prochází mými knihami konstantně, nemyslela bych na smrt, nýbrž na stárí. Smrt je sekundární, pouze spoluvytváří určitý obraz stárí, kterého si velmi vážím.

Máte ráda dekadentní spisovatele George Bacoviu (1881–1957) a Mateie Caragiala (1885–1936)? Zdá se mi, že vaše knihy z této epochy čerpají.

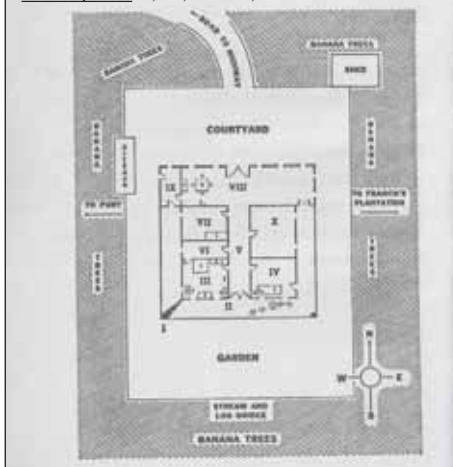
Mám ráda Mateie Caragiala. Bacoviu už jsem dlouho nečetla a nemohu říci, že bych měla pro jeho dílo nějaké mimořádné sympatie. Caragiale pro mě však představuje literární svět, kterého se od té doby rumunská literatura už nedotkla. Možná že století, v němž žijeme, už ani takovou literaturu nechce, možná že ta je opravdu výsadou jiných časů, ale já si umíněně stojím za tím, že existují jisté literární normy a postupné fáze tříbení vkusu, které trvají nezávisle na epoše.

Ján Mančuška

Jihozápadní sloup a jeho stín na začátku novely

prodlouženo do 14. 9. 2008 v tranzitdisplay

otevírání doba út – ne 12:00 – 18:00
tranzitdisplay, Dittrichova 9/337, Praha 2, 120 00, ČR
www.tranzitdisplay.cz info@tranzitdisplay.cz
hlavní partner Česká spořitelna a.s., Erste Group
podpora Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, MČ Praha 2
mediální partner A2, E15, Flash Art, Radio1

- LEGEND
- I. Southwest pillar and its shadow at the beginning of the novel.
 - II. Veranda: 1) Franck's chair. 2) A . . . 's chair. 3) Empty chair. 5) Cocktail table.
 - III. A . . . 's room: 1) Bed. 2) Chest. 3) Dressing table. 4) Writing table. 5) Wardrobe.
 - IV. Office: 1) Desk. 2) Photograph of A . . .
 - V. Hallway
 - VI. Bathroom
 - VII. Small bedroom: 1) Bed.
 - VIII. Living room — dining room: 1) Sideboard. 2) Table. 3) Mark of centipede on wall.
 - IX. Pantry.
 - X. Storage room or other (not described).

Anca Maria Mosora. Foto Vydavatelství Humanitas

Ve svých knihách píšete o Bukurešti. Co pro vás toto poněkud bizarní město znamená?

Bukurešť je pro mě prostě a jednoduše město, kde bydlím. Jsem tu jedenáct let, mám tu svou rodinu i přátele, ulice, kterými se procházím, tlačenice, do nichž se nořím. Není to bizarní město, jen město, v němž se o teritorium rovnou měrou dělí krása s ošklivostí, inteligence s hloupostí, slušnost s bezohledností. To lze vnímat, jen když má člověk oči, aby viděl, když nespěchá. A já nespěchám.

V současné rumunské literatuře zabírá velké místo autobiografičnost, autofikce. I vaše kniha Archandělé neumírají působí autobiografickým dojmem. Je to jen iluze, kterou jste chtěla navodit, nebo skutečná autobiografie?

Archandělé neumírají je kniha o domě. Ten dům existuje. Bydlela jsem v něm – nejdřív já v něm a potom on ve mně. Vše, co vstupuje do tohoto domu nebo z něj vystupuje, je fikce. Stejně jako v každém příběhu, který někdo vypráví, v něm však z osobních údajů vycházejí najevo některé části jeho bytí nejčastěji v poloze diskrétní, někdy nerozpoznatelně.

Když vyšla první kniha, někteří kritici vám vyčítali nedostatek smyslu pro epičnost. Druhá vaše kniha ale koketuje s thrillerem. Co říkají teď?

Nemohu vám odpovědět. Nesleduji polemiky nebo mlčení okolo knih. Mnohem víc mě zajímá reakce čtenářů, protože píšu jen pro ně. Dám-li jim potěšení, příležitost opustit na chvíli své životy a proniknout do jiného světa, myslím, že jsem udělala dobrou věc. Nepíšu pro kritiky, ať už příznivé nebo ne, objektivní nebo ne – a nepíšu ani pro žádný druh uznání. Píšu z přesvědčení, že musím něco říct, a protože jsem to cítila v danou chvíli.

A teď píšete…?

Právě jsem začala pracovat na nové knize. Je to zatím takové malé staveníště, které mě den ode dne víc pohlcuje. Vracím se k ní každý večer se vzácným potěšením, které mi po dokončení každé z knih chybělo.

Anca Maria Mosora (1978 v Brašově) vystudovala na Bukureštské univerzitě filosofii a v současnosti se připravuje na doktorát s prací o fenomenologii. Její prvotina z roku 2005 Archandělé neumírají (Arhangeliu nu mor) byla oceněna cenou časopisu Cuvântul za literární debut. V loňském roce vydala román Reality Game Show.

Reality Game Show

...Emprison her soft hand, and let her rave,
And feed deep, deep upon her peerless eyes...

Ulice byla tou dobou temná. Na město se náhle snesl drobný déšť a skrze něj stačily oranžové žárovky sotva vrhat kolem kandelábrů kruhy mléčného světla, které bylo příliš slabé, než aby ukázalo cestu tomu, kdo jako své boty neznal tuhle starou, jen málo opravenou čtvrt, kde člověk mohl v takovém počasí kdykoliv zapadnout do nějaké díry až po kolena anebo, a to bylo horší, musel prchat před smečkou zmoklých psů, hrůzu nahánějících a ohavných, jako by sestoupili z obrazu apokalypsy.

Muž zachumlaný do dlouhého kabátu, těsně ovinutého kolem těla, kráčet záclonami vody bez váhání, s bradou zabořenou do tlusté šály obtočené několikrát okolo krku. Z temného pozadí ulice vystupovala jeho statná silueta s pohyby prozrazujícími mladé tělo, lhostejné k překážkám a nepřízní počasí na svých pochůzkách. Jak se přibližoval, bylo vidět, že mu kapky, jakoby čím dál tím hustší, stékají po vlasech, ani dlouhých, ani krátkých, ostříhaných dost nedbale a spadajících v širokých a nepravidelných pramenech na jeho soustředěnou tvář. Podle jistého a rozhodného kroku by člověk hádal, že je obyvatelem některého domu v ulici, vracejícím se pozdě domů, který zrychluje krok tím víc, čím víc se k němu skrze vlhký chlad vzduchu vkrádá předtucha domácího tepla. Lehkost, s níž se vyhýbal bahnu dobře ukrytému pod slupkou vody pokrývající ulici, která dýchala jen zřetelně ohraničenými víry u obrubníků, blízko nepostačujících a už ucpaných otvorů do kanálů, krok kráčející v přesném směru po důvěrně známé cestě a pohled ignorující kluzkou dlažbu a upřený k hranici, kde se světlo ztrácelo v temnotě, by zmátly každého.

Zvuk telefonu v nočním tichu ho zastavil. Così otráveně zabručel a pak vytáhl z náprsní kapsy mobil. Jeho zvuk se teď rozléhal jasněji a jako by se odrážel ze všech rohů ulice stojící na vodním zrcadle. Byla to banální melodie, spíš kovové a chladné bzučení, ztrácející v kadencích deště na pronikavosti. Setřel rychle z displeje kapky, které na něm vytvořily takřka souvislou blanku, a přečetl jméno. Z chvatných pohybů se dalo vyčíst, že to je dlouho očekávaný telefonát. Rozhlédl se kolem sebe, jako by si chtěl potvrdit svou pozici na pusté ulici, a bez váhání zamířil k jedinému domu, který měl nade dveřmi skleněnou stříšku, pod kterou nepršelo. Zatlačil do těžké kovové branky a pokračoval skoro až ke vchodu. Vyšel po několika schodech vedoucích k mohutným dveřím ze dřeva a matného skla, opřel se o ně a pak se ohlásil.

– Toma.

Byl zvyklý říkat do telefonu své jméno, a jakkoliv se snažil nedělat to, když mu volal nějaký známý, nikdy se mu nepodařilo tuto hlasovou emisi včas zastavit. Ani on sám nevěděl, proč si zachoval tento návyk, když přitom bylo jasné, že každý, kdo mu volá, očekává, že to bude Toma, kdo mu odpoví, a nikdo jiný.

Ze sluchátka bylo slyšet dost překotný ženský hlas, avšak přes monotónní zvuk deště se dalo těžko rozeznat, jestli ta žena jen spěchá, nebo je vyděšená, podrážděná, nebo zda má zkrátka jeden z těch nepřijemných hlasů, které v člověku, který na ně

není zvyklý, vyvolávají pocit, že se něco stalo, a vzbuzují v něm stejný neklid jako zvuk zvonku, který ho vyburcuje uprostřed noci.

– Nech toho teď, jo? Víš, že tak odpovídám, zahučel Toma s přesností repliky připravené předem.

Tušení, že vyslovením jména vyvolá moře výčitek, se naplnilo. Ani tomu nemohlo být jinak, protože Coca nesnášela, když se jí tak ohlašoval do telefonu. Opakovala mu to aspoň tisíckrát. Uráželo ji, když takhle říkal své jméno. Věděla moc dobře, komu volá, ne? Aspoň tohle si nepotřebovala ověřovat. Minimálně to mohla tvrdit s jistotou, že když mu volá, dělá to při plném vědomí a ne omylem,

– Byl jsem s ním. Co jsem podle tebe měl dělat? odpověděl jí Toma a prudce změnil tón.

Měl teď v sobě něco z kluka přistiženého při něčem zakázaném. Nejdřív přešlapoval z jedné nohy na druhou a pak začal drobnými krůčky přeměřovat nejvyšší schod od jednoho konce k druhému; bylo to nějakých pět kroků.

– Přišel jsem k tobě v šest. On tam byl taky.

Pět a ještě pět a ještě pět.

– Neptal jsem se ho, jak se tam dostal. Přišlo mi normální, že jsem ho tam našel. Koneckonců...

Balthus: Tereza v zasnění, 1938

anebo aniž věděla, že se za volaným číslem skrývá někdo jiný než on.

– Nech už toho, řekl Toma po několika minutách nervózního výlevu. Proto jsi mi nevolala, ne? Řekni mi, kdes byla. Hledal jsem tě celý večer.

Bylo zřejmé, že dospěli do té části rozhovoru, která ho zajímala čím dál tím víc. Čekal na odpověď, a kdyby žena, s níž mluvil, stála v tom okamžiku před ním, nedokázala by najít žádnou kličku, jak se vyhnout odpovědi, ať už byla jakákoliv. V jeho obličejí se zračila směs vzteku a zoufalství, která by vyvedla z rovnováhy kteroukoliv ženu.

– Ne, není to moje vina. Nechal jsem tě odejít. Jednou jedinkrát jsem tě za celou tu dobu nechal odejít, a ty si zmizíš. Kdes byla? Pavel se z toho málem zbláznil.

Toma se na svém chráněném místě začal vrtět.

Tři kroky, pak dva. Zarazil se uprostřed schodu. Déšť začal pronikat na schodiště. Ještě chvíli a začne mu pršet do tváře.

– Nechápu, co se stalo tak hrozného. Ale, prosímte... Takže naposledy se tě ptám, kdes byla?

První kapka zasáhla jeho obličej, pak další a ještě další.

– Coco, prosímte, řekl Toma hlasem, který se dost obtížně snažil maskovat doutnající, tíživý vztek, který s ní neměl nic společného. Řekni mi jenom, kde jsi byla. Nebo aspoň, jestli jsi v pořádku.

Zamračil se, když poslouchal, co mu říká. Z její strany se kdykoliv dala očekávat scéna jako ta, která právě probíhala. Ani kdyby byl úplně normální den a on by nechal všechno plavat a šel tam, kam by ho zavolala, dokonce ani tehdy by neměl pokoj od rodinných historií, které si žádaly jeho prostřed-

nictví. Coca očekávala, že zasáhne do násilí mezi ní a Pavlem. Po pravdě řečeno ovšem, ať si dával sebevětší pozor, když je sledoval v okamžicích, které trávili spolu, neviděl nic jiného než otce jako každého jiného, který byl možná jen o trochu víc autoritativní, ale vůči ní pořád bezbranný, ochotný vyplnit jí každé přání. Bylo na tom něco odsouzeníhodného? Nedělají to snad všichni otcové?

Ve chvílích, kdy začal na toto téma, narážel neustále do zdi. Coca se stáhla, sama si vědoma toho, že hmatatelné důvody, kterých se na ní Toma dožadoval, jí úplně chybí. Jediné, co měla po ruce, byla fyzická nevolnost, kterou pociťovala v Pavlově přítomnosti, a vlastní předtuchy. Pak se rozčílila. Nikdy po něm nic nechtěla, řekla mu tenkrát. Nechtěla, aby jí plnil přání. Málo jí záleželo na tom, že to všichni otcové dělají. Ona jeho služby, které nikdy nebyly zadarmo, nepotřebovala. Nezapomeň na to, řekla mu, že Pavel nenabízí své služby *pro bono*. Nemá to v povaze. Ať je to, jak chce, všichni, kterým kdy pomohl, se ocitli nečekaně v situaci, kdy mu museli laskavost oplatit, a ani jednomu to nepřišlo lacino. Protože Pavel nemá potřeby, kterým by se dalo lehce vyhovět. Ne, můj milý, řekla mu a rukama mu přitom projížděla ve vlasech. Pavlovy potřeby se dají těžko uspokojit. Pak mlčela. Jejich spor se vypařil v tomto upozornění, které nikdy nebral vážně, protože ho pořád považoval jen za slova vyřčená ze vzteku.

Chovala se jako rozmazlené dítě, které za svými směšnými záchvaty skrývá něco mnohem vážnějšího. Toma to poznal z dotyků jejího těla. Pokaždé mu obtáčela dlaně kolem krku, když se milovali. Nejdřív se na ně dívala, jak zakrývají jeho kůži jako vysoký, škrobený límec, živý a hýbající se zevnitř, z vlastní vůle. Pak její modrá duhovka dostala kovový nádech a upírala se na něj ze vzdálenosti, která je oddělovala, a Toma věděl, že začne škrcení. Většinou se zarazila dřív, než vykřikl, a polekane odtahovala ruce, jako by její sevření bylo určené někomu jinému. Jindy ho chytla za zápěstí a zvedla mu ruce vysoko nad hlavu, aby ho znehybnila. Bylo jasné, že je silnější než ona a že by se osvobodil jedním trochu hrubším pohybem. Něco v jejím pohledu na něj v těch okamžicích působilo tak, že se nechal unášet proudem a vstoupil do dialogu s jejími pohyby. Nikdy se nesnažil klást jí odpor. Podél páteře cítil mrazení váhající mezi rozkoší nechat se ovládat a hrůzou odhalovat tuto její jinak netušenou podobu. Její pohled se pak uklidnil a vrátil se do takřka průhledného modrého odstínu, který zdůrazňoval nevinnost její tváře. Jedné noci jí zavázal oči. Udělal to tak rychle, že Coca nestačila nic říct. Ucítila jen hedvábný dotyk, který jí přešel po spáncích a sevřel se do uzlu v rozpuštěných vlasech. Tma najednou zhoustla a voněla. Zachvěla se a její tělo se uvolnilo a odevzdalo. Ruce se jí pomalu pohybovaly. Nejdřív mu je položila na ramena a začala mu zatínat nehty do kůže. Nepřestala, dokud neměla pocit, že její horký odpor povolil. Mezi oslepenou sítnicí a šátkem, který ji lehce hladil, vytušila Coca, že jí podél páteře klouže rozpálená a žádostivá Pavlova ruka. Od krku až doprostřed zad a pak níž, až ke kalhotám, které si ráno ve spěchu oblékla. Zatnula pěsti a nechala ruce pomalu klouzat přes Tomovy klíčňá kosti. Pak mu je přiblížila ke krku.

Anca Maria Mosora

Nejprve mu je na něj jen přiložila, klidné a chladné, a celý ho zakryla. Pavlova ruka ji dál páčila: zároveň v hlavě i na všech místech, kterých se dotkla. Začala svírat ruce, tak jako se jí tehdy v kapsách kalhot svíraly pěsti, až do krve. Dlaně ji štípaly od zatařých nehtů. Toma dýchal těžce a přidušeně. Slyšela ho odněkud z dálky a jeho hlas se stával Pavlovým hlasem. Po oné noci Toma nosil na krku stopy jejích rukou ještě celé týdny. Několikrát na ni křikl, než se mu hlas úplně ztratil v dusivém kašli. Ani potom Coca nepolevila v sevření. Až když se uzel šátku rozvázal a ona se ocitla tváří v tvář Tomovu znetvořenému obličejí, odtáhla ruce a osvobodila ho. Od té doby šátky zmizely a Coca v noci, když se milovali, rozsvěcovala ještě jednu lampu.

(...)

Připravovala ho o rozum svými výčitkami, ve kterých neviděl nic než projev rozmazenosti. Když začala po stopadesáté mluvit o Pavlovi, dokázal ji poslouchat až do konce, ale ve všech těch drobnostech, v nichž Coca spatřovala otcovu nepatřičnou blízkost, nedovedl najít nic než gesta přirozená pro takovou rodinu, v níž se náklonnost vždycky projevovala prudce, zmatečně a pouze v krajních polohách. Moc dobře si pamatoval na atmosféru, která ho uvítala, když byl poprvé pozván k Vladimirovým na večeri.

Dorazil bez Cocy. Říkal si, že je to tak lepší. Znali se sice pouze měsíc, ale sblížení s jejími rodiči mu vůbec nevadilo.

– Chtěla bych, abys k nám přišel na večeri, řekla mu Coca.

– Kdy?

– Dnes večer. Otec tě chce poznat.

V jeho hlavě se najednou začala odvíjet scéna, již se ve svých předchozích vztazích vyhýbal: množství očí ho převažuje a obrací z jedné strany na druhou, aby viděli, jestli je vhodný pro jejich holčičku, jako by se po jednom měsíci daly předběhnout věci platné po celý život. A pak ta drobná gesta, která tě mohou tak snadno prozradit a která rodičům přímo pod nos nastrkují důvěrnost, již jste s tělem jejich dcery získávali tolik nocí, touha pořád se jí dotýkat, kterou nemůžeš skrýt a která vyvolává pozdvižené obočí, gesta, utatá předčasně, ve chvíli, kdy si uvědomíš, že nejsou žádoucí, zarazíš se však příliš brzy a příliš prudce na to, aby si jich všichni ostatní nevšimli, kradmé pohledy, říkající něco jiného než slova spoutaná jedno s druhým v rozhovoru, z nějž si nakonec nebudíš nic pamatovat.

Souhlasil, aniž by chápal proč. Coca byla tak jiná než ostatní ženy, s nimiž do té doby chodil. Pokud pro ni byla ta večere důležitá, tak na ni tedy půjde. Je ale pravda, že tenkrát mu ještě neřekla o otcově hadím pohledu, o jeho rukách, které jí občas klouzaly po zádech a zanechávaly za sebou pálicí stopu, kterou pak cítila ještě řadu dní, o jeho rtech, vypadajících pořád, jako by čekaly, až se budou moci přísát k jejímu tělu, bez ohledu na to, jestli se usmívaly, mluvily nebo se jen svíraly v rozkošnické linii. Kdyby to udělala, možná by ho tenkrát při večeri sledoval mnohem pozorněji. Ale když mu nic neřekla, Toma se spokojil s tím, že uvolněně zaklepal na dveře a uvedl do pohybu všechny své společenské dovednosti, aby večer ustál s úspěchem.

Marie Vladimirová, Cočina matka, si ho oblíbila první. Pokaždé, když přinesla nějaký nový chod, přejela mu prsty po vlasech v příjemném náznaku pohlázení, které mu i přes jeho rezervovanou náтуру nepřipadalo vůbec nemístné. Marie mluvila málo, ale přistihl se, jak přemýšlí nad tím, že všechny její pohyby vyprávějí pokojný příběh, přesněji řečeno střed příběhu, v němž se věci dějí bez cíle, příběh s estetickým nábojem, v němž neexistuje začátek a konec, jen výrazné plynutí. Z jejích mazlivých gest tenkrát také vyčetl zprávu, kterou jako by se snažila dát najevo co nejjasněji a přímo. Ty lehké mateřské doteky, prst dotýkající se jeho dlaně, když mu podávala košík s chlebem, její ruka, která na zlomek sekundy spočinula na jeho lokti, když řekl něco vtipného

bouzel pocit bezvýznamnosti, jako by ti řekl, že mu nestojíš v cestě, na cestě, po níž kráčí on, a proto tě nebere moc na vědomí. Sice nechápal proč, ale po tomhle zjištění se uvolnil. Přesto si ale nemohl odpustit otázku, jak by dopadli ti, kteří by se mu zkusili protivit, nebo by mu stáli v cestě.

Ve skutečnosti ho Pavlův pohled vůbec nemíjel. Zdálo se mu tenkrát, právě v té chvíli, kdy otevíral dveře, že Toma je bezvýznamná osobnost, pouhá loutka, ještě příliš mladá na to, aby cokoliv pochopila, a příliš málo obdařená, aby mohla udržet na uzdě takovou ženu, jako byla jeho dcera. Ptal se, jak se u něj mohla Coca zastavit, co přesně ji drželo jako očarovanou po boku takového mladíčka, sice hezkého, to je pravda, nebo přinejmenším zajímavého,

Balthus: Hezké dny, 1944–46

a všichni se smáli, pohlázení po vlasech, které sotva cítil, to vše vypadalo jako rituál, který nemá žádný jiný důvod než předjetí něčemu, co se mohlo každou chvíli stát. Nepochopil tehdy, o co přesně jde. Měl jen dojem, že se Marie snaží vynutit nějaké rozhodnutí a vyčerpat všechny možnosti situace, kterou by nemohla kontrolovat.

Když se Pavel zvedl, nalil dvě sklenky whisky a pozval ho do pracovny, Toma si s dětinským výrazem říkal, že byl právě přijat. Neočekával od toho mohutného a přesto zvláštním způsobem přitažlivého muže nic, co by se podobalo Mariiným výlevům citu. V okamžiku, kdy Pavel Vladimír otevřel dveře, pevně mu sevřel ruku a pohlédl mu přímo do očí, vycítil Toma, že muž před ním nemá nic společného s měkkostí a nevinností, kterou si někdo spojuje s tlustými lidmi. Jeho masivní tělo působilo nanejvýš jako nehoda, jako převlek, který Pavel co nevidět odhodí a ukáže se ve vši nádheře svalnatý a mrštňný, stojící na počátku života. Zůstal tenkrát v jeho pracovně se skleničkou v ruce a Pavel ho pozoroval se stejným napětím, které cítil už ve dveřích v okamžiku, kdy mu sevřel ruku v obvyklém pozdravu. Bylo něco drsného a předem daného v tom pohledu, který se na tebe upíral, ale zároveň procházel skrz tebe, nepronikal do hloubky, do vnitřností, jen tě ignoroval, aniž by v tobě pro-

ale ještě nezralého. Znal svou dceru dobře a hádal, že tentokrát už není svědkem dalšího způsobu, jak ho podráždit, tím, že mu bude vodit do domu ty nejneočekávanější osoby. Bylo to něco víc. Nová situace, kterou mu Coca uchystala a které musel od té doby čelit. Toma velmi dobře předstíral distingovanou, klidnou zdrženlivost, příliš nenucenou na to, aby byla skutečná. Pavel ho začal nenávidět. Něco z Tomy mu nenávratně unikalo. V této hře cítil moc dobře Cočinu ruku a očekával provokaci. Pokračoval v rozhovoru s Tomou, aniž by narazil na cokoliv podezřelého, avšak začal ho pozorně zkoumat a snažil se ze svých gest, ne-li rovnou ze slov odstranit to, co by prozrazovalo jeho skutečnou povahu muže, který se tak nenuceně pohybuje blízko své dcery. Co přesně mu to Coca uchystala? Pokud to chtěl pochopit, musel vyjít od ní, od té krásné ženy, jejíž život se přes něj tak silně valil a jejíž pohyby ho vzrušovaly den ode dne víc a víc. Pak se mu v mysli vynořil obraz. Coca sedící na zadním sedadle v autě s pohledem upřeným z okna. Její oči jsou přimhouřené před venkovním světlem a lehce pootevřené rty vydechují na okénko auta malé oválky páry. Jak je možné, že taková žena, která se kolem něj pohybuje tak dráždivě – kvůli jiným mužům, vždycky kvůli jiným mužům – je mu zapovězená? Jaké zákony přírody

nebo společnosti ustanovily tenhle pitomý zákaz? Ne. Zákazy, zamyslel se, tu nemají co pohledávat. Jen vzájemný souhlas. Toho večera z ní šlel, jak tak svůdně proploouvala kolem Tomy. Na chvíli se odvážil myslet, že to dělá jen pro něj, právě pro něj. Pak v muži před sebou znovu spatřil loutku a zdálo se mu, že na jeho těle ukrytém pod oblečením vidí Cočiny čerstvé stopy, tak čerstvé, že kdyby k jeho kůži přitiskl nos, ucítil by její parfém.

Z rumunského originálu Reality Game Show přeložila Jiřina Vyorálková. Kniha vyjde v nakladatelství Kniha Zlín.

galerie

Nově osvědčenými prostředky

Francouzský malíř Balthus (1908–2001), vlastním jménem Balthazar Michel Klossowski de Rola, pochází z polského aristokratického rodu Rola, usídleného po celé generace na území Pruska. Balthus měl dobré umělecké zázemí: syn historika umění Ericha Klossowského a Elisabethy Dorothei Spiro, zvané Baladine, a bratr staršího Pierra, známého filosofa, estetiky, spisovatele, který je v poslední době objevován uměnovědou také jako výrazný kreslíř a grafik sadovského ražení. Do pařížské umělecké společnosti uvedl Balthuse básník Rainer Maria Rilke. Zde si ho oblíbili spisovatelé André Gide a Paul Éluard, velký respekt měl také u André Bretona. Velké přátelství navázal s umělci Georgem Braquem a Albertem Giacomettim. Na Balthusův umělecký vývoj mělo velký vliv florentské renesanční malířství, především dílo Piera della Francesca, které poznával bezprostředně po polovině dvacátých let při svém pobytu ve Florencii. V letech 1930–33 pobýval v Maroku a poté se opět vrátil do francouzské metropole. Okupovanou Paříž opouští roku 1940 a odjíždí nejprve do Savojska, roku 1942 do neutrálního Švýcarska (Bern, Ženeva). Po válce, v roce 1946, se vrací do Francie. V roce 1964 se stěhuje do Říma a od roku 1977 přestává malovat, přesídluje do švýcarského městečka Rossimière, kde žil až do své smrti (2001). Balthusova ambivalentní figurativní malba pracuje především s podprahovým vnímáním diváka. Osvědčenými malířskými prostředky, v potměšilosti klasických forem, umělec režiruje především divákovy pracující emoce, které jsou projektovány do obrazového celku. Interpretace konkrétních obrazů prostřednictvím spletitého jazyka symbolů se stává bludným kruhem, mlhou, ve které lze brzy a důkladně sejít z cesty a zbloudit do vlastních dotírajících tužeb a vizí. I proto bývají Balthusovy obrazy přes všechnu formální klasičnost spojovány se sexuální exaltací až perversí.

Petr Vaňous

Emilie Puldová
Psáno srdcem
Emilie Puldová 2008, 140 s.

„I v Mělníku u rybníka hlásí lidé zvesela,/ jak je ta Jitka neustále veselá,/ přec každý ji zde zná,/ autem sem jako vzorná laborantka jezdívá.“ Na takové poetické skládání čtenář nenarazí každý den! Emilie Puldová měla pohnutý život – vyrůstala v dětském domově, dospívání prožila v Praze za 2. sv. války, a co dělala potom, raději ani nechci znát; ne že bysem nebyl zvědav, naopak: naivismem upřímným i rafinovaným vydává svědectví o době i o sobě poetickým způsobem: „Musíš ještě hodně pít,/ své zdravíčko upevnit;/ pívečko s bílou čepičkou nezradit!“ Autorka nabádá k dodržování pitného režimu a nepřímo varuje před silnými alkoholickými nápoji, jejichž nadužívání je zhoubné. V básnických skladbách Emilie Puldová klade důraz na sounáležitost lidského společenství a mezilidské vztahy, a rozhodně se vyjadřuje protiválečně: „Zastavte ihned veškeré přípravy na zbrojení –/ vždyť již to k vydržení není!/ Cožpak jsme na světě jen proto,/ abychom se stále jen bili?“ Inu, my jsme naši, vy jste vaši – E. Puldová důrazem na věci filosoficky dobré a přímým pojmenováním zla dosahuje v jednoduchosti vyjádření mocného uměleckého účinu; najisto lze prohlásit, že jde o soustavný umělecký záměr, nikoli „kouzlo nechtěného karetního kouzla“, jak by se hnidopichům zdálo! Krásná sbírka je vybavena i fotografickým doprovodem.

Vít Kremlička

Jan Šebelka
Koktejlový úrok Otýlie B.
Akropolis 2007, 254 s.

Padesátiletá Otylka je dobře situovaná, inteligentní, rozvedená žena, která si stále umí užívat života. Její přátelé si sice klepu na čelo, když přijde řeč na jejího o patnáct let mladšího milence, ale co na tom. Paní místostarostka je dost světaznalá na to, aby o sobě rozhodovala sama. Jenže jednoho dne vstoupí do jejího života rakovina a zakousnou se do něj i novináři. Umírající žena nemá sílu a chuť se bránit. Začíná si uvědomovat, že ne všechno v jejím životě bylo tak dobré, jak si myslela. „Stále si stěžujeme, že nemáme čas, ale žijeme tak, jako bychom ho měli nazbyt,“ vzpomíná si Otylka na Konfuciův citát. Příběh emancipované ženy nabízí mnoho otázek k zamyšlení. Autor se tu zabývá morálkou moderní společnosti, korupcí i mezilidskými vztahy. Ve vzpomínkách své hrdinky se vrací ke komunistické diktatuře a pokouší se s ní vyrovnat z pozice člověka, který jí byl vychován. Otylka přemýšlí o své generaci jako o slepé vývojové větvi. Socialismus byl omyl. Ale bylo tenkrát všechno tak špatné? Změnilo se vůbec něco? Změnilo se někdy něco? Jak chutná moc? Jména jako Staré Město, Firma, Strana dávají příběhu všeobecný rozměr. To, co se děje ve Starém Městě, se může dít kdekoliv, Firma se snaží ovlivňovat Stranu všude stejně, protože lidé jsou všude stejní. Jak se to má se zkorumpovanou Otylkou Baldovou ve vašem Městě? Cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly...

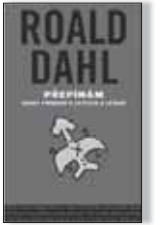
Dominika Pospíšilová

Helena Němcová
Andula a ty druhé
Eroika 2007, 220 s.

Jak je patrné z názvu, hlavními hrdinkami románu jsou ženy. Čtyři spolupracovnice z maloměstské knihovny nespojuje pouze společné pracovní prostředí. Všechny knihovnice prožívají ve stejném časovém období životní krizi. Každá z žen stojí na vlastní křižovatce a musí se rozhodnout k radikálnímu kroku. Rozřešit problém té druhé je tak snadné – vlastní city neangažujeme, takže na situaci druhých pohlížíme střízlivě. Rozuzlit ale své osobní problémy už tak jednoduché není. Staropenenství, neplánované těhotenství, manžel násilník a nevěra manželovi jsou ústředními tématy, jež jsou v knize řešena. Hrdinky jsou na počátku představeny jako obyčejné ženy. Postupně autorka rozkrývá jejich rodinné podmínky a vztahy. Zavádí nás do cizích domácností, které však přestávají být anonymní, protože osudy hlavních postav jsou tak běžné a tím blízké čtenářům. Kromě ženských osudů autorka věrohodně zobrazuje atmosféru maloměsta, k čemuž využívá jazykových prostředků místní drbny.

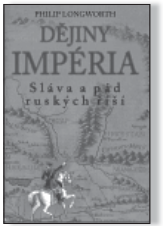
Andrea Fiřtíková

Roald Dahl
Přepínám – deset povídek o letcích a létání
Přeložil Josef Línek
Volvox Globator 2007, 172 s.

Roald Dahl je v českém prostředí autorem často překládaným, oceňovaným i čteným. Tento výběr obsahuje jeho ranou povídkovou tvorbu, silně ovlivněnou vlastními zážitky z doby druhé světové války, v níž Dahl sloužil jako pilot u Britského královského letectva. V deseti povídkách autenticky vykresluje příběhy letců, jejich strach, zoufalství a odhodlání od pouhých náznaků až k detailním pocitům úzkosti, představeným formou vnitřního monologu postavy při sestřelení či zranění. Shodné téma povídek, které mají vždy nápaditě rozličnou formu ztvárnění, variuje každodennost pilotů, kteří musí žít se strachem ze smrti vlastní a ze ztráty svých kamarádů. Dahl, jak je ostatně typické pro jeho pozdější tvorbu, však nevytvořil elegii za statečné válečné letce. I v tragických pasážích je stále přítomný jeho specifický smysl pro humor a jemnou ironii, která vzhledem k tematice povídek působí osvěžujícím dojmem. Když si angličtí letci píší na letadlo vtipy s nadějí, že to rozptýlí jejich nepřitele, a až pozdě si uvědomí, že všechny nápisy jsou pouze anglicky, je to přesně ta chvíle, ve které se realita války objeví v celé své bizarnosti a nesmyslnosti. Mistrné vypravěčství a silné, nepateticky ztvárněné příběhy aktérů leteckých bitev, to je podivný a krásný svět Roalda Dahla.

Zuzana Malá

Philip Longworth
Dějiny impéria – sláva a pád ruských říší
Přeložil Lubomír Kotačka
Pavel Dobrovský – BETA, Jiří Ševčík 2008, 379 s.

Longworthova rozsáhlá syntéza dějin všech čtyř ruských říší – tedy kyjevské, moskevské, romanovské a sovětské – patří vedle prací Richarda Pipesa a Martina Malii k tomu nejlepšímu, co kdy bylo o tomto státním útvaru napsáno. „Rozbor fénixovské povahy ruského imperialismu“ je hlavní osou tohoto vrstevnatého historiografického díla. Pád do hluboké propasti a potom nečekané znovuzrození podle Longworta odlišuje proteovské podoby Ruska od všech říší, co kdy existovaly. Co se šíře týče, je Longworthova syntéza monumentální. Avšak: v kapitole Pitevní protokol zesnulé říše najdeme například kratičký exkurs do dějin československého disentu, kde se přímo instruktivně projevuji meze Longworthovy jinak oslnivé dějinné syntézy. Přílišné zjednodušení není dáno nutně krátkým textovým úsekem v tak rozsáhlé „fresce“, ale nedostatečnou znalostí pramenů a literatury k příslušnému tématu. Jinými slovy, existují některá období a oblasti, jež má Longworth zmapovány lépe a jiné hůře. Ve sporu Pipesova náhledu, že Sovětský svaz byl jen pokračováním ruského samoděržaví jinými prostředky, a Maliova přesvědčení, že sovětský kolos byl zcela odlišným státním útvarem od romanovského Ruska, Longworth kupodivu nezaujímá žádné stanovisko. A to je další mez jeho syntézy. Připustíme, že Pipesovy a Maliovy studie o ruských a sovětských dějinách jsou přinejmenším daleko interpretativnější.

Michal Janata

Geomancie a integrální kultura – o novém vztahu k naší domovské planetě
Editor Jiří Zemánek
Přeložil Radomil Hradil
DharmaGaia 2008, 415 s.

Geomancie ve východoasijském pojetí je prastará tajná nauka, usnadňující lidem obydlovat prostor tak, aby využili přírody, její rozmanitosti a zdrojů ve svůj prospěch. Jde o učení komplexní, v důsledcích i výrazně praktické. V žádném případě však nevzniklo proto, aby chránilo zemi před člověkem, právě naopak. Geomancie se neoháněla složitým pojmoslovím, používala už existující a srozumitelné termíny, nezříkala se „pomocných“ věd, a přestože byli geomanté rozmanití, téměř výhradně se orientovali účelově. V této knize je vztah autorů k podstatě nauky obrácený: nejde jim o prospěch člověka, ale o planetu a její zachování. Ve čtyřech celcích se lidé všemožných profesí snaží přispět k vymezení a naplnění obsahu pojmu geomancie. Kdo si slibuje od knihy byt jen základní proniknutí do této disciplíny, u nás vnímané poněkud mysticky, nedočká se. Dozví se ovšem o UFO, virgulích, energetických siločarách, snových a dalších zážitcích ze seminářů; najde množství fotografií – ať lidí či objektů, které k poznání podstaty nauky přispějí jen málo. Zato dohlédá kontakty na hnutí organizující blíže nespecifikované duchovné semináře, jež opět nelze ani rámcově zařadit (nejblíže mají k zájmovým alternativně duchovním či ekologickým sdružením). Geomancie, jež v Evropě postrádá souvislou tradici, tak podle všeho zůstává tajemstvím i pro ty, kteří se ji snaží poněkud svérázně uchopit a naplnit.

Miriam Löwensteinová

Tony Myers
Slavoj Žižek
Přeložil Otakar Vochoč
SOK 2008, 140 s.

Autor ukazuje, jakým typem filosofa Slavoj Žižek je: že píše zábavně a narušuje tak běžný akademický styl. Žižek si podržuje základní filosofický údiv; s ním se dívá na německou klasickou filosofii, kterou podnětně reaktualizuje. Jeho kritické myšlení se však vyživilo zejména na francouzském psychoanalytíkovi Lacanovi, jehož pojmosloví užívá k interpretaci nejen filosofů, nýbrž i jednotlivých událostí a jevů našeho světa. Z Myersovy knihy je vidět, že Žižek je konkrétním myslitelem, kterému je cizí jakákoli abstrakce, pokud se vznáší jen v čistém nadoblačnu metafyziky a prázdného subjektu. Svůj diskurs je s to naplnit odkazy na populární kulturu, avšak i na lyrickou obraznost; to vše vyplní vážnou interpretací skutečnosti. Myers ukazuje slovinského myslitele také jako oddaného Marxovu myšlení a Hegelově dialektice, což jen dokládá, že Žižek je také mužem usilujícím o změnu stávající společnosti, která je tak úspěšně včleněna do kapitalistické ideologie. Ideologie je v tomto diskursu viděna jako hranice myšlení, která přináší slepotu pro pravdivé vidění reality, pro porozumění jednání aktérů. Žižek opět přispěchal s lacanovskými pojmy, jako je symbolično, imaginárno a reálno, aby se pokusil osvětlit komplikovanost naší doby. Myersovo přiblížení Žižka je tedy podnětný čin, který obohatí naše chápání kritické teorie.

Jiří Olšovský

Jiří Juřík
Prahou podél potoků (a dvou řek)
Argo 2008, 226 s.

Průvodcovská literatura se stále musí vyrovnávat s tím, že oproti předcházejícím publikacím toho moc nového nabídnout nemůže. A tak se objevují průvodce, které se snaží být něčím jiné, k nimž patří i tento. Pokud ale čekáte, že se o obsažených potocích něco dozvíte, popřípadě že si s knihou užijete nějaké dobrodružství, budete zklamáni. Potoky samotné totiž autora příliš nezajímají. Nedozvíme se nic o jejich historické úloze, prehistorii, pramenech ani o tom, jak se měnily spolu s městem. Autor vás pošle autobusem do výchozího bodu a odtud naviguje kolem historických budov (neopomene zdůraznit, kdy byly založeny či poprvé zmíněny), přírodních úkazů a podobných, většinou známých bodů. Moc práce mu ostatně asi sepsání knihy nedalo: vydal se k nějakému potoku, prošel se po proudu, zapsal si, co po cestě stojí pamětihodného, k tomu si vyhledal údaj v jiném průvodci a bylo hotovo. Doprovodný text je na to, aby vás vytáhl na výlet, příliš suchopárný, fotografie titěrné a nijak zajímavé, mapy okopírované z atlasu Prahy, přičemž popsaná trasa vytečkováná podobně jako trasa metra. Ocenit lze snad jen kapesní formát a slušnou brožovanou vazbu. Pokud hledáte tipy na výlety v okrajových částech Prahy, může vás publikace inspirovat, pokud vás ale zajímá, jak vypadá řečiště Botiče svedené pod zem, nechá vás průvodce na holičkách.

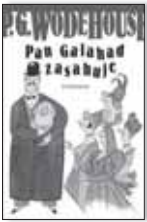
Jiří G. Růžička

Cinepur 58

Hlavním tématem čísla je filmové herectví viděné z nejrůznějších úhlů. Můžete se v něm dočíst o tom, jak se vyvíjelo pod vlivem herectví divadelního, jaké aspekty herectví se rozlišují v psaní o filmu, či o případech, kdy herectví začne reflektovat samo sebe. Pozoruhodný je také text o animované hvězdě 30. až 50. let minulého století, Betty Boop, jež svérázně odrážela genderové a sociální charakteristiky své doby. Příznivci rakouské spisovatelky Elfriede Jelinekové přijdou v Cinepuru poetický rozbor herectví Petera Lorreho. Z nových filmů v distribuci redakce zdůrazňuje hned dvěma texty i fotografií na obálce poslední snímek bratrů Wachowských Speed Racer, který je zde považován za „velký skok pro kinematografii“ a za formálně téměř přelomové dílo, v němž probíhá „vertikalizace stylu, narace i prostoru“. V echu nad domácími festivaly přináší Cinepur rozhovor s režisérkou a herečkou Isild le Besco, jejíž filmy měli letos možnost zhlédnout diváci Febiofestu, a profil Nicolase Roega, jehož snímky byly promítnuty na letošním MFF v Karlových Varech. Netradiční je pro toto periodikum článek o filmovém jazyce v dílech fyzických divadel Ultima Vez či DV8, tradiční naopak pestré hodnocení zahraničních i českých festivalů. Je škoda, že časopisu tohoto formátu stále chybí jakákoliv reflexe filmů na DVD či na internetu, zkrátka jinde než v klasické distribuční síti, v níž toho u nás neuvízne co do zajímavosti právě mnoho.

Kamila Boháčková

P. G. Wodehouse
Pan Galahad zasahuje
Přeložil Ivan Vávra
Vyšehrad 2008, 176 s.

Když Wodehouse, tak Adolf Born. Když typické anglické prostředí, pak zámek Blandings přibližně z 15. století v hrabství Shropshire. Tentokrát však nejde jen o lásku ke křehkým ženám, ale také k chovné prasnici zvané Carevna, a tím, kdo má rozum v hrsti, není sluha, nýbrž jeden z členů starého šlechtického rodu, zvaný Gally. I když i to lze tvrdit pouze s jistými výhradami. Jinak je ale všechno v nejlepším pořádku. Ačkoli je příběh započat v jisté věznici kdesi v Americe – nehorázné zemi, kde vajčka naměkko rozpatlávají do sklenic –, na rozdíl od autora (Wodehouse se narodil v Anglii, ale roku 1955 se stal občanem Spojených států) se vbrzku vrací zpět na evropský kontinent. Čtenář se tedy opět dočká příběhu ze staré dobré Anglie a bonmotů typicky wodehouseovských – „Sam smutně pozoroval mouchu, jež seděla na sifonové lahvi a mnula si zadní končetiny, jak mouchy činívají...“ anebo: „Puffy Bengier bezvýchodně propadl jakési ženštině, která ho svedla k předčítání básně Ty bílé ručky, které jsem miloval kdys v Šalimar.“ Dynamický oblouk stěžejních postav i četných figurek se klene od dobrého Galahada s laskavým srdcem přes početnou rodinu až k jeho sestře, přísné lady Hermioně, která je schopna udeřit svého bratra tupým předmětem jedině tehdy, když žádný tupý předmět nemá po ruce, a pro zajištění své krásné, leč poněkud hloupé dcery je odhodlaná prakticky ke všemu.

Magdalena Wagnerová

Ahmet Zappa
Příšerné paměti Odvážňákových
Přeložila Ina Leckie
Jota 2007, 224 s.

I když se příběh o téměř zničené a znovunabyté rodině Odvážňákových jeví na první pohled jako poněkud zvrácené líčení všech možných podob hnusu – hleny, soply a chrchlý počínaje a slinty či slizy konče –, jakmile se člověk do příběhu začte, zjistí, že jde vlastně o klasické vyprávění pohádkově-dobrodružného charakteru, vybudované na osvědčeném modelu ohrožení – strach – boj o záchranu – ztráta naděje – zárak – vítězství. A právě tato kostra poskytuje pevnou půdu pro líčení všeho, co může být spojené s tzv. příšerami, které zde zastupují zlo – za předpokladu, že přistoupíme na hru, ve které lidé představují dobro. Z děsivého světa temna průběžně vystupují děsuplná, hrozná, zlá, krutá, zákeřná anebo jen odpudivá monstra sídlící na Strachpuchštejně a toužící po Sepsadovém diamantu, s jehož nadpřirozenou mocí by mohla zničit lidstvo a ovládnout svět. Dobro zastupuje rodina příšerobijce Maxmiliána Odvážňáka, zejména pak dvě děti, Maxwell a jeho sestra Minerva, kteří se vydávají na nejistou cestu za záchranou svého otce. Ale zdaleka na to nejsou sami, na cestu se s nimi vydává záhadný kojot a Příšerpedie, kouzelná živá kniha, obsahující všechna tajemství o příšerách. Nečekaná pointa mile překvapí a odrazí tak příběh k hluboce lidským vodám, kde se všechn ten přestálý smrad, hnis a hnus promění v docela vtipný a neotřelý vyjadřovací prostředek.

Magdalena Wagnerová

China Now
Editoři Karlheinz Essl a Feng Boyi
Sammlung Essl Privatstiftung 2007, 328 s.

Tento katalog vyšel k výstavě konané minulý rok v Klosterneuburgu u Vídně. Umělecká sbírka majitele Baumaxu pana Karlheinze Essla je umístěna v moderní budově, která v žádném případě nepřipomíná nezajímavé supermarkety se stavebním a jiným zbožím určeným pro řadové domácnosti. Publikace je dvojjazyčná, vyšla v německé a anglické verzi, obsahuje množství barevných reprodukcí, kvalitní průvodní text a stojí pouhých 35 eur. Vystavovatelé se zaměřili na prezentaci uměleckých tendencí současného čínského umění od roku 1990. Část vystavených objektů zakoupil sběratel osobně v Číně, další byly na výstavu zapůjčeny a o zbytek se postaral zkušený čínský kurátor Feng Boyi. Těžko může našinec posoudit, do jaké míry je výběr reprezentativní a objektivní. Výstava a posléze i katalog mne osobně naplnily opatrným optimismem. Konečně k nám z Číny přichází něco jiného než textil, tenisky či umělohmotné hračky. Po podezřele levně vyprodukovaném zboží se k nám dostává něco svébytného a originálního. Moderní umění, které má na co navazovat. Čína není demokratická země. Mnohá témata – jako například sex, Mao, Tibet a politika – jsou tabuizovaná. Umělci se uchylují k metaforám, vyjadřují se dvojznačně nebo takzvaně mezi řádky. Precizní řemeslné zpracování je pro všechny zúčastněné samozřejmostí.

Martin Burian

odjinud

V Katolickém týdeníku č. 27/28 z počátku července t. r. rozhovořovali Jan Paulas a Martin T. Zikmund s **Tomášem Halíkem** o „druhém životě“ českého reformátora – Jana Husa. Ne právě původní téma **Karel Čapek** – zahradník oživil v Grand Biblio č. 7/8 Martin Kvítek.

Na **Zdeňka Urbánka**, který zemřel letos 13. 6. tři čtvrtě roku po svých devadesátinách jako poslední z ortenovské generace, vzpomínali v Hospodářských novinách Ivan Klíma (16. 6.), Jiří Černý a Josef Škvořec (17. 6.). – V červencovém Roš chodeš Tomáš Pěkný v nekrologu charakterizoval Z. Urbánka jako muže, „kterého z jeho anglosaské noblesy a skromnosti nedovedla vykolejit žádná, jakkoli zlá doba. Stál vždy jakoby opodál a přitom vše, co dělal, bylo podstatné.“

V Instinktu č. 27/2008 se Jaroslav Rudiš rozloučil s **Lenkou Reinerovou** (16. 5. 1916 – 27. 6. 2008).

Svůj postoj k roku 1968, „konci jedné ne zcela velkolepé iluze“, zformuloval v letním dvojčísle 6/7 Revue Politika **Ota Filip**.

Jednotlivé „polohy valašského zpěváka“ popsala posluchačka kazety *Radosti radosti*, kterou nazpíval a zřejmě i rozesílal **Ludvík Vaculík**, takto: „Chlapecky plachá, otcovsky rozumná, chlapácky otevřená s sebejistá, ale také lidsky zraněná, bezbranná a před faktem vlastního zániku pokorná.“ [Karla Krátká v dopisu Literárním novinám č. 31/2008 Jak jsem se potkala s písničkou (Ludvíku Vaculíkovi k narozeninám).]

Literárně kritickou minulost politického publicisty **Bohumila Doležala** připomíná výbor z jeho článků z let 1964–70 *Netrpěná literatura* (Torst 2007). Aktuální je rozhovor, který s Doležalem pořídil pro Respekt č. 32/2008 Erik Tabery.

Svou představu letošního laureáta mezinárodní *Ceny Franze Kafky* sdělil v rozhovoru pro Lidové noviny 30. 7. 2008 germanista a kafkolog Josef Čermák: **Hartmut Binder**, autor sedmisetstránkové monografie *Kafkas Welt. Eine Lebenschronik in Bildern* (Rowohlt 2008).

„Lekcí komunismu pro začátečníky“ nazvala Tereza Rejšková v Reflexu č. 30/2008 novelu v Barceloně žijící prozaičky a překladatelky české literatury **Moniky Zgustové** *Zimní zahrada* (Odeon 2008).

Novelu *Truchlivý Bůh* (2000), již autor **Jiří Kratochvil** vzdal hold Milanu Kunderovi a J. L. Borgesovi, představila v Týdeníku Rozhlas č. 32/2008 dramaturgyně Jana Pithartová u příležitosti dramatizované četby Kratochvilovy novely.

Čtenářské tipy **Vladimíra Karfíka** v letním dvojčísle Xantypy: Emila Hakla *Let čarodějnice* (Argo 2008), Petry Hůlové *Stanice tajga* (Torst 2008), Jiřího Dědečka *Snídaně se psem* (tamtéž 2008).

František Knopp

soutěž

Mark Slouka
Viditelný svět

Napište nám, jak se jmenovala první kniha Marka Slouky a do kterých tří jazyků byla z angličtiny přeložena. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá autorovu knihu Viditelný svět. Uzávěrka soutěže je 21. 8. 2008. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

–mam–

Přímé přenosy operních představení z Metropolitní opery v New Yorku
Sezóna 2008/2009

The Metropolitan Opera **HD** LIVE

Sobota 11. říjen 2008
Richard Strauss | SALOME

Sobota 8. listopad 2008
John Adams | DOCTOR ATOMIC

Sobota 22. listopad 2008
Hector Berlioz | LA DAMNATION DE FAUST

Sobota 20. prosinec 2008
Jules Massenet | THAÏS

Sobota 10. leden 2009
Giacomo Puccini | LA RONDINE

Sobota 24. leden 2009
C. W. Gluck | ORFEO ED EURIDICE

Sobota 7. únor 2009
Gaetano Donizetti | LUCIA DI LAMMERMOOR

Sobota 7. březen 2009
Giacomo Puccini | MADAMA BUTTERFLY

Sobota 21. březen 2009
Vincenzo Bellini | LA SONNAMBULA

Sobota 9. květen 2009 v 18:30 hodin
Gioacchino Rossini | LA CENERENTOLA

Předprodej zahájen!

Kino Aero, Biskupcova 31, Praha 3 | www.metinhd.cz

Otevíráme se na webu! Archivy rozevřely brány.

Všechny články, které vyšly v A2 více než před rokem, jsou k dispozici v plném znění zdarma na www.tydenikA2.cz – rubrika archiv.

Každý týden přibývá jedno číslo z loňského ročníku.

Pokud si pořídíte elektronické předplatné, dostanete automaticky vstup i do archivu letošního a zbývajících poloviny loňského – i ve variantě PDF ke stažení.

již od 195 Kč (čtvrtletní)

Hledáme nová prodejní místa!

Víte o dobrém knihkupectví, klubu nebo kavárně, kde chybí A2 kulturní týdeník?

Pomozte nám rozšiřovat naši síť!

Hledáme regionální spolupracovníky a dobrovolníky v distribuci.

distribuce@tydenikA2.cz
222 510 227

inzerce

Než ďábel zjistí, že seš mrtvej
Before the Devil Knows You're Dead
Režie Sydney Lumet, 2007, 123 min.
Bontonfilm 2008

Režisér, scenárista a producent Sydney Lumet (Dvanáct rozhněvaných mužů, Pahorek nebo Serpico) patří ve svých čtyřiaosmdesáti letech mezi žijící klasiky světové kinematografie. Kvality Lumetova posledního filmu jsou často skloňovány právě v souvislosti s jeho pokročilým věkem. Na jedné straně jde vskutku o výkon hodný obdivu, na straně druhé ale není třeba tento fakt zmiňovat nebo jím dokonce zaštiťovat kritické hodnocení. Uvedený thriller totiž funguje jako plnohodnotné a působivé dílo. Hlavní hrdinové – bratři Andy (P. S. Hoffman) a Harry (E. Hawk) se rozhodnou vyloupit klenotnictví svých rodičů. Při neúspěšné akci je ovšem zastřelena jejich matka. Následuje série nešťastných i chladně promyšlených událostí, jež mají pro oba muže i jejich blízké fatální následky. Na povrch přitom vyplouvají skryté křivdy a temné stránky lidské povahy. Příběh filmu je vystavěn střídavě a promyšleně. Způsob, jímž Lumet pracuje s napětím, připomíná díla Alfreda Hitchcocka. Scénář filmu je debutem divadelního autora Kellyho Mastersona. Rafinovaně jsou tu propojeny odlišné časové roviny, čímž je vyvolána atmosféra stupňovaného ohrožení. Postavy zbavené nevinnosti osaměle čelí důsledkům svých hříchů a nemají možnost zvrátit vývoj probíhajících událostí.

Tomáš Zabilanský

Zmeškaný hovor
One Missed Call
Režie Eric Valette, 2008, 96 min.
MagicBox 2008

Remake nevydařeného hororu výjimečného japonského režiséra Takashiho Miikeho je další smutnou ukázkou vyčerpanosti duchařských filmů inspirovaných japonským Ringem (1998). Jeden z nových talentů současného francouzského hororu Eric Valette (Znamení ve zdi) snímek natočil v japonsko-americké koprodukci s hollywoodskými herci a zařadil se s ním do skupiny filmařů, kteří pro americký trh vyrábějí nezáživné kopie asijských snímků. Děj filmu využívá motiv zlověstné věštby (hrdinové jsou telefonicky informováni o vlastní brzké smrti) převzatý z tragédie, když pointa poukazuje na to, že smysl prorocství jsme schopni uhodnout až v okamžiku, kdy je pozdě. Zatímco japonský originál rozměňuje svou zápletku v rozvláčné nudě, remake se naopak utápí v prvoplánové spektakulárnosti. Děj snímku je zhuštěn do necelé půl druhé hodiny, takže překotný sled událostí nedává příliš prostoru pro budování atmosféry strachu. Nezvládnutou gradaci děje se dílo pokouší zakamuflovat efektním stylem, sázejícím na vyvolání okamžité reakce údivu či úleku a množstvím počítačových triků, které však příběh zbavují veškerého tajemství a jen umocňují dojem marnosti celého podniku. Už v první třetině snímku bizarně vypadající, počítačově vygenerovaný přízrak či krvavé úmrtí přichází snad v každé scéně, díky čemuž snímek sklouzává do nechtěné sebedeparodie. Krátce řečeno, zmeškaný horor.

Antonín Tesař

ZVA 12-28 Band
Za fúzy ma potahaj
Indies Scope Records 2007

ZVA 12-28 patří k nejlepším představitelům blues na území bývalé federace. Ctí nejen formu, ale i – což je důležitější – podstatu stylu. Jsou zemití a zpívají o mizérii života, o trablech, které nás potkávají. Žádný ze čtyř členů kapely sice není černý a neotročil na bavlníkových plantážích kdesi dole na Jihu, ale bluesový feeling jim nechybí. Inspiraci – nikoli hudební, ale ve způsobu existence – našli v životě vesnických Romů, což je patrné na fotografiích v bookletu. Jen je potřeba přeskočit snímek usmívajících se členů kapely v pestrobarevných košilích. Noro Červenák je sice gadžo, ale „Pedál je Rom“, jak zpívá ve stejnojmenné písni z polosvětá. Jeho blues je zažité, takže se nemusí uchýlovat k vtípkům, jak to dělají mnozí bluesmani a představitelé tradičního jazzu včetně Petera Lipy. Člověk mu snadno uvěří, že „dneska mu zas vůbec nic nevyšlo“ a že „zítra mu taky nic nevýjde“. A jeho výzva „tak pripincni mi do klobúka“, kdy žádá, aby mu přispěli na žaludek a on se odmění pár tóny, přičemž zdůrazňuje, jak se „bude snažit“, zní jak od opravdového pouličního muzikanta. K autenticitě přispívá nejen osobitý mumlavý projev protagonistů, ale i výkon kapely, která se drží dřevního rozvrzaného pojetí, jež ladí s náladou písní i zpěvu. Písně neslouží k exhibici instrumentálních schopností členů kapely, jde o Červenákovu výpověď, které lze věřit.

Alex Švamberg

RZA aka Bobby Digital
Digi Snacks
Koch 2008

Půl roku po vydání nové desky hiphopových veteránů Wu-Tang Clan s názvem 8 Diagrams se objevilo další album jednoho z jejích kmenových členů, který si říká RZA. Potřetí pod jeho dalším pseudonymem – Bobby Digital. Ten RZA používá na odlehčených albech, plných vzrušených dívčích hlasů, vzývajících svého superhrdinu Bobbyho. První „digitální“ album Bobby Digital in Stereo (1998) bylo právě díky odlehčení (obsahovému i zvukovému) a parodické nadsázce na hiphopové scéně příjemným zpestřením, od druhého Digital Bullet (2001) se možná čekalo až příliš a to třetí, které přišlo po sedmi letech, se pohybuje mezi vtipným Bobbym a vážným RZOU. Až na pár slabších míst nabízí výrazné melodie, zvukovou pestrost a také několik vyložených hitů. Tím je rozhodně první singl You Can't Stop Me Now, k němuž vznikl i batmanovsky stylizovaný videoklip (pitchfork.tv), se samplý odkazujícími k filmům a hudbě 70. let. Výtečná je skladba Good Night, v níž hostuje Bianca ze skupiny CocoRosie. Nejvýraznějším ženským hlasem na desce však vládne Thea van Seijen (především ve skladbách Creep a Drama), připomínající jinou výraznou zpěvačku, Erykah Badu. Z mužských spolupracovníků vyniká David Banner, který produkoval výběrnou Straight Up the Block. Zatímco Gnarls Barkley s druhým albem The Odd Couple příznivce odlehčeného hiphopu spíše zklamali, jsou Digital Snacks jednou z nejlepších hiphopových desek roku.

Jiří G. Růžička

Ani stín podezření
Shadow of a Doubt
Režie Alfred Hitchcock, 1943, 108 min.
archive.org/details/shadowofadoubt1943hitchcock

Jeden z prvních filmů, které Hitchcock natočil v USA, je umístěn do typického amerického předměstí. Průměrnost místa a na první pohled harmonické uspořádání zevnitř rozkládá, demytizuje rodinné štěstí a na paškál si bere i odevzdaně naivní víru v dobré úmysly vlády. Newtonovým se přihodí radostná událost, navštíví je oblíbený strýček Charlie. Zejména pak neteř (taktéž Charlie) jeho příchod vítá a věří, že strýček rozbije zakonzervovanou všednodennost. Divák nemusí být rozený detektiv, aby prokoukl skryté tajemství (strýček není zas tak hodný, jak se zdá) již v samotných počátcích, nijak to ale není ke škodě. Hitchcock bravurně vykresluje povahové rysy jednotlivých členů rodiny (zvláště okouzující je malá Ann, neodkládající beletristickou klasiku ani při chůzi) a více než napínavý thriller vytváří psychologické puzzle. Sice se nedočkáme překvapivých zvratů a závěrečné pointy, skládačka je to ale přitažlivá. Jako v případě ostatních Hitchcockových snímků se o to vedle scénáře zasloužil výběr hereckých představitelů (zde Teresa Wrightová a Joseph Cotten), cit pro práci se šedí a černou a v neposlední řadě nenápadný suchý humor.

Lukáš Gregor

Prurient
Arrowhead
Mego Editions 2008

Nové album brooklynského hlukaře a zakladatele vydavatelství Hospital Productions Dominika Fernowa, který si říká Prurient, se zpočátku zdá být decentním noisovým dílkem. Dojem decentnosti ale rozhodně neplyne z lepší poslouchatelnosti, menší drásavosti či snížené výrazové extrémnosti. Jde zde spíše o menší zahlcení zvuku, jejichž spleť není tak hustá, jak bývá v tomto žánru obvyklé. Na první poslech z celého alba vystupuje ostrý pískot. Nejedná se však o čisté sinusoidy jako například v případě Toshimaru Nakamury, ale spíše o táhlou zpětnou vazbu, proměňující se jen v kvantitě, tónové výšce a v míře špinavosti. V první skladbě Sternum je tento konstantní pronikavý zvuk postupně protkáván primitivisticky hranými bicími, do jejichž občasných, náhodně znějících erupcí proniká značně utlumený, ale přesto zřetelně zuřivý řev. V následující skladbě Ribcage je pískot využit již v tradičnějším duchu, tzn. více složek se překrývá a tvoří klasičtější hlukový celek, v němž občas rozeznáme efektem zkreslený řev. Prurient svou sílu nejvíce demonstruje v poslední, pouze čtyřminutové skladbě Lungs, kterou tvoří kromě hutné hlukové plochy hluboce dunivý, hypnotický rytmus bicích. Příjemné lascivní potěšení pro otrlé.

Karel Kouba

České poznámky nad Helnweinem

Krvavé Rakousko a český sirup

Nejedna výstava v pražské Galerii Rudolfinum měla pro české umění takřka iniciační dopad. Nebo alespoň vytvořila domácí produkci ostrý protipól v tom, co u nás doslova postrádáme. Ve stejném duchu promlouvá i probíhající projekt rakouského umělce.

JOSEF CHUCHMA

Výstava malíře, fotografa a scénografa Gottfrieda Helnweina (1948) téměř samozřejmě vybízí ke kritickým poznámkám či bonmotům na adresu autorovy vlasti. Ale spíše než snadná zobecnění na účet Rakouska je tu na místě zamyslet se nad tím, jaké zrcadlo Helnweinova tvorba nastavuje českému výtvarnému umění a české společnosti.

Mickey a Donald: jedni z nás

Helnweinovy vesměs velkoformátové, hyperrealisticky nakreslené nebo nafotografované výjevy se zdánlivě vyznačují nejapnou dávkou „doslovnosti“ a přímočarosti. Vezměme si autorovo letošní plátno *Heydrich hloubá nad Golemovou dcerou*, k němuž jej inspirovala pracovna šéfa pražské Galerie Rudolfinum, v níž během druhé světové války úřadoval zastupující říšský protektor Protektorátu Čechy a Morava, jehož život ukončil atentát. Helnwein při přípravě pražské výstavy tuto místnost s podmanivě tísnivou atmosférou spatřil a zanedlouho do kolekce pro Rudolfinum přibyl olej a akryl na plátně (203 x 168,7 cm), na němž Heydrich spolu s protektorátním prezidentem Emilem Háchou – za asistence tří mužů v pozadí – s tichou zvědavostí (to zejména protektor!) hledí na ležící sošku-panenku-dítě. Morbidnost se tu prolíná s ironií, realismus s nadsázkou. V prvním kontaktu obraz působí skoro jako přezvětšovaná starší černobílá fotka. Pak ovšem nastává druhá fáze „práce oka“ a při ní prvosignální přímočarost Helnweinových děl rychle odezní a z plátna vystupují absurdnost, inscenovanost a zneklidňující sublimace. A chladný, hodně studený smích. Obzvláště patrné je to u obrazů s kačerem Donaldem, s nímž Helnwein nakládá jako s aktérem proporcionálně i významově zcela rovnocenným lidským figurám.

Pochůzka rudolfínskými sály neodbytně vnucuje otázku, proč se „něco takového“ zdá být nemožné v současném českém výtvarném umění, proč dojem z domácích produktů je tak jiný: buď jsou totiž zdejší díla zcela oproštěná od společenských témat, více či méně uspokojivě pobývají v ryze estetických aspektech tvorby, anebo naopak komentují společnost a politiku s publicistickou krátkodechostí a sdělností, která končí u Aše a Břeclavi. Samozřejmě se tady dopouštíme notných a nutných zobecnění, existují například generační rozdíly, i rozdíly mezi malbou, videem či instalacemi apod. Nicméně i při vědomí různosti a pestrosti soudobé české scény jeden aspekt při pohledu na Helnweinova díla nenacházíme: totiž sebevědomou, drzou a polemickou monstrozitu, tak typickou právě pro tohoto Rakušana. Je to monstrozita z toho rodu, s níž se můžeme konfrontovat v prózách a hrách Thomase Bernharda, v hrách Wernera Schwaba nebo ve filmech Ulricha

Seidla. Monstrozita, jejíž absence je nápadná zejména u českých výtvarných vrstevníků Gottfrieda Helnweina. Kupříkladu o rok mladší Michael Rittstein, ač groteskní a expresivní, nikdy v obrazech nevykročil za zdi kvartýrů či za ploty zahrad, v nichž se odehrávají jeho soukromá a obecně lidská dramata. Jinou věcí je, že Rittsteinova díla, jako mnoha jiných tvůrců, byla během normalizace vnímána i přímočaře politicky, v jeho případě coby animální polemika s televizně uhlazenými obrázky ze života socialistických občanů.

To je jedna stránka věci – diskuse a politicko-kulturní skandály v tamější společnosti; vzpomeňme třeba na poprask kolem uvedení Bernhardovy hry Náměstí hrdinů ve vídeňském Burgtheateru roce 1988. Mýtus a demytizace, ticho a křik, to jsou kontrapozice, s nimiž se Rakousko muselo konfrontovat. Nadto je tu ještě vliv jazykově-kulturní: Rakousko je přirozenou součástí německé jazykové oblasti a částečně i organickou součástí historických procesů v ní. Helnwein svými díly přispěl k polemice s malostí a zbabělostí, ale zároveň náleží k německy

komunistického monstrprocesu, Gustáva Husáka v zimní krajině s nezapálenou cigaretou v levé a s uloveným králíkem v pravé ruce, Heydricha běžícího tou „ostrou zatáčkou“, která jej stála život; vloni vytvořil sérii kreseb Emila Háchy a na obraze z roku 2004 *Milenc v Praze* se nacista Goebbels nachází na jednom z balkonů Rudolfinu a obhlíží českou metropoli. V letáku k Plné moci napsala Lenka Lindaurová, že „je neuvěřitelné“, že „dnešnímu malíři“ se podařilo „vyvolat velké emoce“, a text zakončila větou: „Umění se stále a mimo jiné definuje jako vyvolání otřesu.“

Gottfried Helnwein: Myšák X, 2008

Pozdě a brzy

Musíme zdůraznit: nehodnotíme a neporovnáváme tu výtvarný jazyk Helnweina a Rittsteina (či kohokoliv jiného), poukazujeme na jeden aspekt Rakušana díla, pravda, na aspekt pro jeho tvorbu typický a důležitý, kdežto zřídkavý nebo vůbec se nevyskytující u výtvarné produkce vznikající na českém území. Explicitně historická, společenská a politická dimenze Helnweinových děl souvisí s rakouskými moderními dějinami a přístupem k nim. Sice i z Helweinových slovních prohlášení o zatuchlosti poválečného Rakouska, které si nechtělo přiznat historickou vinu a podíl na expanzi nacismu, se může zdát, že ta země se s trapnou nedůsledností ohlíží za svým dvacátým stoletím, ale přinejmenším od šedesátých let tam určité alespoň ze strany umělců soustavněji dochází, handkovsky řečeno, ke spílání publiku, k pojmenovávání polovičatých a zbabělé spokojených občanských postojů.

„psanému“ příběhu a ke kultuře poválečné demokratické země a západního kulturního okruhu.

A druhá stránka je časová – tematiku druhé světové války a nacismu Helnwein ve svém díle uchopil až v druhé polovině osmdesátých let. Proč „až“? Tehdy uplynulo více než čtyřicet let od druhé světové války. A u nás neuplynulo ani dvacet let od skončení komunistické éry, takže pro české výtvarné umění je to zřejmě ještě příliš živé, ale současně i příliš vzdálené: generace otců s tím už raději nechce nic mít, generaci synů to momentálně moc nezajímá, ale za dvacet let tomu třeba bude jinak.

Císařovský na lovu

Ale přece: deset počátečních dní Helnweinovy pražské přehlídky se krylo s expozicí Tomáše Císařovského (1962) Plná moc v pražské Galerii České spořitelny. Císařovský v posledních měsících namaloval *Přisedící* u nějakého

K vyvolání otřesu mají Císařovského práce ovšem ještě hodně daleko, ostatně žádnou velkou rezonanci výstava v Galerii České spořitelny nespustila – na to byla příliš komorní, a je rovněž otázkou, zda Císařovského malby jsou s to otřes vůbec vyvolat, zda jeho výtvarný jazyk má takovou společenskou průraznost, zda nese potenciál zasáhnout široké publikum. Pravda je, že individuální divácké setkání zejména s *Milencem v Praze* a s *Přisedícími* přináší ne právě útěšné pocity.

Přímá „politická“ konfrontace Císařovského a Helnweina je samozřejmě účelová, nicméně pro naše potřeby funkční – tedy chceme-li ukázat, v čem je současné české umění krotké a uhýbavé, v jakém slova smyslu zůstává neambiciózní.

Autor je redaktor MF Dnes.

Gottfried Helnwein: Angels Sleeping.

Kurátor Petr Nedoma. Galerie Rudolfinum, Praha, 12. 6. – 31. 8. 2008.

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2

kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	☒		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		☒	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	☒	☒	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	☒	☒	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

titul jméno příjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefon e-mail

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍ jiná než fakturační, např. obdarovaného

titul jméno příjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefon e-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržných údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČDIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ jménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz www.send.cz

neuteče vám žádné číslo

noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce

ušetříte až 312 Kč ročně

k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER v ceně 226 Kč zdarma

pro předplatitele ročně zdarma čtyři přílohy (CD, knihy)

tydenikA2.cz/moleskine

ovšem

„Yasukuni je nemoc, která postihla japonskou duši,“ prohlásil čínský režisér Li Ying, když byla v Japonsku kvůli protestům a zastrašovací kampani rozpoutaným extrémní pravici odložena projekce jeho filmu. Pojednává o chrámu Yasukuni v Tokiu, který irský novinář David McNeill popsal jako „jednu z nejkontroverznějších nemovitostí v Asii“. Jsou tu pochování váleční zločinci z druhé světové války, jejichž památce se sem chodil klanět bývalý japonský premiér Koizumi. Své záznamy Li Ying zkrátil do dvouhodinového dokumentu, jenž rozdmýchal vášně na obou stranách Japonského moře. Ying v Japonsku léta žil, studoval film a japonštinu. Japonská vláda dokonce film financovala. Dílo kombinuje historické záběry a moderní události okolo chrámu s příběhem mistra, který celý život vyráběl šavle (symbol chrámu), jež za války zavraždily tisíce lidí v okupované Koreji a Číně. Po zrušení premiéry se snímek začal tiše promítat v klubech po celé zemi. Výhrůžky extrémní pravice však opět připomněly, že je moderní mírumilovné Japonsko stále zmítáno démony minulosti.

André Vltchek

V minulém čísle jsme psali o auditu a následných vyhazovech v Galerii hl. města Prahy (GHMP). A o veřejném odporu. Od té doby se věci pohnuly k lepšímu. Na „jednání ve věci restrukturalizace“ galerie byla kromě dvou zaměstnankyň auditorské firmy BNV Consulting, pověřené ředitelky GHMP Petry Hoftichové a radního Ivo Vinše pozvána Milena Bartlová, předsedkyně Uměleckohistorické společnosti, která zorganizovala protestní petici. Výsledek: konečně bude vypsáno výběrové řízení na ředitele/ku GHMP – do konce října. Úvahy o možnosti sloučení s Muzeem hl. m. Prahy údajně už nejsou ve hře. Bude také vypsán konkurs na hlavního kurátora, jehož má navrhnout odborná obec. Což by snad mohl být i vyhozený Karel Srp, čert ví. Ovšem, jednání je jedna věc, výsledek gruhá, jak víme z humbuku kolem pražských grunťů na kulturu, z únavného užvaňování hlasitých kritiků až do ztracena. Včasný odpor má zjevně vliv, viz případy Památníku národního písemnictví nebo Divadelního ústavu, musíme ale věci dotahovat do konce. Hlavní potíží už není lhostejnost, nýbrž předčasná ochablost. S tím je třeba jít do boje za další ohrožené části našeho kulturního systému, třeba pražskou Botanickou zahradu.

Libuše Bělunková

Vraťme se ještě k tématu ideologie a LFŠ v Uherském Hradišti. Blok věnovaný ideologickému zpracování převratových let 1949 a 1968 byl vzhledem k poloprázdným sálům asi nejméně atraktivní, nabízel však program pečlivě sestavený z málo dostupných ideologických filmů. Cenný byl především normalizační materiál, jehož reflexe z pozice přepisování historie (jak byl také celý blok nazván) a marné snahy o návrat k postupům socialistického realismu nejsou dosud příliš zpracovány, a nabízely tak pro filmové historiky značnou výzvu. O přepisování historie jsme se ale nakonec mnoho nedozvěděli, historické i filmové úvody byly sice vtipné a snažily se vysvětlit tu její „pravou“ podstatu, ale k jádru ideové manipulace se nedostaly. Navíc anotace v katalogu jsou psány až naivně angažovane: téměř v každém textu je parafrázován fakt, že ve filmech jsou „zcela účelově překroucena historická fakta“ a tvůrcům filmů je dokonce vytýkána nízká mravnost. Tento zamítavý postoj však má velice blízko k východiskům, z nichž čerpaly odsuzované filmy. Zdá se, že tato reakce na ideologicky poznamenaná díla je nejsnazší a dnes bohužel nejrozšířenější; pokud se ale chceme dobrat jejich podstaty, chce to trochu odstupu a více analýzy.

Karel Kouba

Pražský magistrát se zřejmě poučil z předchozích nezdarů a okázale předvádí, jak naslouchá hlasu veřejnosti. Nedávno svolal workshop k návrhu Akčního plánu řešení bezdomovecké problematiky, o němž jsme informovali před časem. Radní Janeček všechny ujistil, jak je pro něj mínění odborné veřejnosti důležité, a šesti vyvolaným rozdal krásné jmenovací dekrety potvrzující, že mohou do věci mluvit a jejich mínění bude vyslechnuto. Bohužel zcela nezávazně. Nakonec jsme i my, necertifikovaní diskutéři, byli rozděleni do pracovních skupin a měli možnost se k jednotlivým bodům akčního plánu vyjádřit. Přítomni byli i zástupci radnice, městského centra sociálních služeb a městské policie, kteří se mnohá tvrzení dokumentu snažili uvést na pravou míru. Akční plán, jehož vypracování údajně přišlo na dva miliony korun, se začal hroutit jak domeček z karet. To i ono nemá oporu v zákoně, na tamto zase nejsou finanční prostředky, u mnoha záměrů není řešena proveditelnost, dopady ani návaznost na už existující služby. Překvapivě jedním z největších kritiků byl metodik Městské policie Praha. Škoda, že si od něj radní nenechají vysvětlit, že není možné některé občany vyvážet v antonech za město jen proto, že ho podle názoru radnice hyzdí.

Alexandr Budka